EL TEMPS

18/24 desembre 1[illegible]

Any VI - No. 287 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

València ciutat en ruïnes

Psicosi al centre històric

La guerra de les indústries alimentàries

Reunificació i futur d'Alemanya

Entrevista a Günter Grass

FRANCESCO SAROGLIA

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

EL 287 TEMPS

18/17 desembre 1989

Any VI - No. 287 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

sumari

PAIS

8. Per què cau València. Cada dia, un desallotjament per ruïna al casc antic de la ciutat. Jordi Sebastià.
11. Opinió: «El joc parlamentari». Ignasi Riera.
12. Entrevista amb Enrique Linde, President del Consell d'Administració de RTVV: Josep Ramon Lluch.
14. Silenci, la ràdio parla. Jordi Sanmartí.
19. Al sud, el desert. Les comarques alacantines es moren de set. Salvador Enguix.

ESTAT

26. L'Expo es queda petita. L'interès de participació de molts països impossible de digerir per la Cartuja. Manuel Salvadores.

INTERNACIONAL

30. Entrevista amb Günter Grass: «No a la reunificació de les dues Alemanyes, si a la confederació». Bernd Kühnl i Willi Winkler. © Der Spiegel.
34. Opinió. Els supervivents. William F. Buckly.

TEMPS OBERT

36. Perill al cel. L'espai aeri, saturat. Albert Punsola.
40. Manel Campo presenta Viu, el seu cinquè disc en solitari. Ramón Montón.
41. Walker Evans, un dels noms més rellevants de la fotografia del segle XX, a l'IVAM. Carles Gàmez.
43. Entrevista amb Winton Marsalis: «Sóc un músic molt seriós». Francesc Caballero.

CRÍTICA

47. Discos. Presuntos Implicados. Del sentiment i l'elegància. J. M. Jàtiva.

Teatre. Carles Santos: De tot cor. Joan Ollé. **Cinema. La leyenda del Santo Bebedor.** José Luis Guarner. **48. Música. Un quartet de Ravel per a la història.** Jaume Comellas. **49. Disseny. Cosquillas para tus ojos. «Ready & Made» de la neotècnica.** Daniel Giralt Miracle. **52.**

CULTURA

Jo Marlow, tu Bond. Diàleg inèdit entre Ian Fleming i Raymond Chandler. © L'Expresso. **53. Escriptors empresonats.** Xulio Ricardo Trigo. **40. Xavier Renau, responsable del Comitè d'Empresonats del Pen Club Català: «Cal trencar la incomunicació».** Xulio. R. Trigo. **65. Galeries Costa, la sorpresa.** Miquel Payeras. **65.**

LLIBRES

Els entrepans, el comte de Sandwich i el Castell d'Otranto. Joan Perucho. **68. Lluís-Anton Baulenas, premi Documenta 89.** David Castillo. **69. Enllà dels llocs.** Vicent Llorca. **70. Lectures. Duna, Frank Herbert. Carrer sense retorn, David Goodis. 72. De revistes. Debat Nacionalista, a contracorrent.** Anna Ma. Gil. **73. Prestatgeria. Quadern de Treball.** Víctor Ripoll. **74.**

CIÈNCIA I MEDI AMBIENT

Mal d'esquena, els punts febles. Albert Punsola. **75.**

ECONOMIA

La guerra de les indústries alimentàries. Menjar sense atipar-se. Frederic Rovira. **80. Manuel Garcia Bel, Secretari General d'Estalvi de CC.OO: «Hem d'evitar qualsevol expansió desmesurada».** Frederic Rovira. **83. Negociar amb la salut.** Teresa Violeta. **84. Altres temps, altres sabors. El torró ja no és negoci.** Francesc Manel Anton. **95.**

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Tl. (93) 323 00 71. **President del Consell d'Administració:** Rafael Mansanet. **Editor:** Eliseu Climent. **Director:** Josep Ramon Lluch. **Subdirector:** Josep Ma. Pasqual. **Cap de redacció:** Antoni Robles. **Redacció València:** Miquel Alberola, Xulio Ricardo Trigo, Jordi Sebastià, Nel·lo Pellicer, Albert Vicent, Ismael L. Belda. **Col·laboradors:** Enric Sòria, Víctor Mansanet, Remei Blasco, Esther Roig, Carles Gàmez. Ronan Killeen. **Administració:** Quica Sena i Pilar Martí. **Secretària de Redacció:** Xelo Tortosa. **Redacció Barcelona:** Eduard Company, Sílvia Montfort, Blanca Lucas. **Col·laboradors:** Lluís Bonada, Oriol Castanys, Carles Singla, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Andreu Sotorra, Joan Vila, Vicent Partal, Albert Punsola i David Pallejà. **Secretària de redacció:** Mercè Montoliu. **Corresponsalia Alacant:** Francesc Manel Anton. **Corresponsalia Castelló:** Antoni Albalat, Teresa Violeta. **Corresponsalia Mallorca:** Miquel Payeras. **Corresponsalia Andorra:** M. Carme Grau Ribot. **Corresponsalia Madrid:** J. M. Sanmartí, Julio Trujillo. **Fotògrafs:** Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). **Documentació:** Ma. J. Castellote. **Arxiu fotogràfic:** Jesús Prats. **Disseny:** Enric Satué. **Maquetació:** L. Casanovas. **Cartografia:** Alonso. **Correcció lingüística:** Francesc Sellés, Dolors Sanchis. **Promoció i publicitat:** Jordi Enguix. **Subscripcions:** Begonya Pardo. **Edició:** Eloi Casanovas. **Impressió, composició i enquadernació:** Tip. Artística Puertes, S. L. Palleter, 47. Telèfon (96) 325 06 77. 46008-València. **Col·laboradors:** Joan Fuster, Vicent Ventura, Ricard Blasco, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pàmies, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Julio Máñez, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Manuel Muñoz, Heike van Lawick, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Ferranda Martí. **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions:** Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. **Depòsit legal:** V. 853-1984.

Fart d'ERC

No sé realment quants diputats té el grup d'Esquerra Republicana al Parlament de Catalunya. Crec que n'eren sis i que la marxa del grup d'Hortalà, Sabanza i Casanovas ha deixat convertits els republicanistes en poc més que un grupúscul al si del parlament. Tot i així em sorprèn el desplegament que heu realitzat des d'EL TEMPS per a informar-nos sobre els últims esdeveni-

ments que han sacsejat aquesta organització.

Llàstima que aquest desplegament de mitjans que ha fet la vostra redacció no s'adeqüe de cap de les maneres amb la força i representativitat d'ERC. Pot ser penseu que tots els vostres lectors són militants d'aquest grup i que els qui no ho som esperem conèixer amb deliri les darreres opinions d'Àngel Colom i de Joan Hortalà sobre les discrepàncies que els separen.

Joan Cortés
(la Marina)

L'esquerra al parlament espanyol

A les darreres eleccions legislatives espanyoles les forces polítiques dels Països Catalans han sofert pujades i baixades. Encara que, com bé diu EL TEMPS, els nacionalistes hi hagin pujat, estem molt lluny de veure un grup nacionalista fort i d'esquerres que representi els Països Catalans i que sigui solidari i progressista.

Per ço és necessari que hi hagi un grup parlamentari que representi l'esquerra catalana-valenciana-balear, un grup que representi tot el país, almenys la part que es troba sota sobirania espanyola. Un grup on es deixin a un costat els personalismes i s'intenti fer bons programes. Un grup on poden tenir cabuda la resta d'esquerres de l'estat, però sols les esquerres que compleixin i que ho són de veritat. Un grup que es presenti a les eleccions europees amb candidatura única per a tot el país català i que pot formar-se amb els què ja existeixen: IC, ERC, UPV, PSM-EN, PSM-EEM, EN Eivissa i l'Esquerra Unida de les Balears i del País Valencià...

Una esquerra on es defensi la llengua, la cultura i els interessos nacionals dels pobles de parla catalana.

Àngel Navarro
Magaluf-Calvià (Mallorca)

Una inquisitorial sanció

L'associació promotora de la recepció de TV-3 al País Valencià, Acció Cultural del País Valencià, pot ésser sancionada amb una multa de vuit milions de pessetes, per haver tornat a engegar els reemissors de TV-3 en aquell territori que el Ministeri espanyol de Transports i Comunicacions va clausurar. Aquesta irracional actitud del poder imperial espanyol penso que ha de ser condemnada enèrgicament. Crec que tal atzagaiada ha d'interpretar-se, ha d'entendre's com una inquisitorial fuetada contra la lliure expressió de la llengua i la cultura catalanes.

Aquest nou intent d'agredir i exterminar el nostre patrimoni col·lectiu penso que hauria de fer reflexionar i alhora mobilitzar la societat catalana, sobretot els qui tenen la responsabilitat de governar-nos i que a més a més s'autodefineixen com a nacionalistes. Tot i que ja s'han produït condemnes per part d'algunes forces polítiques, crec que això no és suficient, cal pressionar i protestar cívicament davant dels nostres opressors mobilitzant el màxim nombre possible de ciutadans de la nostra nació per tal de denunciar en «veu alta» aquest nou greuge contra la nostra, ja tan limitada, sobirania.

Josep Ma. Loste i Romero
Portbou (Alt Empordà)

Fernando Martín i la desgracia de ser desconegut

Fa uns dies va morir Fernando Martín a Madrid. Aquest home era un excel·lent jugador de bàsquet, més exactament del Real Madrid, i aquest fet ha estat causa suficient per a una molesta actitud per part dels mitjans de comunicació. D'una banda, llevat d'algun cas concret, tots s'han «oblidat» del fet que Fernando Martín anava en el seu cotxe d'una forma molt perillosa, jugant amb la vida dels altres. D'altra, encara estic per enterar-me del nom i situació del malaurat conductor que anava conduint correctament i ara està a l'hospital a punt de morir, després que Fernando Martín li cascara. He vist fotos i reportatges televisius sobre el cotxe, les diferents nòvies, els pares del jugador de bàsquet del Real Madrid. Tots

plens de *hondo dolor*. No n'hi ha prou paper couché i colorins per a reflexar-ho. També m'he fartat de veure reportatges de com jugava amb suau música de fons. Però encara, i ja han passat dies, no sé res de la família de l'altre conductor, que imagine que també plorarà la seua desgràcia; ni sé de què treballava i com ho feia.

Realment, ser pobre no és una ganga.

Ramón Vela
Almussafes (la Ribera)

Pesticides i salut

A propòsit de l'article de S. Enguix i N. Pellicer «La lenta mort dels pesticides», IV premi periodisme EL TEMPS, voldria, si em permeten els autors, afegir-hi unes dades que crec significatives sobre les conseqüències en la salut de les persones que ens contaminem quotidianament amb petites dosis. Estudis portats a terme en EUA i Europa han demostrat el següent: els plaguicides afecten el sistema reproductor, a causa de la incidència que certs elements constitutius tenen sobre la testosterona i el ARN. De forma que fa 50 anys, l'índex de fallides involuntàries d'embaraços era del 8% passant, en l'actualitat, al 16%. Igualment, el nombre d'espermatozoides presents en l'home per mm3 ha descendit alarmantment de 160 milions, als anys 30, a 40 milions en l'actualitat. Conseqüentment, l'esterilitat i la impotència tenen, en molts casos, una raó de ser en aquestes «petites dosis» (petites però acumulatives).

D'altra banda, res no s'ha dit de la gran incidència en les malalties del fetge. De tots és sabut el paper fonamental del fetge per la seua funció desintoxicadora. Aquest òrgan és l'encarregat de depurar-nos o eliminar els tòxics. Doncs bé, aquest òrgan es veu sobresaturat i per tant incapaç d'acomplir les seues funcions correctament, essent els altres òrgans eliminatoris de catabòlics els que veuen també incrementada la seva tasca. És així com l'organisme es veu, a petites dosis i sense quasi adonar-se'n, abocat a un estat degeneratiu de malalties cròniques: al·lèrgies, hepatitis, asmes, etc., que, si bé no tenen una causa única definida, sí que vénen produïts, primordialment, per l'estat de continua intoxicació «de petites dosis», recalquem, a causa del nefast sistema fitosanitari actual que no garanteix la salut dels aliments. Efectivament, el sistema actual està en un atzucac: contaminants, cars, poc efectius si no és a dosis cada volta més altes, afavoreixen les mutacions i resistències, el que equival a introduir nous i més perillosos productes que continuaran incrementant sense fi tot aquest laberint...

Una alternativa ecològica, realista, ja és efectiva en altres països europeus i, fins i tot, a l'estat espanyol. Comunitats com Andalusia fomenten, bequen i investiguen, junt a grups capdavanters, per una agricultura respectuosa amb el medi i amb la nostra salut.

¿Què en diu la nostra administració?

Pep Barrachina
IB Almassora (Plana Baixa)

Solució als passatemps del nº 286

«No tenia ganes de veure'l, però sentia curiositat per saber on havia anat. Vaig baixar l'escala i vaig sortir al porxo. El que havia portat ja havia desaparegut». *(La Bíblia de Neó,* de John Kennedy Toole, edicions La Magrana, 1989).

PAS DE RATLLA

Ramon Barnils

Esquerra Republicana (i III)

Si, a l'hora de la realitat, ha estat fins ara impossible de constituir, en aquest període que vivim, un partit a l'esquerra digne de ser decididament votat, sobre el paper les característiques d'aquest partit són clares: d'ençà que el món és món, la llibertat és la substància de l'esquerra (mentre que per a la dreta és simple instrument).

Amb això, i que la política d'esquerres és a favor de les majories (no perquè siguin més, sinó perquè, en l'evolució de la humanitat, encara no s'ha aconseguit que les majories dominin, sinó que han dominat minories, i molt menors) s'hauria d'acabar la «filosofia» d'un partit d'esquerres. La resta, seny, estratègia i tàctiques. El seny diu que un partit nacional abraça, òbviament, tota la nació: de Salses a Guardamar, de Fraga a Maó. L'estratègia, com aconseguir que l'abraci sense que cap part s'hi oposi. La tàctica pot ben bé anar des d'acords catxa amb l'enemic fins a utilitzar contra aquest enemic les seues mateixes armes: ei, si en sabem més.

Coses pròpies de polítics, que per a això són. I si no n'hi ha, s'han de fabricar: política, política i política, i quan s'acabi la política, aleshores política.

La renovació d'Esquerra Republicana al Congrés de Lleida ha fet coincidir, una vegada més, les veus de les actuals dreta i esquerra, en contra. Articles, manifestacions i declaracions s'han mostrat gairebé unànimement desqualificadors. No cal escandalitzar-se'n, en general: és propi de gossos ben nascuts bavejar agraïts la mà que els alimenta; aquests gossos no fan por; demà, si l'esquerra nacional funciona, lladraran al seu favor. Pel que fa als altres, als que haurien de tenir present l'anormalitat de la situació actual, amb la dreta més o menys nacionalista i una esquerra al servei de l'estat enemic, una esquerra ben portada els farà renunciar a l'escepticisme que ara gasten, ben explicable per cert.

Pel que fa a Àngel Colom i Colom, ara cap visible de la renascuda esquerra, al seminari de Vic li deien Sis Ales. Els atacs que ha rebut, un cop oblidat convenientment que és, només, el cap visible de l'operació, li han estat justificats pel nombre, clarament excessiu, d'ales que gasta: propiciar una Esquerra Republicana de Catalunya a les Illes, com si a les Illes no hi hagués formacions polítiques que, ja de temps, han fet feina en el mateix camí que ERC comença a fer al Principat, és un error degut a l'acceleració. Més que de concepte, els punts febles de Colom són de maneres: de tàctiques i, potser, d'alguna estratègia. Però de la mateixa manera que sis ales són massa, dues en són poques per a un partit d'esquerres que, a més, actua en una nació tocada de l'ala. Dues ales per a volar amb convicció amb les institucions mínimament però certament democràtiques, i dues més per volar cada dia amb les masses, només ateses per aquelles institucions en diades electorals.

LA LLIBRERIA CREIX

1.000 TÍTOLS EDITATS 200 TEMES TRACTATS

NOVETATS

Catalunya Hotels 1989

Funció Pública de la Generalitat de Catalunya, Marc legal 1989

Olimpisme, Guia de lectura

Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

Manual de requeriments i recomanacions nutricionals

Recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya, tom III, volum II

La llengua en el món del comerç

El gust per la lectura

Centre de conservació i restauració de béns culturals mobles, memòria d'activitats 1982-1988

Generalitat de Catalunya

Llibreria. Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona Tel. 302 64 62

CATALUNYA 1.000 ANYS

La ràdio en blanc i negre

Un dels fenòmens que probablement més han sorprès els especialistes en comunicació de masses, és la puixança renovada de la ràdio en aquests últims anys. Semblava que la «cultura de la imatge» —siga per la pantalla de televisió, siga en les publicacions gràfiques populars de gran tiratge— era ja l'única cultura possible fora de certes elits reduïdes. Era, afortunadament, una previsió falsa: la ràdio almenys, el mitjà de la paraula i de la música, torna als seus temps de glòria i esdevé un competidor seriós de mitjans aparentment més poderosos. L'agilitat, la immediatesa, la possibilitat d'«escoltar» sense deixar de fer una altra cosa, poden ser ingredients del secret (hom pot conduir i escoltar, feinejar a la cuina i escoltar, fins i tot escriure i escoltar), ara com fa cinquanta anys. L'altre ingredient, és la profunda renovació tècnica i professional, i la captació del públic jove.

Al nostre país, la ràdio ja va ser des del principi —al costat de la premsa diària i de la premsa «del cor»— un instrument potentíssim de penetració del castellà, i de reducció del català a llengua inexistent en tot espai públic i de comunicació general. Els precedents de ràdio en català anteriors a la guerra civil, van quedar ràpidament suprimits. I al País Valencià ni tan sols existien aquests precedents. La televisió, finalment, vingué a completar el panorama de penetració castellana —no solament en llengua: en la cultura i les actituds, en la visió del món que la llengua vehicula— fins els últims racons. Fa vint o vint-i-cinc anys, tenir un diari, una televisió o una ràdio «normals» en català, semblava un somni, o pertanyia als projectes del futur lluminós.

Ara, quan el futur és present, no és ni de bon tros tan lluminós com el projecte, i la *normalitat* és només variable o relativa. No és normal que la premsa gràfica, revistes i diaris, continuen aclaparadorament dominades pel castellà. No és normal que les televisions privades que vénen hagen de reforçar encara més la presència castellana. I no és normal, finalment, que en grans sectors del territori —al País Valencià sobretot— girar el dial de la ràdio siga trobar una emissora en castellà a continuació de l'altra.

Enmig d'aquest panorama, la ràdio és potser el mitjà que té una perspectiva més brillant d'expansió i d'accés a nous sectors de la població per tal de fer-los arribar una veu pròpia en llengua pròpia. Si la ràdio pròpia arriba plenament i de manera regular a les cuines de les cases, als taxis i als camions, a les perruqueries i als tallers i a les orelles dels adolescents, pot convertir-se en un instrument de renacionalització tan potent —i en alguns aspectes més— que la mateixa televisió: la «marxa» està en la ràdio. El fet encoratjador és que això està passant: ja passa de manera progressiva, i de fa anys, a Catalunya, i ja comença a passar al País Valencià. Gràcies a iniciatives públiques dels governs autònoms sobretot; i gràcies també en part al fet que —per una, i sembla que única, vegada— el govern central ha complert mínimament el seu deure, cedint alguna *Radio Nacional* a llengua no castellana.

Tot això, però, no és ni serà prou si no passa decididament a una fase d'expansió. La ràdio és per essència competitiva, necessita bons professionals —ja els té— i mitjans econòmics suficients, que encara no té. I en aquest camp, la voluntat política hauria de ser clara i decidida. Perquè enfront no està només la ràdio pública en castellà: està sobretot l'enorme poder de les grans cadenes privades espanyoles, al costat de les quals sembla condemnat al fracàs, ara com ara, qualsevol intent de ràdio comercial catalana (i menys encara valenciana) en gran escala. Potser quan escoltar ràdio en català —per atractiu, per qualitat i per interès— siga ja un hàbit general entre la major part de la població, hi haurà també grans cadenes que hi faran negoci. Encara no hem arribat a això. Encara la ràdio pública —de les generalitats, o municipal— és la clau del futur.

PAIS

Cada dia, un desallotjament per ruïna al casc antic

¿Per què cau València?

L'ombra del pla franquista dels 60 que obria l'avinguda de l'Oest per mig del casc antic i la falta d'una preocupació real per part de l'Ajuntament són, ajudades per la pluja, les raons principals del desastre.

Tot començà, o semblà començar, el passat dia 6 d'octubre, quan un edifici de sis pisos es va ensorrar al carrer de Pere III, en el barri valencià de Russafa. Dues dones mortes, i la seguretat que encara va haver-hi sort perquè la tràgedia hauria pogut ser molt més greu, en va ser el balanç.

Des d'aleshores, i com si es tractara d'una filera de fitxes de dòmino, les caigudes de façanes, sostres, cornises, quan no cases senceres, han estat contínues. La psicosi creada entre la població ha provocat que el departament de ruïnes de l'Ajuntament de València es veja assaltat tots els dies per ciutadans preocupats per l'estat del seu habitatge, que contemplen ara les esquerdes i els escrostonats amb què estaven acostumats a conviure com possibles paranys mortals.

La tragèdia de Russafa va cridar l'atenció de l'opinió pública sobre un fet que, lamentablement, és ben comú a la ciutat de València. Ben mirat, l'ensorrament de la finca de Pere III és un fet aïllat que escapa a la problemàtica general del mal estat de les cases, perquè la majoria dels enderrocaments s'han produït al centre històric i han afectat habitatges que, en molts casos, superaven els cent anys d'antiguitat. La relació entre l'un i els altres ha estat purament circumstancial i les raons últimes que provoquen aquests desastres són ben diferents.

La finca de Russafa era relativament nova i als seus baixos la Caja de Ahorros del Mediterraneo, la CAM, realitzava, sense llicència municipal, unes obres d'habilització per a una sucursal. Com diu Mercedes Peguero, responsable de l'àrea de ruïnes de l'ajuntament: «mai no sabrem si les obres afectaren algun element estructural». La caixa pagarà ara unes bones quantitats en concepte d'indemnització i ha oferit uns generosos crèdits als afectats que han perdut el seu habitatge. I ací no ha passat res.

La resta d'esbucaments responen a motius ben diferents. Les cases tenen unes característiques constants: són molt velles i es troben situades al centre històric. El barri del Carme és fins ara la zona més afectada. Mercedes Peguero indicà a EL TEMPS que «el centre de València està molt malament. El fet que hi haja hagut morts en els últims ensorraments ha fet que la preocupació siga major, però és una situació constant quan diversos factors coincideixen». Ella mateixa ens enumerà les raons principals: «En principi el centre històric de València és molt gran, el més gran d'Espanya, molt vell, algunes cases tenen vora dos-cents anys, i està construït amb materials i tècniques molt fràgils. A això hem d'afegir el subsòl, que moltes vegades és de terres d'al·luvió, la gran humitat de la ciutat i la influència desencadenant de la pluja».

L'efecte de l'aigua sobre unes edificacions amb aquestes condicions no pot ser pitjor. Amb el temporal de febrer començaren a caure cases i amb les recents pluges, més contínues, ha seguit la debacle. L'aigua amera les bigues de fusta i en secar-se produeix unes distensions que fracturen els suports amb les conseqüències que s'han constatat. A més, les cases del centre històric solen tenir una única paret mitjanera; si cau, afecta dues vivendes o, potser, a més perquè la trama urbana és en aquesta zona un autèntic trencaclosques. Cases que semblen estar en bon estat poden tenir algun element estructural ferit de mort. A José Luis Roca, pintor ceràmic, que tenia una tenda al carrer de la Bosseria li caigué la casa al damunt però com assenyalà a EL TEMPS: «No vaig notar res, la casa semblava en bon estat i de sobte, sense cap avís vaig notar un soroll i un munt de bigues i runes començaren a caure al voltant».

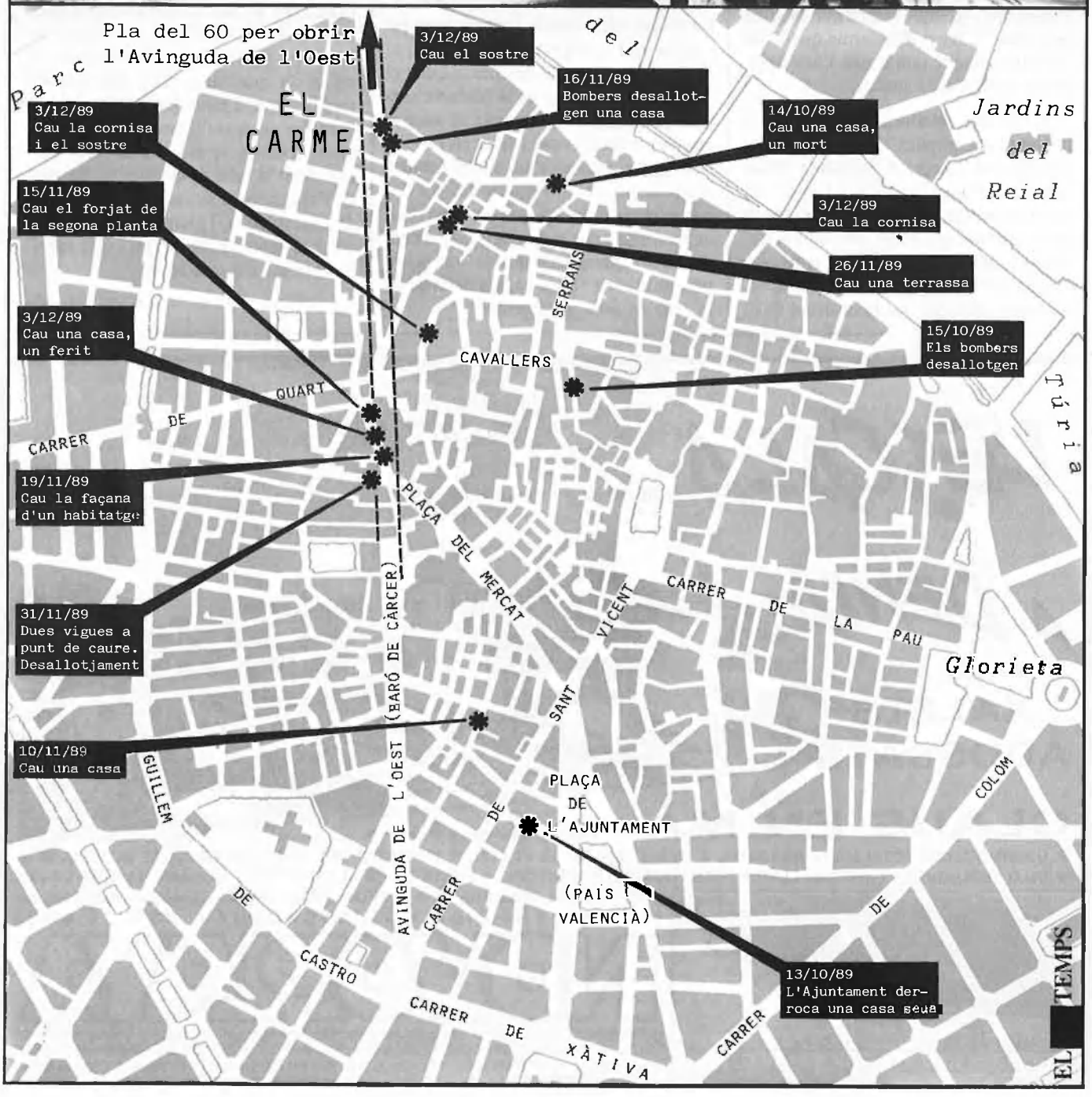
L'actuació de l'ajuntament ha estat atacada des de totes les bandes. Des de l'accident, l'ajuntament sembla haver desenvolupat una autèntica febre demoledora amb els edificis que poden representar algun perill. Mercedes Peguero ho nega, «ja des de febrer realitzem actuacions d'ofici, primem la seguretat ciutadana i després els possibles valors artístics. És fals que enderroquem per enderrocar». Tanmateix és ben cert que el seu departament té deficiències greus; com ella mateix indica «no tinc prou personal ni pressupost, treballem matins i vesprades però amb un sol arquitecte per a tot València i una sola advocada no podem cobrir-ho tot. A més, la psicosi de ruïna ha fet que la gent vinga ací en allau a demanar que el tècnic els mire la casa i això no ho podem fer ni de bon tros».

Els grups de la dreta municipal, PP, UV i CDS acusen el PSOE de recollir ara el fruit de déu anys de desidia. L'alcaldessa, Clementina Ródenas, es defèn, «són cases velles i és normal que compleixen el seu període vital»; l'Associació de Veïns del Carme contesta indignada: «si el Pla d'Actuació i Reforma del Carme de 1984 s'haguera fet realitat, cases que ara cauen ja hagueren estat reformades. La majoria necessitaven únicament una revisió i una reforma a temps».

És ben cert que l'ajuntament socialista no ha fet pràcticament res pel casc antic (a banda d'un pla rere l'altre) però una anàlisi dels fets permet esbrinar que el problema ve de lluny. La influència dels plans franquistes per obrir vies grans

Carrer tancat: molts veïns han vist els seus comerços i els seus habitatges per terra.

(«moderns bulevards»), per mig del casc antic es pot percebre encara; el rastre del projecte dels anys 60 per continuar l'avinguda de l'Oest és ben significatiu. La major part de les cases que estaven destinades a ser enderrocades per donar pas a la nova avinguda, estan ara en ruïna. Els seus propietaris no veien rendible fer cap reforma en uns immobles que no havien de durar gaire. El carrer de la Bosseria, que era per als projectistes franquistes la continuïtat «lògica» de la interrompuda avinguda de l'Oest, és per això un dels més afectats pels enderrocaments sobtats.

Potser això explique també que caiguen més cases al barri del Carme que al de Velluters, que té una trama i uns habitatges encara més antics.

A més del deteriorament físic per a la ciutat que implica la delicada situació dels habitatges, el problema social apareix ara amb molta més força. Les cases solen estar habitades per gent amb pocs recursos, que paga unes rendes mínimes i més simbòliques que reals, sovint de 100 a 1.000 pessetes al mes. L'alcaldessa, indicava que la reforma de la llei d'arrendaments era absolutament necessària perquè amb unes rendes així els propietaris no podien fer front a les despeses de reparació dels edificis. Tot i això, no ve a dir res sobre l'estat de la nova llei que només espera que els socialistes, a Madrid, es decidesquen a aprovar-la.

La responsabilitat de l'ajuntament és ben clara des del moment que és el principal propietari de cases al barri del Carme i que molts d'aquests edificis han estat denunciats per ruïna per part de l'Associació de Veïns. Quan es produeixen denúncies com aquestes, el propietari ha de fer les reformes necessàries, i si no vol, aleshores és l'ajuntament qui s'encarrega i després passa factura; el que ningú no sap és què passa quan el propietari denunciat és la mateixa corporació municipal. Aquesta té moltes vegades dificultats per trobar els propietaris i els expedients s'acumulen damunt la taula. Mercedes Peguero no vol donar xifres però indica que «es perd molt de temps buscant propietaris que al capdavall no apareixen o que davant la impossibilitat de fer-se càrrec de la casa, la regalen a l'ajuntament».

David Hammenstein, de l'Associació de Veïns del Carme, és ben contundent: «les cases cauen perquè no s'ha fet cas a la llei i l'ajuntament no vol responsabilitzar-se del tema. Volen fer aparèixer açò com un final natural per a un barri vell però si s'haguera protegit i curat com calia no haguera passat açò». La nefasta entrada del socialista Puente a càrrec de la regidoria d'urbanisme aturà el desenvolupament dels plans especials per als barris del centre històric i continua amb la despreocupació municipal respecte a la zona.

Ara acaba d'eixir un nou pla de reforma per al Carme, que té com a principal intenció «esponjar» la trama urbana i fer-la més «oberta i airejada». No cal ni dir que l'aire corre cada vegada més lliurement entre les ruïnes i mentre escribim aquestes línies, ha caigut una altra casa. El rerafons d'aquesta destrucció és la falta de credibilitat per part de l'ajuntament de cara a les reformes de Ciutat Vella, i mentre s'ho pensa, el solar al centre és més gran i més apetitós per als constructors.

Jordi Sebastià

OPINIÓ

El joc parlamentari

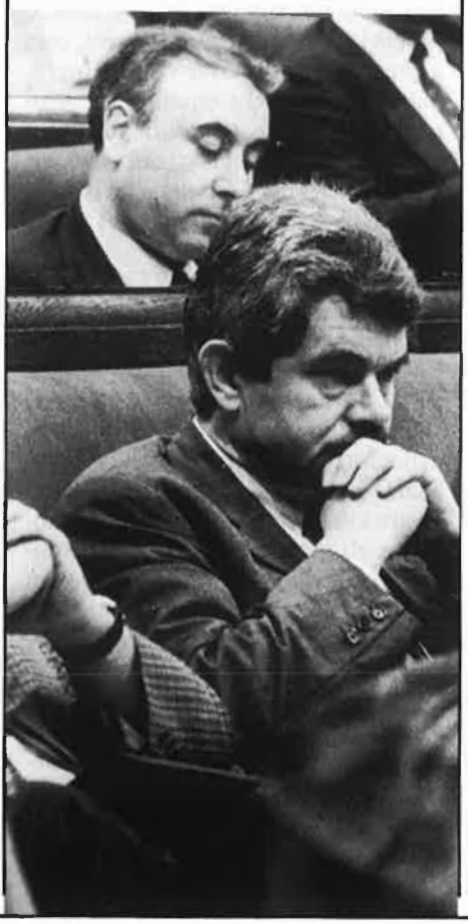
Un dia ens llevarem amb aquesta obsessió: hem de canviar les regles del joc. És clar en el cas del futbol. La tàctica del fora de joc fa més avorrits els partits. Els de bàsquet no paren d'introduir canvis i amb això guanyen espectadors i emoció. ¿Qui canviarà el joc al Parlament de Catalunya? No, un altre debat sobre el reglament, no ¡Quin cansament! I és que tinc la impressió que allò que ens ofega és el caràcter pesant de les majories absolutes. La majoria aritmètica bloqueja comissions i ponències, la lletra petita de la vida parlamentària. (Quan la comissió específica per estudiar el tema del joc a Catalunya investigava, els membres de la comissió anaven pel món com somnàmbuls: «no, que no pot ser. Si ès blanc no pot dir-se 'negre' encara que ells tinguin la majoria absoluta»).

El joc parlamentari es queda sovint en això, en joc, perquè ningú no s'acaba de creure massa el poder amb què compta. Ni els uns ni els altres es creuen massa el poder real de l'autonomia. Tots tenen —tenim— la impressió que gaudim d'una autonomia tolerada, cedida, bé que amb doble control: l'econòmic i el legislatiu, les lleis de bases o bàsiques i els pressupostos finalistes. El sostre de la nostra autonomia és baix... i no entro en comparacions amb l'autonomia republicana. Com és baixa la nostra autonomia industrial, i encara més la financera. Per no dir, ¡ep!, la cultural.

(Fa pocs dies, després del matx Barça-Logronyès, ¿qui no es va adonar que entrenadors i jugadors del Logronyès parlaven en català mentre que entrenador i jugadors del Barça ho feien en castellà?.

El fantasma dels independentistes atura la pràctica d'un autogovern menys acomplexat. Això, que es repeteix, no és del tot cert. Sí que ho és, en canvi, que són ben pocs els interessats en un exercici més gran de l'autogovern. La facilitat amb què els polítics catalans juguen la carta del doble poder —a Madrid i a Catalunya—, o la tendència dels uns i dels altres a barrejar dinàmiques, resulta, si més no, sospitosa.

La lletra petita del Parlament pot ser apassionant. Els plens no ho són gairebé mai. Les preguntes parlamentaries poden ser molt suggerents però no ho són, en general, les respostes de l'executiu —per exemple, les relacionades amb les preguntes sobre seguiment de pressupostos— són infamants, decebedores, humiliants, impròpies d'un estat democràtic. I aquest estil de respostes crea addició: resulta tan fàcil això d'amagar dades, això de crear nits i boires a l'entorn del dret estricte del control democràtic.

La pèrdua del sentit del joc parlamentari és inversament proporcional al coneixement que Catalunya té de Catalunya. Més clar: pocs països del món assisteixen al contrast entre una retòrica patriòtica i una tràgica incapacitat d'anàlisi de la pròpia realitat. Abunden els diputats que ignoren la fesomia de la Catalunya real i que només en coneixen la caricatura i/o el cromo. El cromo és el resultat d'una hegemonia de massa anys en què la dreta del país ha controlat tant la història com la geografia de Catalunya. A falta de poder i de país real, creix la litúrgia del poder. Tot acaba essent un joc de fe. «Crec en un país que desconec, me l'estimo perquè n'estimo la caricatura possible i mai els contorns reals».

Catalunya hauria de poder recuperar el sentit de les mobilitzacions populars. És té ganes. L'«anècdota» de Vandellós ha demostrat que era possible fins i tot la imaginació política (l'exemple dels veïns de l'Ametlla) en un país que semblava encarcarat i entre fum de baluernes mil·lenàries. El joc parlamentari hauria d'ajudar en aquesta represa de la mobilització, només possible si els més joves entenen la lletra i la música d'una nova proposta. ¿Què farà el Parlament per deixar-se *travessar* per les agulles d'una realitat punyent, avui per avui emmanillada?

Ignasi Riera
Diputat d'Iniciativa per Catalunya al Parlament

Reciprocitat TV3-TVV

"Donaria suport a ACPV i amics de TVV"

Enrique Linde, president del Consell d'Administració de RTVV es mostra partidari de la reciprocitat —en condicions d'igualtat— entre TVV i TV3, i assegura que posar àmbits territorials a les emissions de les televisions autonòmiques no té sentit.

Com a president del Consell d'Administració de RTVV, tres mesos després que començaren les emissions de la ràdio i la televisió valencianes, ¿quin és el balanç que en fa?

—Jo crec que és positiu. Nosaltres sempre hem cregut que la televisió eixiria i que eixiria així com ho ha fet, però vostè sap que aquesta confiança no era generalitzada. No s'ha fet un producte distint, sinó com tots els que estan en el mercat, homologable a qualsevol altre. Considere que els informatius han assolit un nivell de qualitat òptima —tot i que han de ser millorats, igual que la resta d'espais—; s'està emetent molt d'esport, futbol fonamentalment, que és molt apreciat pel públic, tot i que cal iniciar espais per a altres esports; se sap també que hi ha una gran estima pel cinema —de millor o pitjor qualitat— que s'hi programa, i pel que fa a la resta, són productes primerencs i cal esperar que milloren. Dit això, crec que el punt de referència per a valorar una televisió són els informatius i des d'aquesta perspectiva jo n'estic bastant satisfet.

—La qualitat dels informatius contrasta amb el baix nivell que tenen els programes de producció pròpia, com ara els concursos i el programa estrella, «tal com show», que no satisfan a ningú.

—Sí, però això és normal, perquè la televisió és un mitjà que veuen més d'un milió de persones, de manera que amb un públic tan heterogeni les opinions poden ser molt diverses. Això no vol dir que nosaltres en general n'estiguem satisfets. Jo crec que ningú de la casa està satisfet amb el producte, satisfets en el sentit que pensem que el producte no pot millorar: tots els programes han de millorar. El que és important és que s'atenguen les opinions de la majoria i aquest ajustament s'anirà produint a poc a poc.

—En aquest sentit, ¿quina és la tasca del Consell d'Administració de RTVV i del seu president respecte al paper del director general, Amadeu Fabregat?

—En el seu moment, el Consell va dictar una normativa en matèria de programació —les línies bàsiques— i és la nostra obligació fiscalitzar que aquestes normes es complesquen, però el Consell no és qui elabora la programació. El director general ens presenta prèviament una graella de programes i el Consell valora si respon a les normes sobre percentatges de programació pròpia i aliena, etc. Posteriorment, com a conseqüència d'haver vist la programació prevista, el Consell es pot pronunciar ja sobre els continguts concrets, però que quede clar que les competències del Consell no arriben en absolut a les decisions diàries sobre què, com i quan s'emet.

—Per al pròxim any, RTVV té dos projectes: augmentar els pressupostos i incrementar les hores de programació.

—L'avantprojecte de pressupostos de RTVV ha estat remès al Consell de la Generalitat; tinc entès que les Corts han prorrogat els pressupostos d'enguany per a 1990, de manera que el nostre avantprojecte serà discutit alhora que els pressupostos de la Generalitat, en el primer trimestre del pròxim any. Nosaltres hem demanat un augment important en relació a enguany, en què hi ha una previsió de poc més de quatre mil milions de pessetes, i per a 1990 —entre els recursos que genere la publicitat i la subvenció de la Generalitat hem demanat més de vuit mil milions. I això es produeix perquè emetre les vuitanta hores que pretenem des de finals d'aquest mes o primers dies de gener no és possible sense aquest pressupost.

—Vuit mil milions, Sr. Linde, són molts diners.

—Sí, però la justificació és molt clara: no és possible fer reeixir la televisió valenciana d'una altra manera, perquè el panorama de l'oferta televisiva a l'estat espanyol ha canviat radicalment des que es va dissenyar el projecte de la TVV fins el moment que hem començat a emetre, i perquè s'ha produït una eclosió del fenomen televisiu que va des de l'aparició de les televisions privades al reforçament de les televisions autonòmiques i dels centres territorials de TVE passant per la televisió per satèl·lit, etc. Aquest context, o s'afronta amb mitjans suficients o és millor deixar-ho córrer i és per això que davant una competència tan forta creiem que per a poder fer una programació de vuitanta hores calia aquest increment pressupostari.

—Malgrat els pronunciaments majoritaris —d'ajuntaments, partits polítics, entitats culturals i cíviques— a favor que la TVV siga monolingüe en valencià, la realitat és que en aquests mesos el castellà hi té una presència considerable.

—Nosaltres hem de ser fidels intèrprets de la llei de creació de la ràdio i televisió valencianes, que diu que aquests mitjans han de servir per a potenciar el valencià i així ho hem entès: tot el que s'hi fa de producció pròpia és en valencià, però les produccions alienes no sempre les podem doblar, per dues raons: en primer lloc perquè les empreses de doblatge valencianes no tenen prou capacitat de producció i, en segon lloc, perquè no sempre obtenim els resultats adequats en els doblatges.

Cal considerar també que estem en una comunitat bilingüe en què el fet

«Si hi haguera una reciprocitat en condicions d'igualtat, jo sens dubte li donaria suport».

que vostè planteja no ha de considerar-se com una agressió. Jo pense que cal esforçar-se perquè la producció pròpia siga en valencià, però en el Consell d'Administració no ens hem plantejat mai que el cent per cent de les emissions hagen de ser en valencià.

—¿Disposen ja d'alguna anàlisi estadística de les primeres setmanes d'emissió?

—La comissió de programació està estudiant la programació que hem emès durant els dos primers mesos, però encara no en tenim resultats concloents.

—Parlem del conflicte entre TV3 i TVV i li demane un pronunciament inequívoc: ¿El Consell d'Administració de RTVV va demanar al ministre de Comunicacions que atorgara a la TVV la mateixa freqüència amb què estava emetent de feia anys TV3 al País Valencià?

—No, no vam fer mai aquesta petició.

—Aleshores, ¿per què s'atorgà la mateixa freqüència de TV3 a la TVV?

—Això jo ho desconec, i considere que el conflicte TV3-TVV mereix una anàlisi més profunda. La televisió catalana arriba a aquesta comunitat des de l'any 1986 i aquella emissió era il·legal, ja que no hi havia cap fonament jurídic perquè poguera emetre. El govern central va consentir l'emissió, de manera que aquell consentiment constitueix un antecedent difícil de sostenir per al govern central. És molt difícil de justificar el fet de permetre durant més de tres anys que es produesca una emissió il·legal i voler demostrar al quart any que aquesta emissió era il·legal i que cal tancar els emissors. ¿Per què el ministeri va adoptar aquesta actitud...? Jo crec que no és aquest el moment de jutjar-ho, perquè aquest comportament del ministeri es jutja per si mateix, però nosaltres ho desconeixem.

Únicament cal ressenyar que se'ns va donar una freqüència que no estava franca i el Consell d'Administració, unànimement, va sol·licitar del ministeri que se'ns donara una freqüència franca per a poder emetre. Aquesta és l'única polèmica amb la televisió catalana.

—La realitat és que després que el ministeri va precintar els emissors d'Acció Cultural del País Valencià, la TV3 torna a poder ser sintonitzada per una freqüència diferent a la que utilitza TVV i, a més, TVV arriba ja a Ca-

«Posar àmbits territorials a les televisions autonòmiques no té cap sentit». RAFA GIL

talunya gràcies a l'emissor col·locat per Amics de TVV a Tarragona.

—Lamente que Amics de TVV no s'haja posat en contacte amb el Consell d'Administració de RTVV perquè no sé qui són ni en tinc dades, i desconec també si han tingut contactes amb altres instàncies polítiques valencianes.

Des del punt de vista de l'emissió, jo no puc dir que em disguste que es veja la TVV fora de València, però el que és evident és que nosaltres no hi tenim cap responsabilitat i ningú no podrà dir que TVV ha vulnerat la llei de tercers canals.

—¿Com són les relacions entre els dos ens de televisió autonòmics, RTVV i CCRT?

—Nosaltres vam visitar els nostres col·legues catalans fa mol de temps i després d'aquell cànvi d'impressions només hem tingut com a contacte dues cartes adreçades per l'actual director de la CCRT, Enric Granados. En aquestes cartes se'ns indicava que estaven disposats a entrar en la negociació de la reciprocitat entre ambdues televisions. En aquest sentit les coses estan molt clares, ja que nosaltres no podem negociar cap reciprocitat perquè nosaltres no som els titulars de les competències en matèria de telecomunicacions: ha de ser l'administració central la que autoritze aquest sistema de doble emissió. D'altra banda, jo li he dit personalment a Enric Granados que estarem encantats de rebre'ls ací per a parlar de molts temes, no només de la doble emissió, sinó d'altres que sens dubte ens competen i que han de relacionar la CCRT i RTVV.

—Ara, també, li demane un pronunciament clar: el Consell d'Administració de RTVV i el seu president, en el cas que la reciprocitat siga efectiva, ¿donaria suport a aquesta iniciativa?

—Sí, jo pense que li donaríem suport. Si hi haguera una reciprocitat en condicions d'igualtat —amb independència que no ens competira decidir aquesta reciprocitat— jo sens dubte li donaria suport.

—¿Tot i que la iniciativa no la tingueren les dues televisions, sinó entitats privades com ara Acció Cultural del País Valencià o Amics de TVV?

—És clar que sí, jo no tindria el menor dubte a donar-hi el meu suport. Jo crec que hi podria haver mitjans tècnics, però en qualsevol cas crec que tots ells haurien de passar per la modificació de la Llei de tercer canals. A mi em sembla una llei que cal modificar, que està antiquada perquè es va dictar en un moment que el fenomen de les televisions autonòmiques era nou i considere que posar àmbits territorials a l'emissió de les televisions autonòmiques no té cap sentit.

—Canal 9-ràdio és la germana pobra de l'ens, tant pel pressupost com per l'atenció que li dedica la direcció de RTVV. Sembla com si hi haguera una despreocupació per la ràdio.

—El que passa és que la televisió valenciana naix com un mitjà oligopolista que té la TVE com a única competència legalment establerta, mentre que la ràdio naix en un mercat absolutament saturat, de manera que no n'hi ha manca d'atenció, sinó que són dos mitjans diferents.

Pel que fa a la ràdio, i també respecte a la televisió, nosaltres ens haurem de plantejar el seu sentit i decidir si el que s'hi està fent respon a les coordenades en què ens interessa moure'ns.

J. R. Lluch

La ràdio en català funciona.

Silenci, la ràdio parla

La tasca que en el camp de la normalització lingüística realitzen les emissores de ràdio posa aquests mitjans en el primer pla de l'actualitat i la comunicació. Canal 9, Ràdio 4 i Catalunya Ràdio són tres bons exemples d'aquesta realitat.

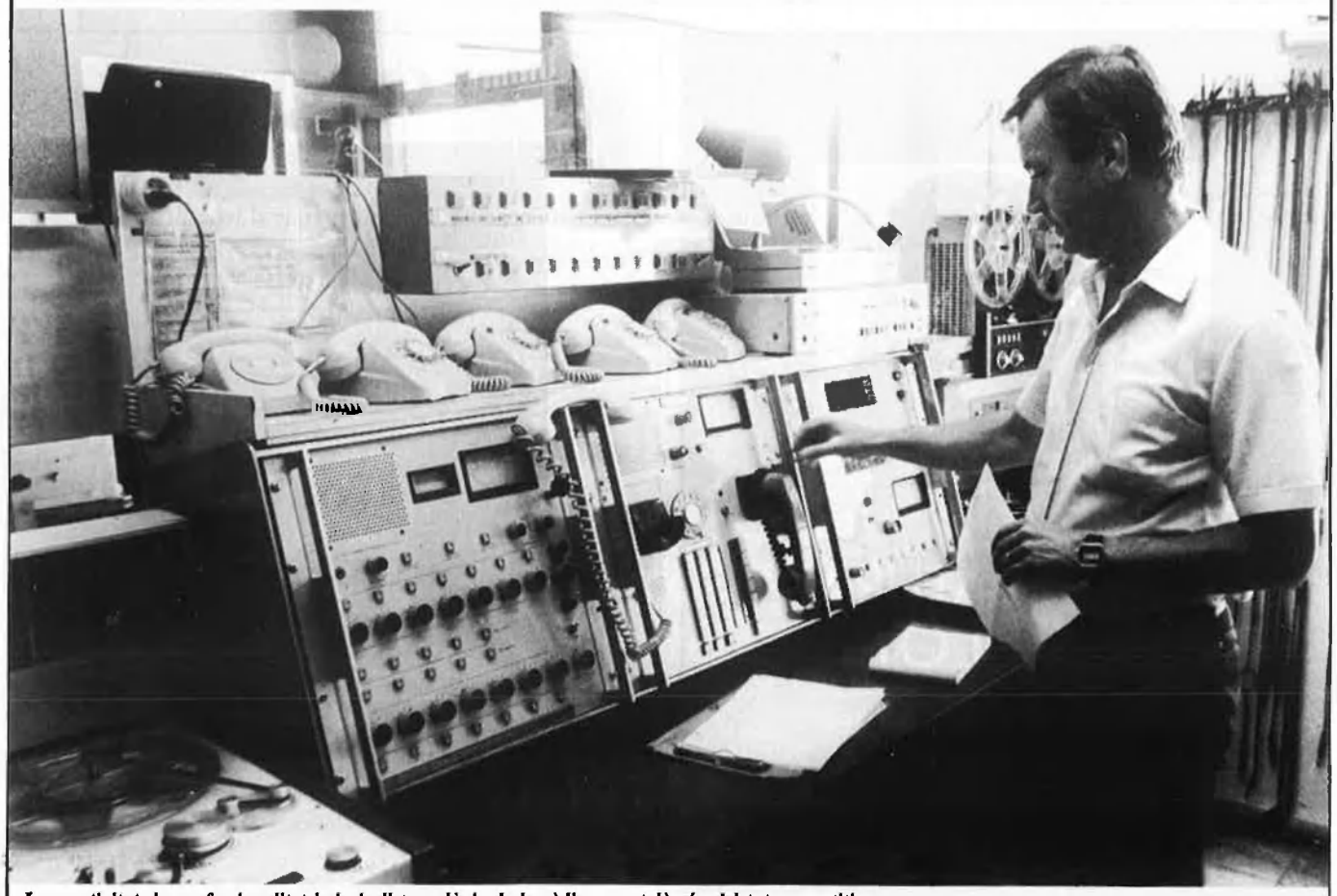
Ah! ¡I també farem una ràdio! Aquesta és l'expressió que —*diuen que diuen* els alts càrrecs de les administracions autonòmiques quan plantegen la creació d'uns mitjans de comunicació propis. Pensen primer en la televisió i *de torna* en la ràdio. A mig termini s'adonen, però, que la ràdio assoleix una constant de comunicació que resulta vital per l'època en què vivim.

¡Caram! *diuen que diuen* els *factòtums* de la cosa pública, ¡això de la ràdio funciona! i és que si es fa amb grapa, l'audiència respon. Aquest és el cas de Catalunya Ràdio i les intencions del recent Canal 9 de ràdio. I és clar, si els de les administracions autonòmiques apreten, els de la central no queden enrera. ¿Que fem? *diuen que diuen* i acorden recomposar Ràdio 4 per menjar-se el mercat.

El resultat d'aquest recel entre les administracions és, d'entrada, totalment positiu. Ara ja podem dir que el nivell tecnològic, el de la creativitat i el de la professionalitat de la ràdio en català són del tot competitius. Comença a dibuixar-se un nou model de fer ràdio i això és fonamental per aconseguir adeptes en el gran fragment de la població que mai havia escoltat res en aquesta llengua.

RÀDIO 4: ¡POTSER ARA!

Ningú no sabia fins ara la funció de les Ràdio 4 arreu de l'estat. Aquest setmanari ja ha denunciat altres vegades la disfunció de Ràdio 4 al País Valencià. El passat 2 d'octubre, l'emissora valenciana canvia de llengua totalment i amplia la progra-

La creativitat, la professionalitat i el nivell tecnològic de la ràdio en català són del tot competitius.

mació a 24 hores i s'espera que canvien els seus directius. A Catalunya i les Illes passen coses semblants, arriben noves perspectives i propostes per a les tres. El català sempre com a norma i amb un fet important: l'emissió conjunta d'espais per les tres emissores que si més no, donen un sentit pràctic a la realitat socio-lingüística territorial encara que no se la creguin del tot. RTVE és l'únic ens que amb la llei a la mà pot realitzar aquestes emissions conjuntes i encara que tard cal aplaudir la seva decisió.

Per primera vegada han enfocat l'oferta de les Ràdio 4 amb una perspectiva clara i concreta. L'aparell de la ràdio estatal és un engranatge difícil de moure per la seva complexitat i massa sovint s'hi han enquistat les consignes de «l'anar fent» i del «qui dies passa anys empeny» cosa que en la ràdio, que ha de ser dinàmica i puntual, és sempre un perill de mort. En aquesta situació estaven molts professionals que van viure amb esperança el començament de Ràdio 4 a Catalunya l'any 1976. La manca d'una direcció sòlida amb criteris i la inexistència dels mínims recursos els havia fet perdre les il·lusions. La situació ha canviat amb l'increment dels punts d'emissió, l'ampliació de potències i sobretot amb el llançament d'una programació que és força ambiciosa.

La reestructuració ha representat la pèrdua de les emissores de l'anomenada Ràdio-Cadena Española —RCE— que era el canal més localista de RNE. Les seves freqüències de la FM les ha ocupat Ràdio 4 per arribar a més llocs o bé han servit per vestir una nova proposta amb el nom de Ràdio 5. A principis d'any els antics treballadors de RCE van protagonitzar enfrontaments amb la direcció de RTVE perquè podien perdre el lloc de treball. A Tarragona i Tàrrega es van viure moments d'alta conflictivitat laboral perquè a més no acabaven d'entendre el canvi de les emissions locals per una programació de Ràdio 4 que venia feta totalment des de Barcelona. La direcció va resoldre el conflicte distribuint els treballadors entre les diferents Ràdio 5 i Ràdio 1.

Tot i la nova potenciació, Ràdio 4 encara té nombroses zones fosques. A Manresa, per exemple, els mitjans escrits ja ho han denunciat i a les Illes o al País Valencià hi ha moltes comarques que mai no han escoltat les seves emissions.

D'altra banda, Ràdio 1 també ha ocupat la FM amb algunes freqüències que va deixar RCE i en aquest cas la llengua no n'ha sortit beneficiada. La FM guanya oients a l'ona mitjana (OM), està de moda, i la direcció de RTVE que ho sap, no vol perdre passa. Quan l'OM està tancada per prescripció internacional i ningú no pot accedir-hi amb noves ràdios, el fet d'ocupar la banda de la FM amb el canal més espanyol de la ràdio pública estatal es pot interpretar com un intent per envair una FM decantada cap a les alternatives que en diuen a Madrid: de la «periferia»

No cal creure que les emissions conjuntes de Catalunya, Illes i el País Valencià i alguns programes en català de Ràdio 1 i Ràdio 5 són una operació de maquillatge. Cal creure que hi ha una

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIO CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREUS, 3 - 46002 VALENCIA - TEL. 351 14 35

LA LITERATURA EN COLORS

15 Desembre - 7 Gener

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21
Festius d'11 a 14. Dilluns matí, tancat

FUNDACIO CAIXA DE PENSIONS

L'ECLÈCTICA

LLUÏSA, MALGRAT TOT

JOAN VILA I VILA

El retrat d'una persona a la recerca de la seua identitat sexual

Edicions BROMERA

Rosa Solbes, Andreu Manresa i Joan Mascarel.

ferma decisió per traspuar per mitjà de la ràdio. una realitat diferenciada. De moment, però, alguns responsables de RNE a Catalunya ja diuen en privat que no arriben les partides pressupostàries que els havien promès i que el desencís pot tornar ben aviat.

CATALUNYA RÀDIO: ¡AMUNT QUE FA PUJADA!

Els últims estudis d'audiència han donat el número 1 en el Principat a Catalunya Ràdio, disputant el liderat amb Ràdio 1.

Catalunya Ràdio n'és un exemple, però la carrera per ser capdavanters ha provocat que alguns sectors de l'opinió pública no comparteixin els models ni les pautes a seguir per aquest mitjà de radiodifusió públic. El primer canal de les emissores de la Generalitat de Catalunya ha escalat ràpidament, fruit de la seva professionalitat i mitjans i per haver encertat les expectatives de l'oient. Alguns estaments sòcio-culturals no han compartit els mètodes, encara que els resultats han estat decisius. És el risc que tot mitjà públic assoleix quan pretén consolidar una alternativa diferenciada que sigui acceptada per la majoria del públic a qui serveix. La voluntat d'entesa, el diàleg i el debat permanent han d'ajudar a superar els malentesos. Els factors de correcció —si calen— han de contemplar unes fórmules que permetin avançar sense perdre res del molt que s'ha aconseguit.

Aquesta temporada Catalunya Ràdio ha iniciat en els seus espais informatius i esportius en règim de desconnexió les emissions autònomes dels centres territorials de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona. L'emissora distribueix el senyal per mitjà d'una xarxa d'enllaços digital que, per entendre'ns, és la manera més avançada de fer-ho que hi ha en aquests moments. Fins ara els centres territorials de Girona, Lleida i Tarragona participaven als espais que fan a Barcelona. Ara tots els centres disposen d'un minutatge d'emissió autònoma per a la seva zona. L'ampliació dels temes comarcals representa un aprofitament en la línia de ràdio nacional. La centralització tan arrelada a les emissores estatals —públiques i privades— no hi cap a la ràdio pública catalana i l'inici d'aquestes emissions autònomes només ha de ser el primer pas per a reflectir la realitat d'un país que no s'acaba a Barcelona.

Cal senyalar també la lenta però progressiva implantació de Catalunya Música i de Ràdio Associació RAC, les altres dues emissores de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió —CCRTV—. Ara mateix moltes emissores municipals de les comarques catalanes, connecten amb la RAC quan no fan programació pròpia i aquest fet assenyala la gran acceptació que pot aconseguir la fórmula d'aquesta emissora quan arribi arreu de Catalunya, esdeveniment molt proper.

D'altra banda la relació que Catalunya Música manté amb altres emissores internacionals que s'han especialitzat en l'anomenada «música d'autors clàssics i contemporanis» i l'acurada selecció que ofereix, l'han situada també al capdavant de la seva especificitat. A més Catalunya Música ja es pot escoltar arreu del Principat i això facilita la incorporació de l'audiència que busca aquest tipus d'ofertes. En una acció paral·lela a la de TV3, Acció Cultural del País Valencià ha iniciat gestions per rebre les emissores de la CCRTV al País Valencià i l'associació Voltor de les Illes ja fa temps que va endegar la infrastructura necessària per aconseguir aquest propòsit.

EMISSORES MUNICIPALS: ¿QUÈ S'HA FET D'AQUELLES FLORS?

La definitiva regulació legal que les Corts van aprovar la legislatura passada sobre les emissores municipals a tot l'Estat, les definia com un servei públic de comunicació local que ha d'estar profundament arrelat a la realitat social de cada poble. De fet, aquesta era la formulació inicial de les Emissores Municipals de Catalunya —EMUC— quan van començar les seves emissions l'any 1979. En aquests 10 anys hem vist com algunes d'aquestes emissores seguien unes pautes comercials gens personalitzades, i com sobretot als pobles del cinturó barceloní perdien la cons-

tant de normalització lingüística que les va definir inicialment.

Sovint també aquelles emissores que conserven la seva funció d'estímul sòcio-cultural i dinamitzador de la vida ciutadana, han topat amb la indiferència dels Consistoris que les han condemnat a sobreviure amb mitjans precaris i pressupostos insuficients. Només la dedicació i la il·lusió dels seus col·laboradors ha permès seguir endavant. Les emissores municipals esperen el desenvolupament del projecte de llei aprovat pel Congrés per comprovar si se'ls permetrà fer publicitat i així ampliar els recursos econòmics. Aquesta és la seva reivindicació actual però si en altres temps l'organització de les EMUC era forta i compacta, últimament han aparegut esquerdes que evidencien les lluites pel control polític del moviment.

Efectivament, el dia 4 del passat més d'octubre Iniciativa per Catalunya va demanar públicament la dimissió del president d'EMUC, Casimir Boi (PSC), pel fracàs de l'organització del festival «10 anys d'Emissores Municipals». I és que tot i l'encert dels cursos de formació que EMUC ha organitzat en col·laboració amb l'INEM, no ha sabut definir encara una línia de programació vàlida per a la majoria de les emissores municipals. El rendiment polític a curt termini que han buscat els equips de govern municipal i l'excessiu control ideològic que ha volgut exercir el nucli dirigent d'EMUC, ha desnaturalitzat el projecte inicial i ha dut a l'actual atzucac que viuen les emissores municipals.

Actualment entre el País Valencià, les Illes i Catalunya hi ha unes 250 emissores municipals en funcionament.

CADENA 13: ¿FASE TERMINAL?

Després de provar diferents models, la Cadena 13, l'única emissora privada que emet en català al Principat, incideix actualment en un fragment d'audiència molt jove. Han trobat una línia en la música supercomercial i l'ofereixen en català i amb un llenguatge molt actual. A més, les 16 emissores de la cadena han fet un treball informatiu a les respectives zones de cobertura que les identifiquen i arrelen als llocs d'incidència. El paper de la 13 a les comarques de Catalunya ha estat important i per exemple a Lleida és l'emissora més escoltada de la FM.

Les càrregues financeres que la cadena arrossega després de 5 anys de canvis i reestructuracions sembla que els ha dut a una situació difícil i gairebé insostenible, sobretot pel que fa a l'emissora central de Barcelona.

Alguns diaris ja han apuntat la possibilitat que alguna xarxa de la radiodifusió privada estatal faci pròximament una OPA a la 13. D'altres diuen que serà la CCRTV qui finalment l'absorbirà, per a crear un nou canal informatiu.

Jordi M. Sanmarti

Canal-9, l'esperança

Als 100 dies després de començar a emetre, Canal 9, l'emissora de la Generalitat valenciana, marca ja el model de llengua, el model radiofònic i la configuració del que ha de ser una ràdio arrelada al país, però amb vocació d'informar de tot el que passa al món. Canal 9 és, des del primer dia, allò que no hi havia hagut mai —ni en castellà ni en català ni en emissores públiques ni privades— al País Valencià. Amb una plantilla encara insuficient, uns pressupostos ajustats i la sensació que és la germana pobra de RTVV, ha aconseguit guanyar-se una bona part de l'audiència, que potser té més pes per la qualificació de les seues opinions que no —encara— pel volum d'oients.

Els acords de col·laboració amb altres emissores autonòmiques i amb corresponsals en diferents països del món comencen a permetre que Canal 9 estiga on es produeixen les notícies i a fer pensar que és possible que aquest país tinga una ràdio pròpia.

A més d'això, el paper de dinamitzador de Canal 9 en l'ús públic del valencià és fonamental, ja que fins l'aparició de Canal 9 i, també, de Ràdio 4, semblava com si tothom —polítics, artistes, empresaris, joves, etc.— parlaren únicament en castellà. La presència dels periodistes i Canal 9 i Ràdio 4 en rodes de premsa, etc., ha canviat el panorama i ha fet que les altres emissores —monolingües en castellà— comencen a utilitzar també la llengua del país.

LA BOGERIA

4. **MISS MAPP**
E.F. Benson
Traducció de Carme Geronès
256 pàgines.
Humor anglès, ironia i un punt de descontrol en aquest llibre del pare de l'humor anglès actual, l'escriptor E.F. Benson, autor de la saga més còmica que es coneix en la literatura d'aquest gènere. Sharpe, Wodehouse i el mateix Woody Allen van trobar, en aquest llibre les fonts d'una manera diferent d'interpretar l'humor.

Editorial Pòrtic s.a.

5. **LA TORRE DELS MIRACLES**
Georges Brassens
Traducció de Miquel Pujadó
104 pàgines.
A la torre dels miracles pot passar de tot. Pot passar que un batalló es perdi dins l'úter d'una dona i també que s'hi perdi la dona mateixa. Pot passar que la pólvora sigui «pólvora de fotre-el-camp» i que se celebri la derrota. Tot en la novel·la boja que Georges Brassens va escriure abans de ser conegut com un excel·lent cantant.

Distribució **L'Arc de Berà** - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Llull, 10, 14 - Tel 300 32 51 / 300 33 00 - 08005 Barcelona

Al sud, el desert

La manca de recursos naturals, la ineficàcia política i el creixement turístic han convertit Alacant en la part del País Valencià amb més possibilitats de convertir-se en un desert.

Parlar de la manca d'aigua en les comarques alacantines és fer referència al problema més greu que pateix el sud del País Valencià i, més encara, si pensem que, des del segle XII, la societat alacantina ha estat demanant solucions al procés de desertització del mig i baix Vinalopó, Vega Baixa i la Marina, comarques tradicionalment agrícoles. Sense tenir que remuntar-nos a temps passat, la lluita política més forta actualment de les institucions d'Alacant, principalment la Diputació Provincial, és la demanda de solucions ràpides —com ara el transvasament d'aigua Xúquer-Vinalopó— als dèficits hídrics de la terra, i no tan sols per a la agricultura, ja que l'abastament d'aigua potable per al consum humà esdevé conflictiu des del començament de la primavera fins a l'inici de la tardor. És, per entendre-ho, una qüestió eterna.

En aquesta línia de lluita constant es troben també els sindicats agraris de les comarques afectades, mancomunitats de regants i, amb un treball destacat, la Comissió dels Dèneu, agrupació formada per dèneu alcaldes de la comarca del Vinalopó i encapçalada per l'alcalde de Novelda, Salvador Sánchez. El passat estiu, totes aquestes agrupacions, sindicats i institucions feien un crit al cel quan el govern de l'estat espanyol declarava d'interès general la creació de seixanta-vuit mil hectàrees de regadiu en les províncies d'Albacete i Conca. L'aigua per aquests regadius hauria, segons el decret Romero, d'agafar-se del cabal del Xúquer. La maniobra institucional, lluny d'apropar-se a la realitat, contemplava amb optimisme fer eixir de la pobresa un tros de Castella, oblidant-se i ignorant la carència històrica d'aigua al sud del país.

SÒCIO-GEOGRAFIA ALACANTINA

En un excel·lent estudi realitzat pels professors de la Universitat d'Alacant, Cipriano Juàrez, Concepción Bru i l'actual rector, Ramón Martín Mateo, sota el títol d'*El repte de l'aigua*, es dibuixa objectivament l'evolució del procés de desertització de les comarques alacantines. L'últim segle ha significat, entre d'altres, la deforestació de les muntanyes, la salinització dels aqüífers naturals i de les terres de l'interior i del nord. Aquest procés, comú en altres zones del País Valencià, junt a un moviment demogràfic de final de segle caracteritzat pel trasllat de la població des de l'interior cap a la costa, han provocat un greu desequilibri entre els recursos hídrics que disposa Alacant i la demanda actual d'aigua en les parts més poblades. Actualment, i segons l'estudi, la diferència entre recursos i demanda o necessitats és de quasi un quaranta per cent, és a dir, durant períodes de l'any, algunes comarques no reben ni una gota d'aigua. En els estius dels anys 1986 i 1987, localitats com Asp, al Vinalopó Mitjà, s'abastien d'aigua amb camions-cuba per al consum humà. Per al camp no n'hi havia.

La història d'Alacant està marcada per nombrosos intents amb l'objectiu de posar fi a la mancança d'aigua. El 1269 es va realitzar el primer intent de transvasament de les aigües procedents de la Llacuna de Villena fins l'horta d'Elx; aspiració que portaria a la busca d'una solució per transvasar aigua del Xúquer. Han passat molts segles i la realitat confirma que no hi ha hagut mai voluntat política per solucionar aquest fet que, junt a una climatologia deliciosa per al turista, però dolenta per a la agricultura, han convertit en desert milers d'hectàrees de regadiu.

UN PRESENT CONTRADICTORI

Per al president de la Diputació Provincial d'Alacant i president de la comis-

sió de l'aigua, Antonio Fernández Valenzuela, la solució passa per garantitzar cabals d'aigua regulars mitjançant el transvasament Xúquer-Vinalopó. Solució que tots veuen clara. Valenzuela ha estat pressionant perquè la realització dels transvasaments es faça a curt termini. Tanmateix, el conseller d'Agricultura de la Generalitat valenciana, Lluís Font de Mora, ha assegurat que les aigües del Xúquer no arribaran fins d'ací a set anys. En aquella data, segons el president de la Diputació, Alacant serà un desert. El Pla Hidrogràfic Nacional, encara per aprovar, donarà a conèixer si el transvasament Xúquer-Vinalopó serà una realitat i en quin termini de temps.

La dialèctica política ha portat als representants de les institucions a fer jocs de paraules com ara «el transvasament agafarà les aigües des de Cullera», de Lluís Font de Mora que, després de les pressions de Valenzuela, canviaren a «l'aigua s'agafarà des de Tous». Salvador Sánchez, més coherent en les necessitats de les comarques d'Alacant ha afirmat que «l'aigua des de Cullera no ens serviria per a res ja que és de molt poca qualitat». Mentrestant, el president de la Generalitat, Joan Lerma, amb l'objectiu de no emprenyar els regants de les comarques que creua el Xúquer, ha manifestat públicament que «els alacantins disposaran dels sobrants del Xúquer». Al temps d'aquestes manifestacions ningú sap ben bé que és el que succeirà a llarg plaç. En aquest marc de declaracions s'ha plantejat la qüestió de la solidaritat dels regants de la Ribera amb els de les comarques alacantines, assumpte sobre el que ningú vol fer manifestacions.

Des de l'inici de la primavera, Alacant pateix cada any un augment espectacular de la població fins el principi de la tardor. Com a dada orientativa, cal assenyalar que quasi dos milions de turistes visiten les comarques meridionals d'Alacant durant l'estiu. És també el sud del País Valencià la zona més afavorida per a rebre turisme sedentari de la tercera edat, que viu la jubilació sota el cel alacantí. Tot això ha provocat el desenvolupament de la indústria dels serveis amb el conseqüent benefici per als alacantins, però, per contra, l'augment de la població ha obligat a sacrificar l'aigua del reg en benefici del consum humà. Aquest fet provoca que durant l'estiu els agricultors de les comarques de l'interior i del Nord paguen més de trenta pessetes per metre d'aigua de reg. I, en el pitjor dels casos, no en disposen.

Alacant té set, i això ningú no ho nega, i amb tan mala sort que les pluges intenses de l'hivern no omplin els pantans de què disposa. Aquest any, com tots els passats, agricultors, institucions i d'altres veuran arribar l'estiu amb la por de la sequera. Restringir la demanda, tractar les aigües utilitzades, millorar l'estratègia d'utilització de l'aigua del Segura, conèixer les necessitats reals del camp i executar el transvasament del Xúquer al Vinalopó són, per als investigadors com ara Cipriano Juárez, les solucions que lliuraran Alcant de convertir-se en un desert a llarg termini. El govern de l'estat espanyol ho sap. La Generalitat també. Però després de molts segles el cotó, el raïm, l'ametlla i els cítrics són, en algunes comarques, un record del passat.

Salvador Enguix

Font de Mora: «les aigües del Xúquer no arribaran fins d'ací a set anys».

Cooperació transfronterera

ESTIRABOIXETE

Esperem que l'hivern no faci refredar la col·laboració sense fronteres que acaben d'encetar El Consell Comarcal del Pallars Sobirà, els ajuntaments de Puigcerdà i Ripoll, el Consell General dels Pirineus Orientals francesos i la Chambre des Metiers.

Recentment, aquestes institucions van signar a Puigcerdà un pacte d'estreta col·laboració pel qual es comprometen a intercanviar experiències i, el que és més important, a endegar estratègies comunes de promoció econòmica tot oblidant el factor Espanya i el factor França.

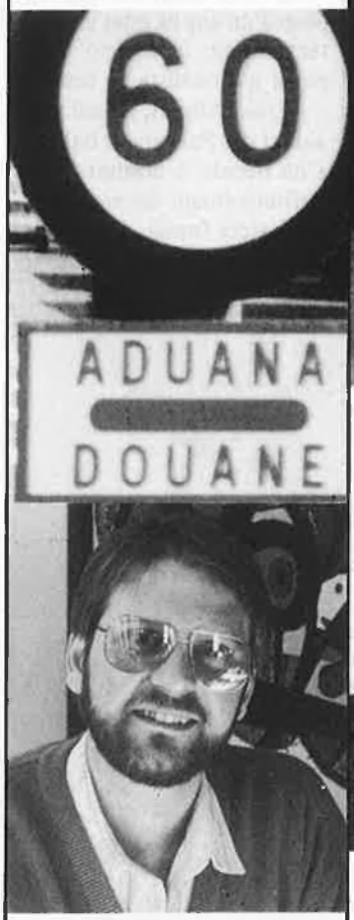
Les entitats signatàries van arribar a la conclusió, tal com expressa el text del conveni, que tenien massa problemes en comú (infrastructures deficients, despoblament, etc.) com per deixar-los en mans dels respectius estats. Això sí és Europa.

Literatura universal

Bon temps i calor tropical per a l'Ajuntament de Palma que a través del Negociat de Cultura, presidit per Nicolau Llaneres, està realitzant una tasca cultural cada vegada amb més entitat. A més dels diferents festivals com el de Jazz, Cançons de la Mediterrània, Teatre... és especialment important la iniciativa de fer un cicle de conferències, «Lliçons de Literatura Universal», que setmana a setmana acosta al públic de Ciutat personalitats de la cultura que en rara ocasió es deixen veure per Mallorca.

Ximo Romà i Plà i Revés

Proposem a l'escalfor de l'èxit a Ximo Romà, organitzador del Primer Encontre de Teatre Amateur realitzat a l'estat espanyol, que es va cloure el passat diumenge a Altea, a la comarca de la Marina Baixa, i que ha comptat amb la participació de deu grups de teatre d'aficionats procedents del País

Ximo Romà.

Valencià, Illes Balears, Catalunya, Madrid i Múrcia.

Després que l'oficialisme, l'institucionalisme, el subvencionisme i altres mètodes de fer callar les iniciatives cíviques quasi han acabat amb les protestes independents, Ximo Romà i el grup Pla i Revés d'Altea mereixen el nostre reconeixement. I l'any pròxim, el segon encontre. Amateur, ¡ep!

Núñez megalòman

Ni un huracà podrà impedir ja que els desitjos de Josep Lluis Núnez s'acompleixin: el Nou Camp tindrà 14.000 localitats més després de la segona ampliació de l'estadi des de la seva inauguració el 1957.

Com ja és sabut, aquesta

Dalt, Núñez. Baix, Jaume Castells.

ampliació es produeix en un moment de joia per al Barça caracteritzat pels continuats triomfs en el regne del ridícul. Els preus de les localitats —per a qui vulgui comprar-les oscil·laran entre les 300 i les 600 mil pessetes. Preguntat Núñez per si creia que el soci hi estava d'acord, es va limitar a dir: «estava en el programa que vaig presentar i si em van votar van donar la seva aprovació a l'ampliació». ¡I tan ample!

Òptica-party

Fred. Molt de fred pels responsables de la seguretat ciutadana i dels robatoris a la Ciutat de Mallorca. Aquests s'han intensificat els últims mesos de forma alarmant especialment contra els petits comerços. Com a exemple, irònic, del punt a què s'ha arribat, una òptica insertava fa uns dies un anunci a la premsa on es llegia: «Òptica Balear ha sofert el robatori núm. 10. Tan fast esdeveniment desitja celebrar-lo amb els seus habituals visitants nocturns, per la qual cosa convida els lladres a un vi espanyol, a l'objecte de conèixer-se personalment».

Jaume Castells

Temperatura incongruent per a la direcció valenciana del PSOE, que intenta coste el que coste demostrar la més completa unitat quan en els últims temps no aconsegueix posar dos militants d'acord. Així, mentre que el dirigent socialista de la Marina Alta, Jaume Castells, rep un homenatge dels constructors de la zona que a poc a poc destrosen un dels millors penya-segats del País, amb les obres «Cumbres del Sol», àmpliament denunciades en aquesta revista, la directora general d'Obres Públiques, oposada al projecte, ha de tragar-se la festa. I mentre que des del fidel diari *Levante* de València s'ataca el president socialista de la Diputació d'Alacant, Antoni Fernàndez Valenzuela, des d'un altre diari de la mateixa cadena *Información*, Javier Moll, el president Valenzuela ataca dia rere dia l'alcalde d'Alacant, el socialista Josep Lluís Lassaleta. Família que insulta unida...

LA SETMANA

Autovia i expropiació

«No hi ha dret que perquè la gent pugui sortir el cap de setmana s'hagi de destruir l'únic patrimoni que posseïm alguns». Qui així s'expressa és Jaume Canellas, pagès de Cabrera de Mar (Maresme), que ha vist afectada la seva propietat per un canvi sobtat i, segons ell, sense justificar en la construcció de l'autovia Mataró-Palafolls.

Quan Jaume Canellas va comprar la finca als anys 60 ja sabia que algun dia hauria de cedir part del terreny pel pas de l'autovia però les autoritats sempre li havien dit que seria un troç molt localitzat. Canellas ho havia acceptat i havia fet construir pous i una bassa per recollir aigua en un altre indret de la finca. De sobte, farà un any i mig, el Ministeri d'Obres Públiques li va notificar que els plans havien canviat i que el nou traçat passava just per on havia construït els pous i la bassa —el centre vital de l'explotació agrària.

Segons Jaume Canellas «les autoritats no m'han donat cap mena de justificació pel canvi i han aplicat la llei d'expropiació forçosa que vol dir: "primer t'expropiem i després ja parlarem, i això no està bé". El senyor Canellas insisteix molt especialment en el sentit poc democràtic de tot això: «Per expropiar-me aplicaran una llei dels anys 50, és a dir, del franquisme, quan demane explicacions al Ministeri, a l'Ajuntament de Mataró (terme a què pertany la finca), es passen la pilota els uns als altres i no em solucionen res; alguns alcaldes del Maresme m'han donat la raó, però llevat d'això, res de concret».

Aquesta setmana, si no succeeix algun fet excepcional, Jaume Canellas ja haurà rebut les actes d'ocupació «això vol dir —afirma— que ja seran els amos i després encara es queixaran si utilitzem la força per defendre el que és nostre». L'autovia afectarà a més de deu municipis, la majoria amb diverses finques agrícoles que compten amb diversos empleats.

Albert Punsola

Política i pirotècnia

L'inspector de la policia nacional, Francisco Solis Rolo, de 30 anys, que va resultar mort la setmana passada en una violenta explosió en el seu pis de Sant Feliu del Llobregat, era un gran aficionat a la química i molt especialment a tot allò que fa referència a explosius.

L'explosió, en què el seu fill va resultar ferit gravíssim i la seva dona amb ferides lleus, va ser deguda molt probablement a la manipulació d'algun artefacte pirotècnic que el policia estaria fabricant. Segons han manifestat a EL TEMPS fonts de la policia nacional, «l'afició de Francisco Solis a la química i a la pirotècnica era gairebé una passió perquè entre el que va quedar del pis es van trobar diversos materials com mercuri, potasi, àcids i pólvora guardats en pots de melmelada».

En mitjans policials es comentava amb perplexitat com un manipulador habitual de productes tan perillosos podia arribar a desconèixer el més bàsic: què era el que no s'havia de fer. Per altra banda, tot i l'espectacularitat de l'explosió, l'edifici no va quedar afectat en la seva estructura. Cal no oblidar, però, que una explosió de major intensitat hagués pogut causar una veritable carnisseria.

Com ja passa sovint en casos similars, en un primer moment va sorgir la hipòtesi de l'atemptat, hipòtesi que va ser desmentida la mateixa nit del succés pel govern civil de Barcelona. Ara per ara l'afer és en mans del jutge.

Albert Punsola

Apareix el Partit Nacionalista de les Illes

A la fi comença a despuntar com a realitat el que fa prop d'un any ha estat un constant rumor: la creació d'un partit nacionalista de centre.

Jeroni Albertí, actual president del Parlament balear, s'ha decidit a desmarcar-se definitivament del partit que ell mateix fundà, Unió Mallorquina, per a embarcar-se en una nova aventura política. La idea d'Albertí no és nova i era previsible. Des que des del PP s'aconseguí frustrar el projecte d'Albertí de convertir UM en un partit d'implantació a totes les Illes, el president del Parlament començà un procés d'allunyament progressiu del partit que s'inicià amb la renúncia a ser reelegit com a president d'UM i acaba ara amb la confirmació que impulsarà la creació del Partit Nacionalista de les Illes Balears, la qual cosa suposa, a pesar que encara manté el carnet, que «tècnicament» Albertí està fora d'UM.

El veterà i hàbil polític mallorquí serà el fundador, però no liderarà el nou partit. Almenys així ho diu ell. «No seré jo el que lideri aquest partit», ha manifestat. La voluntat d'Albertí és clara: crear un partit que, en vistes a les eleccions autonòmiques de 1991, sigui capaç d'oferir a l'electorat un projecte atractiu i, alhora, aconseguir el suficient nombre

d'escons al Parlament autònom per, si no els guanya, tenir força decisiva a l'hora de formar govern.

L'anunci de la decisió d'Albertí obre una interessant dinàmica. Des de fa mesos hi ha intents per aconseguir un partit d'aquestes característiques, i fins i tot n'existeix un que pretén ocupar aquest espai polític (la Unió Balear de Gregori Mir). Ara es tracta de veure si tots aquests sectors polítics que volen acabar amb Canyelles, es posen o no d'acord. Si ho aconsegueixen, el Partit Nacionalista de les Illes Balear pot tenir un bon futur.

Miquel Payeras

Ciment al delta de l'Ebre

Depana i la Coordinadora per la Defensa de les Comarques de l'Ebre i Els Ports han presentant sengles al·legacions a l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja (Baix Ebre) perquè el Pla d'Ordenació Municipal d'aquesta localitat, que es va aprovar el passat 17 d'octubre, contempla dues zones d'actuació urbanística fora del seu casc urbà, que afecten unes àrees protegides del Parc Natural del Delta de l'Ebre.

L'esmentada Coordinadora ha denunciat que l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja, que fins ara s'havia mantingut al marge de la problemàtica urbanística que afecta diversos punts del Delta de l'Ebre, ara doni el vist i plau a dos projectes d'urbanització. La primera d'elles s'anomena Unitat d'Actuació 2, se situa a 15 quilòmetres del poble en direcció a la desembocadura del riu i es troba junt al marge del riu. Té una superfície d'unes 50 hectàrees i hi ha prevista, a més de l'edificació, la instal·lació d'un port esportiu per a l'ús dels habitants de la urbanització.

La segona zona es coneix com Unitat d'Actuació 3, s'ubicaria a 9 quilòmetres de la població en direcció a la desembocadura, limitant per una part amb el riu i per l'altra amb l'Illa de Buda, una de les zones més riques en espècies d'aus de tot el Delta de l'Ebre. D'aquesta banda estaria separada pel riu Migjorn que té uns 10 metres d'amplada. Aquesta urbanització ocuparia 150 hectàrees de superfície i igualment comptaria amb instal·lacions fluvials annexes.

Des de la Coordinadora per la defensa de les comarques de l'Ebre i Els Ports es vol dejunciar un cop més «la manca d'actuació decidida per part de la Generalitat, a través de les conselleries d'Obres Públiques i d'Agricultura, quan a l'elaboració d'un pla integral d'actuació al Delta de l'Ebre, que ordeni i reguli d'una vegada les activitats d'explotació del territori: urbanístiques, industrials, piscícoles, cinegètiques, ramaderes i turístiques, entre d'altres, de manera que siguin compatibles amb els sistemes naturals del Delta de l'Ebre».

La Coordinadora també recorda «la importància biològica de primera magnitud mundial del Delta de l'Ebre, i l'obligació de l'administració catalana de conservar aquest valuosíssim patrimoni natural, tal i com exigeix la pròpia legislació autonòmica, estatal i de la Comunitat Europea».

En aquest sentit, Miquel Rafa, en representació de Depana, ha retret a l'Ajuntament de Sant Jaume d'Enveja que la Unitat d'Actuació 3 és clarament incompatible amb els objectius de conservació dels valors naturals del Delta de l'Ebre emparats en el decret 332/1986, del 23 d'octubre de declaració del Parc Natural del Delta de l'Ebre i en la declaració del Parc com Zona d'Especial Protecció dels Ocells Europeus de la Comunitat Europea, que tenen a la directiva 79/409/CEE per la Conservació dels Ocells.

Depana posa en evidència «els múltiples efectes directes i indirectes derivats de l'increment de la presència humana que provocaria un impacte negatiu sobre les àrees de cria d'ocells de les espècies migratòries, la qual cosa incompleix la LLei 4/1989 de 27 de març de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre i la Llei 3/1988 de 4 de març de Protecció dels Animals».

Miquel Rafa ha subratllat que «és una contradicció que vulguin construir urbanitzacions per atraure gent quan precisament un dels atractius del parc del Delta de l'Ebre és la seva riquesa ecològica».

Cinta S. Bellmunt

Jeroni Albertí.

Miquel Alberola
CAFE DEL TEMPS

El debut municitrícola

El debut del municipalista de l'adolorida figura en la investidura de **Felipe Gonzalez,** no exempt de plasticitat agropecuària i ofrenant taronges a Espanya, ha suscitat adscripcions entusiastes i ha concitat repulses inflamades en la zona de denominació d'origen de **Vicente Gonzalez Lizondo.** Poca sorpresa. A València ja havíem vist la versió original, qualsevol dia en qualsevol ple de l'ajuntament, que ara s'ha estrenat a Madrid.

No seré jo, certament, qui aplaudirà la funció de les declamacions vicentines, el miracle de don **Sant Vicent Ferrer,** que va protagonitzar el municipalisme en carn i os —amb més carn que os, com hauria suggerit **Philip Marlowe**— en el Congrés dels Diputats de Madrid. Que Lizondo ja té qui l'aclame, el proclame i l'exclame.

Però, és idènticament cert, tampoc no seré jo qui insinuarà que la representació del perxeró d'UV no es correspon amb la realitat —amb cap classe de realitat— del País Valencià. Que els social-optimistes ja s'ho passen pel túrmix, minimitzen el fenomen i en fan caricatura esporàdica, insignificant.

No és inquietant que les vociferacions de Lizondo diguen poc a favor dels interessos generals dels valencians. Ni que Lizondo projecte una falsa imatge del nostre país, que la imatge que ell proposa és percentualment legítima en l'estructura d'imatges que som. És més greu que el sermó de Lizondo siga l'únic, gràcies al sistema de monofonia dels partits estatalistes i a la seua concepció monolítica de l'estat.

Als inventors del negoci ja els està escaldant la fórmula en aquelles autonomies on les circumstàncies han erigit determinades formacions polítiques com a monopoli del missatge nacionalista, autonomista, regionalista o municipalista. Aquesta conjuntura confereix a Lizondo caràcter patrimonial sobre el tema valencià, amb totes les de la llei. I tots els intents de cafeteria per minusculitzar-lo són ridículs perquè ell continua igual de vertical. Amb tota la rectitud que li permet la seua complexió arbitrària.

Si el blaverisme polític ha consolidat la seua posició és perquè en el seu moment de gestió va comptar amb la inhibició, entre altres, del PSPV-PSOE, el qual, o per ingenuïtat o per qui sap quin interès, és cert que la socialdemocràcia, tradicionalment, ha detectat tard l'eclosió dels feixismes, no és menys cert que l'expansió del blaverisme contrarestava la conformació d'una certa esquerra nacionalista embrionària. Els inhibits sabran amb què quedar-se i ja ens dilucidaran que el catalanisme és l'espermatozoide que més paper ha fet en la nutrició del fenomen.

Per un altre costat, la política de claudicació nacionalista que ha gestionat, i gestiona, el PSPV-PSOE no ha servit més que perquè Lizondo envaira, des del lerrouxime més delirant, la reivindicació de parcel·les que, segons la topografia política, corresponia haver resolt al partit en el poder.

El resultat és el que sabem i podem esperpentitzar tant com vulguem. Però sense **Lerma** no tindríem Lizondo, com una burla letal de la realitat. Igual era el destí, ja ens ho apuntava l'escut de la ciutat de València amb aquell parell d'eles que, contràriament a la convenció dels erudits, no indiquen sinó les inicials dels que sustenten les cares

d'una mateixa moneda. Els sainets apocalíptics de Lizondo per una banda, i per l'altra els *gorgoritos* d'exhuberància de Lerma. I nosaltres, enmig. El destí té les seues coses.

«Para variar, tómate un Trina»

Una enquesta sol.licitada per la Generalitat valenciana, a fi de saber la incidència social del 750-A, destaca que la meitat dels valencians no han concedit cap importància a la campanya sobre l'efemèrides del naixement del poble valencià, mentre que un 17% considera que no ha servit de res. Si tenim present que el sondeig s'ha efectuat sobre 625 persones i que, habitualment, les empreses que treballen amb aquesta classe de gènere solen decantar el resultat a favor de la part contractant, el saldo és curiós.

La Presidència de la Generalitat valenciana ara podria encarregar-se'n una altra, d'enquesta, per tal de preguntar als ciutadans quants duros creuen que s'ha gastat des de la institució en aquesta celebració fantasma. I després, una altra, per veure si la societat valenciana sap si el 750-A s'ha acabat o no. Seria una solució brillant, mentre esperem la resolució del misteri d'ells, i no d'Elx.

Mentre esperem que el ¿comissari, ex-comissari? **Alfons Llorens** faça públic, quatorze mesos després del seu inici, quin pressupost ha resultat necessari perquè el lermisme intentara, sense èxit, una conselleria de cultura paral·lela que desnivellara políticament **Ciprià Ciscar.**

Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC), pa tou

El secretari d'organització de CiU, **Josep Caminal,** va subministrar una reprimenda contundent a **Carles Campuzano,** secretari general de Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC). Una cosa de poder a poder. L'origen del reprotxe duríssim es deu a l'acció que els *cadells* van perpetrar contra el portaveu del PP en el Parlament de Catalunya, **Aleix Vidal-Quadras,** un personatge d'una loquacitat magnífica.

Els de JNC, a propòsit d'unes declaracions de Vidal-Quadras, van obsequiar el diputat amb una porra i una missiva que, segons constaten els que l'han llegida, resultava indignant, ja que inventariava diversos comportaments genuïnament franquistes del destinatari.

La cosa ha anat tant llun, que fins i tot la mesa i la junta de portaveus del Parlament han manifestat la seua «repulsa i condemna» per un acte tan «insultant». No sé si era necessari portar les coses a tal extrem, però si les joventuts de qualsevol partit no estan justament per a impulsar aquelles coses que els majors farien i no s'atreveixen, no tenen cap sentit. I si el PP exigia una «rectificació pública al màxim nivell», és perquè això de las «nuevas generaciones» és realment el que sempre han sospitat: una esquadra de figaflors.

ESTAT

Els participants de l'EXPO'92 presenten els seus projectes

L'Expo es queda petita

Més de tres-cents emissaris de 101 països, 19 organitzacions internacionals, 17 comunitats autònomes i 18 de les principals empreses de tot el món, participants tots ells amb pavelló propi en l'EXPO'92, s'han reunit a Sevilla.

Els participants han acudit a la trucada del comissari Olivencia que desitja mostrar-los la meravella tecnològica en què s'ha convertit l'illa de la Cartuja. Fins ara l'Expo ha concentrat tot l'esforç a transformar les seves 215 hectàrees d'extensió, abraçades per dos meandres del riu Guadalquivir, en un entramat d'infrastructures suficients que donin servei a la demanda dels centenars de pavellons que seran construïts i dels 18 milions de visitants que s'esperen.

Però ara falten ja poc més de 800 dies per a l'inici de la mostra universal, i ha arribat el moment de començar a aixecar els pavellons i per això s'ha convocat a tothom que hi serà present, per donar pressa als participants que presentin el més aviat possible els seus projectes. Convé fer-ho, i el senyor Olivencia ho sap, perquè li ve a sobre un greu problema creat per ell mateix: la manca d'espai en l'illa de la Cartuja per a l'aclaparadora xifra de països i entitats que volen ser presents a la Sevilla del 92.

S'han desbordat totes les previsions, i les xifres que es manegen converteixen l'Expo en la més universal, la més gran de tots els temps. L'èxit diplomàtic i de relacions internacionals del comissari Manuel Olivencia ha revertit en un programa del qual encara ningú s'atreveix a parlar clarament, però l'Expo es queda petita.

En la reunió de participants dels dies 21 i 22 ha estat possible observar el sempre desitjable fenomen de la convivència pacífica i somrient de representants de tants països: uns amb guerra, d'altres amb fam, superdesenvolupats; de tantes races, idees, condicions diferents... Desitgen saber què deuen o què poden mostrar al món durant l'exposició que ja va convertint-se en un projecte planetari en una petita illa fluvial andalusa.

Manuel Olivencia.

Aquesta és la gran comanda i el repte del nou model de l'Exposició Universal que es posa a prova el 1992: fer compatible l'optimisme i la fe en l'home amb un compromís seriós en favor de països i sectors de la població mundial que menys participen en els avanços i la prosperitat. Optimisme enfront del repte tecnològic, perquè Expo'92 mostrarà que la ciència pot contribuir a crear un món millor, i si no és així, és que no serveix.

«La reunió de participants d'aquesta exposició es convertirà en una ONU a petita escala, però més real i més desinhibida, i potser des d'aquí serà possible per al 1992 donar un toc d'atenció en la consciència col·lectiva i una oportunitat per a la reconciliació amb la història de descobridors i descoberts, colonitzadors i colonitzats, i amb els mateixos andalusos. El segle XXI pot començar d'aquí a dos anys. El planeta podrà veure aquí de què és capaç el progrés científic en una societat lliure, pacífica, en equilibri amb la naturalesa i més humana gràcies a la informació i a la comunicació entre els pobles i els individus. Aquestes paraules d'un dels discursos inaugurals de la reunió serveixen per a premiar la tasca diplomàtica del comissari Olivencia, artífex de l'èxit de la convocatòria sense pre-

cedents de Sevilla 92. Però també aclareixen el sentit i el rerefons que animen la filosofia de la mostra.

OLIVENCIA, AQUEST HOME

Des que Manuel Olivencia va guanyar el comissariat de l'Expo a l'arquitecte Ricard Bofill, el seu protagonisme a tots nivells no ha deixat de créixer. Han transcorregut infatigables anys de visites i viatges per tot el món, desplegant una tasca encomiable a la recerca de participants, per a la seva Cartuja, però hi ha qui diu que al darrere d'aquest diplomàtic somriure hi ha unes dents d'acer.

RAFA GIL

A l'Expo 92 hi ha un segon home poderós. El seu nom es Jacinto Pellón; el seu càrrec, conseller delegat de la Sociedad Estatal del V Centenario; el seu amic personal, Felipe González.

El pols que mantenen Olivencia i Pellón és constant i soterrat. I a vegades això es nota, com en el moment en què tot dos van proposar el candidat per a comissari del pavelló d'Espanya, que al final va dirimir el president del govern amb un home gris i desconegut: José Luis Gonzalo. D'altres interpreten que aquesta tensió és «sana» i que gràcies a ella s'estan complint els terminis de les obres que estaven previstos.

Entorn de l'Expo 92 es mouen molts, milers de milions de pessetes, i com és sabut, entorn dels diners circulen els poders i els interessos. L'Expo sevillana és un *pastís* per a les empreses i per als *taurons,* que aprofiten el benefici fiscal que permet el peculiar estatus, aprovat pel goven. Aquesta situació ha provocat una especulació a nivells insospitats des que va ser premiada la candidatura de Sevilla; i en aquesta ciutat el preu del sòl, dels lloguers i de la vivenda ha crescut vora un 80% en poc més de dos anys. De moment, ningú ha sabut aturar aquesta bola de neu que amenaça de col·lapsar l'economia de tota la província.

Manuel Olivencia és el diplomàtic i Jacinto Pellón és la mà de ferro que lluita pel protagonista segons avança el calendari. Però amb el canvi de govern i la modificació ministerial que s'esdevé es podria pensar que alguns canvis es produiran en l'organització de l'Expo. Malgrat això, i segons fonts de la mostra, es descarta que el moviment afecti cap dels dos màxims responsables. Influirien, a més, les amistats de tots dos. Ara bé, el que no canviarà en absolut en el nou govern és el president, i Felipe González és amic personal i íntim del senyor Pellón, amb qui disfruta de sortides marítimes a bord del *Ferroca*. D'altra banda, Manuel Olivencia ha anat amb compte sempre a parlar de l'Expo com un «projecte d'estat», i diuen que el rei Joan Carles, hi estava d'acord. Així, doncs, no hi haurà canvis i només, com ja ha passat en altres ocasions, és possible que *caigui* en la Cartuja algun funcionari destituït del ministeri i premiat amb Sevilla.

VENDRE L'EXPO

Vendre l'Expo és molt fàcil, perquè és un producte de primera qualitat, amb pocs antecedents. Hi ha un interès universal, europeu, espanyol, andalús i sevillà per l'esdeveniment, cosa que obliga a perfilar les línies atractives del projecte des de cada una d'aquestes perspectives. Sevilla serà punt d'encontre tecnològic entre Europa, Japó i EUA. Però al voltant de l'Expo també s'està muntant un ambiciós sistema d'infrastructura que afavoreix no sols Sevilla sinó també Andalusia: tren d'alta velocitat, nou aeroport, cinc nous ponts, estacions ferroviàries, autopistes, grans hotels, i un llarg etc., que requereixen inversions importants. Es parla de milions en tecnologia i en construcció que plouen sobre Sevilla i sobre Andalusia. El *boom* està en auge i és un esquer exquisit per a captar tot tipus d'inversors estrangers que s'estenen al sud ràpidament.

El clima econòmic d'Andalusia està caldejat i alguns diuen que inflat, però de moment genera molts recursos, com per exemple el que suposa per a la massa de mà d'obra treballar en el centenar d'obres iniciades a Sevilla capital. Aquesta ciutat s'ha convertit en el paradís del paleta, del llanterner, de l'electricista i del petit professional que troba feina segura en les edificacions. Tot això comporta no només prosperitat per a Sevilla sinó també alguns problemes: el trànsit de la ciutat és caòtic i el col·lapse, monumental. En pocs mesos s'ha superpoblat la ciutat i s'ha convertit en l'epicentre de tot tipus d'esdeveniments.

Manuel Salvador

Manuel Muñoz

DIARI D'UN RURO

L'optimisme metafísic

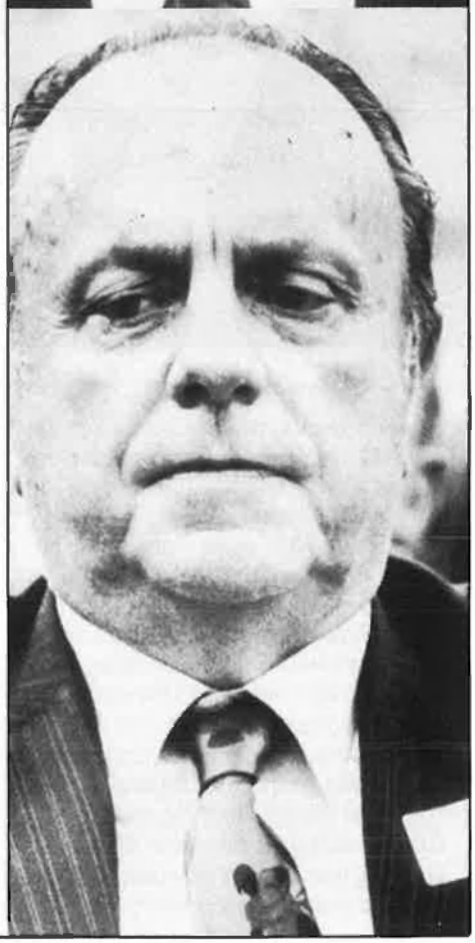
Felipe Gonzalez prengué finalment la decisió que no esperava ningú, ni tan sols els ministres, alguns dels quals estaven especialment nerviosos. ¿Crisi? ¿Quina crisi?, digué Gonzàlez. ¿Govern? Ja en tenim, ¿per què un altre? I la crisi es resolgué sense crisi i sense govern, és a dir, sense un govern nou, amb el mateix govern. Ho ha dit algú molt encertadament: si aquest govern ha guanyat les eleccions, ¿per què s'ha de canviar? O, més aviat, Felipe sembla pensar com Leibnitz que vivim en el millor dels mons possibles i, anant una mica més enllà, com el Pangloss de Voltaire, que tenim (té) el millor dels governs possibles.

És, doncs, optimisme metafísic el nom del pensament del president, i aquest optimisme metafísic està sens dubte determinat en gran part pels resultats electorals, que tornaren a donar al PSOE per tercera vegada la possibilitat de governar en solitari. Tot va bé, i per a continuar bé la millor possibilitat és mantenir el mateix govern, és a dir, el millor possible.

Malgrat que aquest raonament siga tan evident, abans de la confirmació del gabinet ningú pensava que fóra possible. Era opinió general que els canvis no serien molts i que la majoria dels ministres mantindrien els departaments. L'element clar i segur que feia pensar això era la marxa —considerada segura— del ministre d'Afers Estrangers, Francisco Fernández Ordónez. El president es resistia insistentment, i aquesta actitud de Gonzàlez va ser fins i tot reflectida per alguns mitjans de comunicació. Però el ministre, que havia estat operat poc abans d'un tumor maligne, havia dit molt clarament que la seua intenció era deixar la política per a descansar i escriure.

No era tampoc aquest l'únic signe de la voluntat palesa de Fernández Ordónez d'allunyar-se de la política. El veterà ministre, després de molts anys en la vida pública —fou president de l'INI en l'última època del franquisme, ministre de la desapareguda UCD i després ministre del PSOE— havia fet nombroses entrevistes per a fer balanç final de la seua gestió i fins i tot s'acomiadà amb un dinar del seu equip. ¿Quines han estat les misterioses raons que han dut Fernàndez Ordóñez a aquesta sorprenent decisió del darrer moment? ¿La insistència de Felipe Gonzàlez? Qui el coneix diu que no es tracta precisament d'això. Resumeixen, però, molt gràficament que a Fernàndez Ordóñez «li va la marxa» i li va semblar molt dur quan va veure prop el fet d'abandonar realment la política.

Fernández Ordónez i Manuel Fraga.

La clau de la crisi

Siga aquesta la raó principal del canvi d'opinió del ministre o siga la insistència del president, que no volia perdre un ministre tan còmode per a ell —ha fet molt bé el seu treball sense llevar protagonisme a Gonzàlez—, el cert és que el ministre d'Estrangers ha estat la clau de la crisi. Si haguera deixat el càrrec, la seua marxa hauria produït un decisiu ball de ministres. El pronòstic considerat més segur era que Narcís Serra aniria a Exteriors,

el seu buit seria cobert per José Barrionuevo i això produiria canvis d'una certa importància, malgrat que sempre ha semblat clar que el ministeri fonamental, és a dir, Economia i Hisenda, continuaria en mans de Carlos Solchaga, és a dir, Miguel Boyer, com sempre.

El vot canari

El nou-vell govern i el llarguíssim pont de la setmana passada feren oblidar una mica els accidents de la investidura de Felipe González com a president del govern, que els socialistes van guanyar amb el vot sorpresa del canari Luis Mardones, perquè l'anul·lació final de les eleccions a Múrcia, a Pontevedra i a Melilla deixà els socialistes sense majoria absoluta per un vot. Poques coses més van ser significatives, excepció feta de la intervenció de José María Aznar, considerada bona per tota la crítica, i la taronja de Bisente, vertadera estrella de la reunió.

Poc interessant tot això després de saber com sabem que el govern serà el mateix i que les coses —la política econòmica especialment— canviaran poc o no canviaran gens. La tardor no ha estat calenta, sinó plujosa i, malgrat tot, sembla difícil que els sindicats siguen capaços de tornar a fer un 14-D un any després.

L'interès polític està ara —només per uns dies— centrat en la campanya electoral de les eleccions autonòmiques gallegues, on sembla segur que guanyarà Manuel Fraga, el candidat del Partit Popular, encara que sense arribar a la majoria absoluta; pujarà el PSOE de manera important amb Fernando González Laxe i s'enfonsarà —no se sap si definitivament— la Coalición Galega, el partit de Xosé Luis Barreiro. En un clima de batalla política amb l'interès de tot l'estat, Aznar deixà caure ombres de sospita sobre els socialistes en relació amb la possible poca neteja de l'escrutini. Com sinó hi haguera ja bastants eleccions anul·lades. La polèmica sobre les eleccions encara no ha acabat i cada partit acusa els altres de ser els culpables de les irregularitats. Els jutges, però, hi tenen l'última paraula i ja s'ha vist fins a on poden arribar quan es tracta que diguen la seua.

El cas Badajoz

Però no tot és política, o almenys no tot és eleccions. Un fet esdevingut a Badajoz fa recordar altres casos pareguts amb intervenció de membres de la Guàrdia Civil. Dos joves s'ofegaren al riu Mutachel quan eren perseguits per uns membres de la Guàrdia Civil que els havien sorprés caçant furtivament. No hi ha versions oficials clares, almenys en el moment d'escriure aquestes ratlles i potser no n'hi haurà. No se sap si els guàrdies civils feren el possible perquè els joves caigueren al riu o si se n'anaren sense intentar salvar-los. Un preu massa car pel pecat de dos joves que caçaven conills.

Quan passen encara aquestes coses al país de Pascual Duarte, Camilo José Cela, lúcid cronista de l'Espanya negra, rep a Suècia el premi Nobel i l'acompanya precisament el ministre perpetu, Francisco Fernández Ordóñez. No anà, però, el titular de Cultura, Jorge Semprún, del qual Cela ha dit, entre brofegades, que és un escriptor mediocre i envejós. Cela, *jodido pero contento*, no pot evitar un punt de grolleria cada vegada que ix a la llum pública. I no sempre la grolleria de Cela té gràcia.

INTERNACIONAL

Günter Grass

"No a la reunificació de les dues Alemanyes, sí a la confederació"

L'escriptor reflexiona sobre una possible reunificació d'Alemanya. Segons la seua opinió, el futur dels dos estats alemanys passa per la confederació i la potenciació del que ell anomena *nació cultural.*

És de Gdansk (Danzing en alemany), de l'altre costat de la frontera del Oder i el Neisse, que ara torna a ser motiu de fortes discussions. Malgrat que la majoria de les seues novel·les tenen a veure amb la terra on va nàixer, Grass, amb 62 anys, no ha estat mai un refugiat d'ofici. El 1967 demanava el reconeixement de la frontera occidental polonesa. El 1970 acompanyava Willy Brandt a signar els acords de Varsòvia. Des del 1961, Grass donà suport a la candidatura de Brandt per a canceller. Després de la dimissió de Brandt, semblà que Grass minvà la seua passió pel «Ese-Pe-De». En acabar la coalició sòcio-lliberal, Grass es va fer membre oficial del SPD.

—Senyor Grass, fa 28 anys vostè va escriure el dia després de la construcció del mur una carta a la seua col·lega Anna Seghers de la RDA, on informava de la seua commoció en veure els vopos: «Vaig anar a la Porta de Brandenburg i em vaig trobar amb els atributs inequívocs de la força nua i amb pudor a pell de porc». ¿Quins sentiments l'han mogut el 9 de novembre de 1989?

—Vaig pensar que, ací, hi ha hagut una revolució alemanya: sense sang, amb la ment clara i obertament reeixida. Això no ha passat mai en la nostra història.

—Aquesta revolució ha estat forçada per l'onada d'emigració a través d'Hongria i el setge de les ambaixades a Praga i Varsòvia. Sense aquesta pressió no hauria tingut lloc.

—Ha estat una pressió doble. Una pressió de l'emigració i una pressió dels actes de protesta que han fet escamparse la revolució. Han estat grans masses com mai no n'hi havia hagut als carrers de la RDA. El 16/17 de juny de 1953, que no va ser cap alçament popular, més aviat un alçament dels treballadors, però que a totes dues parts d'Alemanya ha estat falsejat allí com a la contrarevolució i ací, segons la regulació lingüística d'Adenauer, un alçament del poble: al carrer hi va haver tan sols 350.000 persones.

—Malgrat tot, sembla que no està content del tot amb aquesta revolució.

—L'ordre dels canvis ha estat erroni. S'hauria d'haver impulstat la democratització interna i haver anunciat l'obertura de fronteres. Les eleccions municipals s'haurien d'haver tornat a repetir. Això hauria dut a un canvi d'estructuració en la RDA al més alt nivell i hauria deixat més espai de joc als grups d'oposició. Haurien aconseguit la pràctica política que a molts els falta.

—¿Aleshores estan els seus sentiments per complet en desacord?

—En desacord vol dir que em preocupa si aquest petit estat alemany es troba en la situació de poder mantenir les fronteres obertes. I l'altra preocupació és que en la República Federal torna a començar el guirigall de la reunificació a falta de conceptes realitzables.

—Però ara, segons la interpretació dels conservadors, la Constitució prescriu forçosament la reunificació.

—La Constitució no diu res de reunificació; en el preàmbul es parla de la unitat dels alemanys, i jo també hi estic d'acord.

—¿Llavors vostè recrimina aquells que parlen del precepte de reunificació de la Constitució que no coneixen la Constitució?

—:.. que no la coneixen, o que si la coneixen, parlen sabent el contrari.

—¿Què acceptaria vostè en Helmut Kohl?

—Jo crec que el canceller no la coneix en absolut. Però en una mirada ràpida li ensenyaria que el concepte Unitat permet moltes coses, fa possible moltes coses. Permet més que aquestes exigències d'una cosa o l'altra que tant de mal han fet ja a Alemanya. Una part s'agafa sospitosament al *status quo* i diu: per raons de seguretat, a l'Europa central han d'haver-hi dos estats. Després hi ha l'altra lliga que sempre parla a hora o a deshora de la reunificació. Però entremig hi ha la possibilitat de crear una unió entre els dos estats alemanys. Això acompliria la demanda i l'autoenteniment alemanys, i també ho acceptarien els nostres veïns. Per tant, cap acumulació de poder en el sentit d'una reunificació, cap altra inseguretat amb dos estats, de país estranger a país estranger; molt millor una confederació de dos estats que s'hauria de definir d'una manera nova. No ajuda mirar enrere cap a l'Imperi Alemany, tant el de les fronteres de 1945 com el de les fronteres de 1937; tot això ja ha passat. Ara cal que ens definim d'una manera nova.

—Però la unió alemanya des de les guerres d'independència acaba en una nació, en un estat comú.

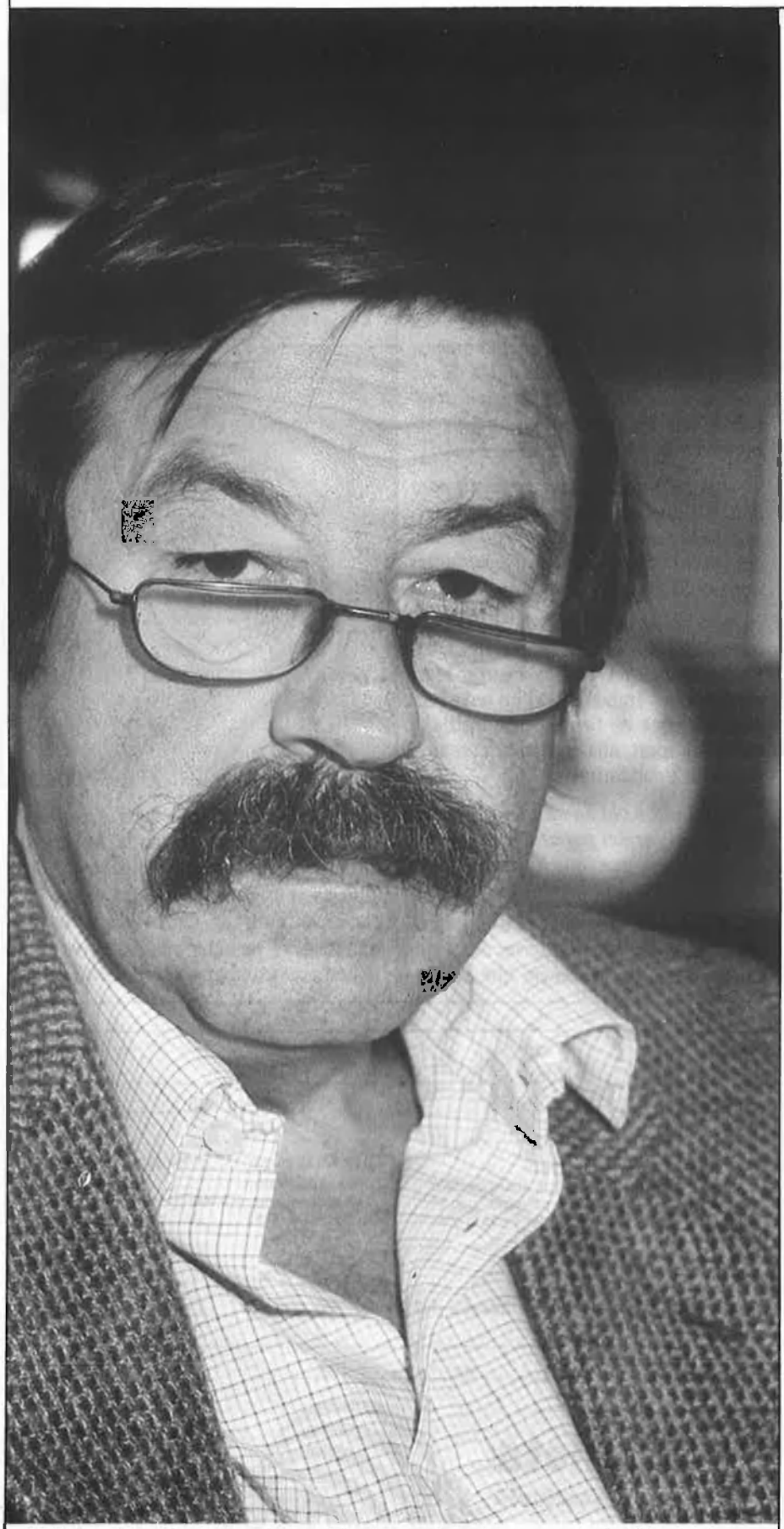
—De cap manera. En aquell moment en l'Església de Sant Pau es van discutir una pluralitat de conceptes. Jo em referesc al concepte de Herder de nació cultural.

—Però és que el terme de confederació tampoc està lliure de problemes.

—¿Per què?

—Els projectes de confederació d'Ulbricht dels anys 50 i 60 sempre han estat un fantasma per a la jove república federal.

—Això suposaria fer massa honor a Ulbricht, si posteriorment se li permetera treure de la circulació un concepte tan practicable. Confederació hi ha en molts estats democràtics. Els dos estats alemanys acullen favorablement una

«Kobl és un home de poc seny, incorregible, d'una pedanteria penetrant i gairebé insofrible com a canceller».

confederació, com també per altres motius. El principi federalista de la república federal realment ens ha portat només bones coses a pesar d'algunes dificultats, i jo desitge que també a la RDA en el transcurs dels pròxims anys tornen a aparèixer els antics *länder*.

—Però una RDA subjectada per mig d'una confederació, ¿no esdevindria un satèl·lit de la CEE?

—Em negue a veure-ho tot en blanc i negre. Ací una economia socialista-comunista totalment decaiguda, i allà com un bloc compacte del capitalisme. També el capitalisme ofereix en cada país una expressió diferent. Per tant, també es pot diferenciar entre el costat capitalista i l'aplicació de mètodes que siguen acceptables per a la RDA, que no porten a la deformacio i al rebuig, que no porten a noves inquietuds socials, si és possible tampoc a una dretanització, com tenim nosaltres per culpa d'una política capitalista desencertada.

—¿Què pot realment aportar la RDA en aquesta duplicitat dels dos estats alemanys?

—Una cosa que potser haurà sorprès tot aquell que haja estat diverses vegades a la RDA, i que ens falta a nosaltres: un tempo de vida tranquil, amb temps per a conversar. Una societat de nínxols interna (crec que l'expressió es deu a Günter Gaus) que s'hi ha originat, alguna cosa de Biedermeier com dels temps de Metternich. Una cosa que jo no sé si amb l'obertura al carrer i a la democràcia desapareixerà.

—¿Pensa seriosament que aquest Biedermeier tardà podria oposar resistència al potencial econòmic crispat de l'Oest?

—Nosaltres oblidem que amb aquest gir necessari cap al problema alemany s'amaguen els problemes reals de l'actualitat, però que en poques setmanes i mesos els hi tindrem de nou: una destrucció del medi ambient que va guanyant terreny. El forat de l'ozó no es fa més petit amb l'acostament dels alemanys.

—Tornem, amb el seu permís, als seus sentiments: ¿Vostè hauria cantat l'himne fa dues setmanes al Parlament alemany?

—Probablement sí. Però ben segur que amb uns altres pensaments dels d'aquells que l'entonaren. Supose que ells tindrien en ment la reunificació. Mentrestant té lloc una devaluació del

nostre himne,i cal estar previngut, precisament també en consideració a la transcendència del contingut.

—La RDA ha estat fins ara l'únic estat alemany on s'ha provat el socialisme. L'experiment sembla que ha arribat al final.

—¡Però sota quines condicions ha tingut lloc! Aquest petit estat ha hagut de suportar el principal pes de la guerra perduda. Durant tots els anys fins avui. Només per això hauria de ser per a nosaltres una obligació d'ajudar-los desinteressadament el màxim possible. La RDA ha hagut d'edificar-se sota condicions molt més difícils, sota una burocràcia centralista, incapaç econòmicament, sota el pes de l'estalinisme i sense el Plan Marshall, i amb prestacions a títol de reparacions molt més grans. L'experiment ha fracassat també per totes aquestes raons.

Però en l'oposició de la RDA, i efectivament no tan sols en el recentment creat Partit Socialdemòcrata, sinó també en el Nou Fòrum i en el grup Democràcia Ara, hi ha intents de desenvolupar un socialisme democràtic. Perquè no s'ha demostrat en cap tesi que amb la davallada d'aquest sistema econòmic, que injustament s'ha anomenat socialista, haja acabat l'experiment d'un socialisme democràtic a Alemanya. Aquesta tesi aventurada, que no es basa en res, apunta principalment, és clar, contra els socialdemòcrates.

—¿Té el socialdemòcrata Günter Grass alguna explicació del perquè justament els socialdemòcrates han vist aquesta evolució sense dir res?

—Crec que els socialdemòcrates, amb la seua política reeixida dels petits passos, han deixat de veure les evolucions més inconstants i que anaven més de pressa. Però els socialdemòcrates ja no callen més. Que ho han estat durant un temps, ha estat una contrarietat. Per exemple, l'anunci de la creació d'un nou partit socialdemòcrata a la RDA va crear confusió en un primer moment, també incomprensió com: «¿Ha de ser ara?» i «¿És aquest el moment correcte?» —tan sols persones amb recels demanaven la paraula.

—¿I com pot ser que un partit com el SPD, que té tants polítics d'alt calibre, haja pres apassionadament el camí equivocat? Em referesc als contactes amb el SED.

—Jo no ho veig així. No és cap falta que es tiguen contactes amb el SED, solament trobe equivocat concentrar-se en els contactes amb el SED i no tenir present allò que es fa i es desenrotlla, i donar-li suport, allà on siga adient, amb simpatia i solidaritat.

—Helmut Kohl ha dit que la Constitució no el permet parlar d'una Alemanya conjunta, però que li permet no reconèixer la frontera occidental polonesa.

—Però amb això nega el dret a l'excanceller Willy Brandt d'haver dut a terme els acords de Varsòvia que ell mateix invoca. És la seua deferència a la CDU, a l'ala dreta del partit, és la por als republicants que reté Kohl de dir aquesta consigna alliberadora, necessària i per molt de temps ajornada. I aquest és el vertader escàndol, perquè aquesta oportunitat no se li oferirà més.

1r. cognom _____ 2n _____ Nom _____ Domicili _____
Població _____ Tel. Part. _____ Professió _____ Lloc de treball _____
Lloc de naixement _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de:

☐ 11.660 pessetes - amb pagament:
☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
☐ Semestral (2 rebuts de 5.830 pessetes).
(Sols en el cas de pagaments per bancs).

☐ 16.400 (Europa) ☐ 22.000 (Amèrica)
Forma de pagament:
☐ Dom. bancària. ☐ Xec bancari adjunt
☐ Gir postal núm. _____
(Firma)

Distingits senyors:

Nom i adreça del titular del compte _____

Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ _____ de _____ 198_

Població _____ Núm. _____

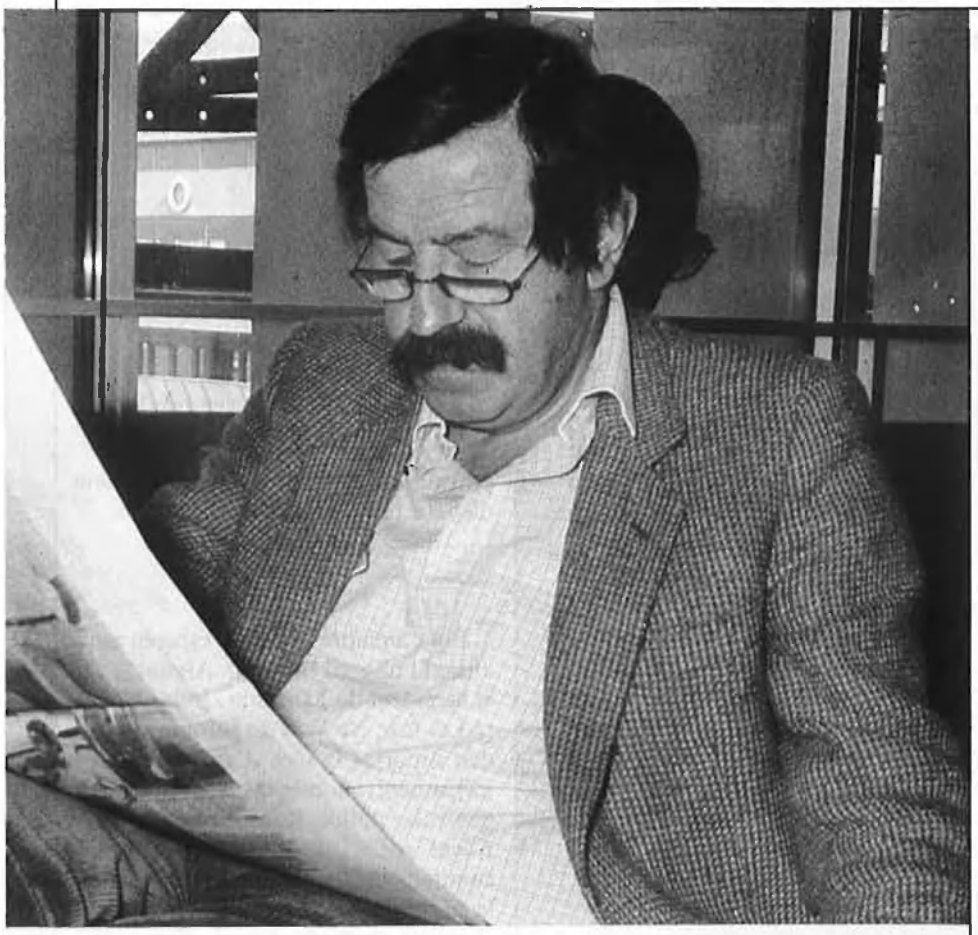
Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec: ☐ al compte corrent ☐ a la llibreta d'estalvis

Butlleta de subscripció

• La **subscripció representa un descompte de més del 10% sobre el preu de venda als quiocs**

«Jo crec que, de moment, l'Oest té dificultats per viure sense la imatge de l'enemic. Que la indústria occidental té grans dificultats per a dir adéu al concepte d'armament».

I cal parlar ara també de les penúries del viatge de Kohl a Polònia. Del poc seny d'aquest home, incorregible, d'una pedanteria penetrant i gairebé insofrible, com a canceller. Jo no sé qui l'ha fet anar a parar a Annaberg; l'únic positiu d'açò és que la generació més jove ha rebut a través de les informacions una lliçó d'història addicional del que va passar a Annaberg. De com hi van ser morts polonesos per cossos de voluntaris alemanys que també actuaven en altres llocs. Jo no sé quines coses de mal gust i de no saber on van, se li passaran pel cap en el futur. La seua activitat en el càrrec és en aquest sentit conseqüent.

—¿Com és que els intel·lectuals a la República Federal incideixen tan poc en la qüestió alemanya?

—Això no es pot contestar en general. Aquí poden desenvolupar un paper molts factors. L'activitat cultural a la RFA absorbeix molt, és una activitat altament dotada, que estimula a ocuparse de si mateix. Després hi ha algunes modes, que són especialment apreciades per la crítica. Per exemple, una literatura que s'ocupa amb molta força d'ella mateixa, cosa que de segur té la seua justificació. I aquesta no és justament una posició que podria portar a l'escriptor a prescindir d'un mateix i a imaginar-se dins d'una societat o d'una evolució històrica, a comprendre's com a contemporani. Aquesta és, per exemple, la meua posició, la d'un contemporani. I ella sempre m'ha portat, ho volguera o no, a ocupar una posició.

Precisament en aquests dies recorde una xerrada que vaig fer per invitació de l'Associació de la Premsa de Bonn a finals dels seixanta o principis dels setanta i que en aquell moment va trobar molta oposisió. Es titolava: «De la majoria comunicant». I allí vaig tractar de formular, amb unes altres paraules diferents a les d'avui, l'estar juntes i reunides, la RFA amb la RDA. A *Kopfgeburten* torne, junt amb el tema del Tercer Món, el que tenim al davant de nosaltres. En aquest llibre hi ha també pre-formulat per primera vegada el concepte de nació cultural.

—La manca d'interès en la política d'Alemanya naturalment no és un bon auguri per a la seua nació cultural.

—Bé, a la RDA és diferent. Pense, per exemple, en Christoph Hein. A més, hi ha els autors que entretant viuen a la República Federal, com per exemple, Erich Loest. Podria comptar bastants escriptors que per la seua biografia, les seues experiències que han tingut en un estat, en l'altre o en tots dos, estan absolutament en situació d'omplir de contingut el concepte de nació cultural.

—Peter Schneider es pregunta per a l'època de després del mur: «¿Podem existir sense enemic?».

—Jo crec que, de moment, l'Oest té dificultats per viure sense la imatge de l'enemic. Que la indústria occidental té grans dificultats per a dir adéu al concepte d'armament. Durant dècades hem tingut, i en part amb bones raons, el potencial armamentístic de la Unió Soviètica, i llavors es podia dir: els estats satèl·lits són un perill i l'armament està justificat, i ja estava solucionat. Però ara, després que hi ha començat el desarmament, falten reaccions anàlogues per la nostra part. Ací s'afirma, ara com abans, a l'estil de Wörner la necessitat de l'OTAN en la forma actual; no hi té lloc un canvi. Ací es confirma la frase de Gorbatxov: «Qui arriba tard, la vida el castiga».

Bernd Kühnl i Willi Winkler

© *Der Spiegel*

OPINIÓ

Els supervivents

En un món de canvis constants és tranquil·litzador saber que hi ha un club dels líders que proporcionen al món continuïtat, i una diversió una mica forta.

Quan a l'Europa Oriental, cada dia un nou líder arriba al poder i en relega un d'antic al ben merescut retir, encara hi ha un grapat de vells bergants antipàtics en qui podem confiar a l'hora de restablir el sentit de la continuïtat enmig de tanta confusió. Són membres d'un club d'élite: els supervivents. Només aquells que han estat al comandament del vaixell de l'estat durant 20 o més anys poden formar-ne part com a membres. Vénen de tots els llocs del món i de tot l'espectre polític, fins i tot, alguns de fora d'ell.

El «gran home» del club és Kim Il Sung. Al llarg de 44 anys, Corea del Nord s'ha beneficiat de la presència sobrehumana i dels molts miracles d'aquest «gran líder». Tot i estar dotat amb un instint polític implacable, una visió de la diversitat envejable i una destresa admirable per a fer pols els seus enemics, no és l'únic membre del club que ha trobat útils aquestes qualitats.

Els supervivents estan orgullosos dels seus èxits, reals o imaginaris. Tanmateix no són esclaus del passat. Molts d'ells es dediquen a erigir monuments que els sobrevisquen. Per exemple, el president de la Costa d'Ivori, Houphonet-Boigny, està construint la major basílica de la cristiandat; el rei Hassan de Marroc, la mesquita més gran del món i Nicolae Ceaucescu, de Romania, està enderrocant la capital per refer-la a la seua imatge: grotesc estalinista.

A pesar dels esforços per a romandre en el poder, els membres del club són sovint sensibles de cor: el president

Hassan II, rei de Marroc.

de Zambia, Kennęth Kaunda, plora emocionat en els seus discursos. Es pot estar sol al cim, però aleshores, ¿què podria ser més natural que voler compartir les càrregues del liderat amb la persona més propera i volguda? Entre els qui s'agraden de mantenir-lo, el poder, en la família, hi ha Ceaucescu (i 40 persones del seu clan), Lee Kuan Yew, de Singapur, de qui es pensa que està reservant el seu fill, Kim Jong II, per succeir-lo com a «benvolgut líder». Però, com tot pare sap, una família pot convertir-se en una font de contrarietats. La caiguda, enguany, del general Alfredo Stroessner després de 34 anys al cim de Paraguai va ser planejada pel pare de la seua nora i descrita com «una disputa pels diners de la família».

PROVAR SORT

Pocs membres del club esperen amb ansietat un retir tranquil. Alguns, com el president de Tanzània, Julius Nierere i el fosc Ne Win de Burma, no poden suportar la idea d'anar-se'n definitivament; només es retiren per a controlar millor. Kamuzu Banda, president vitalici de Malawi, continua i continua mentre els súbdits esperen que la naturalesa seguesca el seu curs. El president de Zaire, Mobutu Sese Seko, té refugis a l'estranger, però fins ara només els ha utilitzat per a les vacances, no per a retirar-s'hi. El coronel Gadafi de Líbia diu que mira «els darrers 20 anys com una introducció». Molts creuen que només la *baraka,* sort divina, permetrà un traspàs pacífic al rei Hassan en el seu llit. Una vegada evità de ser assassinat amagant-se en una enorme olla i una altra vegada enganyant dos pilots de combat i fent-los creure que ja l'havien derribat.

Els presidents del club creuen en *l'état c'est moi.* Molts d'ells han actuat com a comares en el naixement dels països respectius i des d'aquell moment s'han mantingut en el càrrec. L'any que ve, el president de Síria, Assad, passarà a formar possiblement part del club. Ja sembla personificar moltes de les qualitats requerides a un supervivient. Es diu que el 1980 frustrà un atemptat donant una puntada de peu a una granada i llevant-la del seu camí. Quatre anys més tard reptava un germà rebel que conduïa un tanc, cara a cara, dient-li: «¿Vols acabar amb el règim? Ací estic, jo sóc el règim».

William F. Buckly

EL TEMPS

19[illegible] Any VI - No. 287 - Setmanari d'informació general - 250 P[illegible]

EXPOSICIONS:
L'Havana de Walker Evans

ERSONES:
Vynton Marsalis, l'enfant terrible' lel jazz

ÚSICA:
Manel Camp, en viu

REPORTATGE:
L'espai aeri, saturat

Perill en el cel

L'augment del nombre de vols i les insuficiències tècniques i humanes per posar ordre al trànsit intens han fet créixer la preocupació a Europa entorn de la seguretat de volar.

Viatjar en avió és fer-ho en el mitjà de transport més segur, segons les estadístiques. Això no treu, però, que sigui el mitjà que dóna més ensurts i maldecaps als seus responsables. A Europa la saturació del trànsit i les deficiències de tota mena en els controls estan fent, cada vegada més, que viatjar en avió ja només sigui segur en les estadístiques i la situació té perspectives d'empitjorar.

El passat mes d'octubre tingué lloc a Barcelona la trobada anual de l'IFATCA (International Federation of Air Traffic Controllers Association), a més de per a canviar impressions entre les controladors de diversos països, el congrés va servir per a la redacció d'un document titulat: «Control del trànsit aeri: ¿el taló d'Aquiles del transport aeri europeu?». Segons el document hi ha seriosos problemes en el cel europeu. Per exemple, Grècia encara no ha adoptat el radar com a instrument de control aeri; l'aeroport de Brussel·les ja no pot més; el radar i les comunicacions per ràdio no funcionen bé a una àmplia zona dels Alps suïsos; a Espanya hi ha greus problemes tècnics. Segons el document, els controladors europeus estan «frustrats perquè les seves recomanacions basades en l'experiència no són tingudes en compte per les administracions dels diferents països».

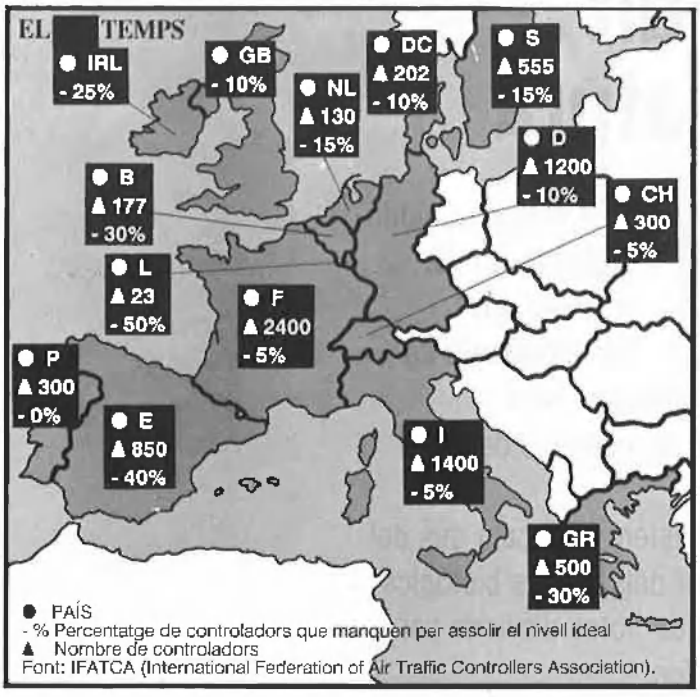
PREOCUPACIÓ A LA CEE

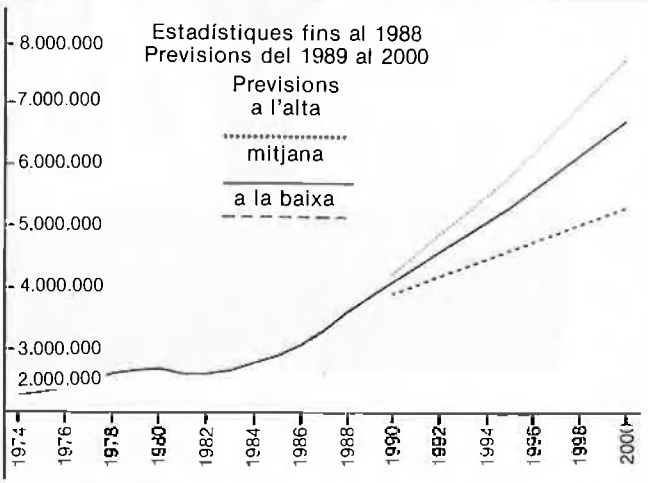
Aquesta preocupació que sembla que els feliços passatgers no comparteixen —cada dia hi ha més vols— ha arribat a les institucions europees. Una comissió de la Comunitat Econòmica europea que estudiava els problemes relacionats amb la capacitat del trànsit europeu d'avions va expressar en un document que reprodueix IFATCA i al qual EL TEMPS ha tingut accés, que «la demanda del trànsit ja excedeix la capacitat disponible. La situació és prou amenaçant com per impedir el futur desenvolupament de l'aviació. Les inversions fetes en control i aeroports per a dominar la situació no seran efectives fins d'aquí uns anys».

La diferència entre Europa i els Estats Units és la que hi ha entre saturació i densitat. Saturació —que és el que hi ha a Europa— és quan la densitat s'ha fet tan gran que s'està prop del col·lapse. En canvi, una situació de densitat controlada i ben portada no té perquè bloquejar-se i pot continuar molt de temps.

«La manca de controladors és preocupant i, a la majoria de països, el nivell de reclutament actual només hi permetrà la renovació de personal però en cap cas l'increment».

Previsió de vols anuals a Europa per als anys 90

1990	*1995*	*2000*
b 3.900.000	4.600.000	5.300.000
m 4.090.000	5.300.00	6.700.000
a 4.210.000	5.800.00	7.700.00

claus b = hipòtesi a la baixa m = hipòtesi mitjana a = hipòtesi a l'alta

Font: **European Office of ICAO (International Civil Aviation Organization), juny 1989.**

Aquest és el cas americà.

Segons ha expressat Philippe Domogala, vicepresident d'IFATCA per a Europa Occidental, cal elaborar un estatut de controlador europeu i, sobretot —aquí tothom coincideix—, incrementar notablement el nombre de controladors que, com ens mostren les xifres, és molt més que deficient a gairebé tot el continent.

La manca de controladors és preocupant i a la majoria de països el nivell de reclutament actual només permetrà la renovació de personal, però en cap cas l'increment. Això, és clar, en cas que les diverses administracions continuïn sense veure que el caos al cel ja és un fet i s'aprestin a posar-hi remei.

PER ESGARRIFAR-SE

El juny del 1986 un Boeing 747 de la British Airways en ruta a Seattle (EUA) i un DC 8 de Scandinavian en ruta a Copenhaguen (Dinamarca) van ser a punt de col·lisionar frontalment en ple vol sobre Islàndia. El fet hagués estat desconegut fora dels àmbits aeronàutics si no fos perquè un radioaficionat islandès va sentir les transmissions de ràdio que parlaven en to esverat de *near collision*. El radioaficionat va avisar la premsa i fins i tot va haver-hi un judici aquest any, el veredicte del qual, pel fet de no haver-se provat les responsabilitats dels acusats, s'ha suspès fins d'aquí 5 anys.

Segons han assenyalat a

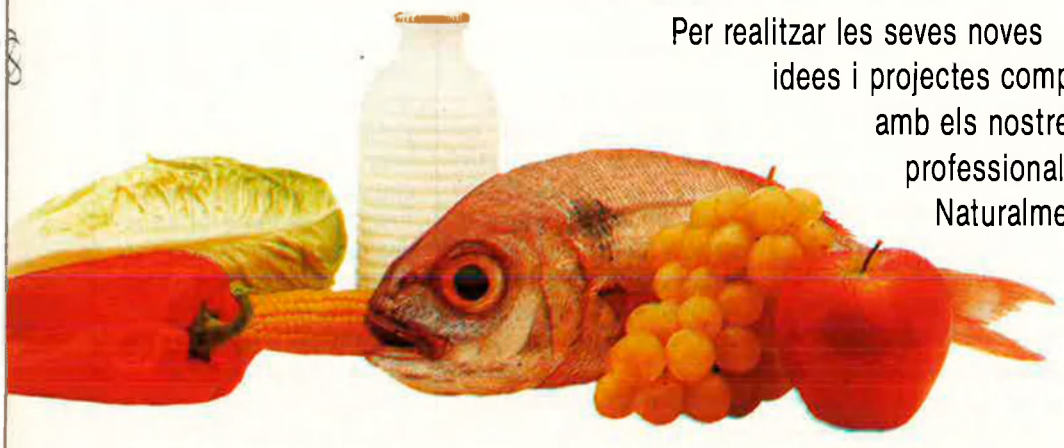

Crèdit a la natura

El Banco de Crédito Agrícola, a més d'ajudar a la modernització de l'agricultura i la pesca se sent compromès amb la protecció del medi ambient.

És per això que estem finançant des del desenvolupament dels cultius biològics fins l'adquisició de flotes d'avions per lluitar contra el foc.

Per realitzar les seves noves idees i projectes compti amb els nostres professionals. Naturalment.

BCA

Banco de Crédito Agrícola

La Nova Banca Pública

EL TEMPS, fonts de la torre de control del Prat, «d'accidents, n'hi ha uns pocs a l'any, però, d'incidents, n'hi ha molts cada dia». Existeix una classificació de la gravetat dels incidents d'1 (lleugers) a 3 (perillosos) i la majoria dels que passen en els cels europeus no són precisament del nivell 1. Les mateixes fonts han posat com a exemple que a primera hora del matí i només en un quart d'hora, surten 7 vols de Barcelona cap a Madrid, si bé el reglament vigent indica que entre un enlairament i un altre ¡ha de transcórrer un marge de 10 minuts!

AUGMENTA EL TRÀNSIT

Tot i el creixement del sistema europeu d'autopistes i de la previsible connexió per TGV de les principals ciutats del continent per al 2015, el trànsit aeri continuarà creixent a Europa. Les comunicacions terrestres per molt que millorin seran sempre un complement i mai un competidor seriós. En distàncies com Barcelona-Lió o Milà-Munic, el TGV pot competir, però no ho pot fer en un trajecte com Lisboa-Varsòvia o d'altres similars, i Europa és gran.

Així, la ICAO (International Civil Aviation Organization) ja ha fet càlculs sobre l'augment del tràfic a Europa fins a finals de segle (vegeu gràfiques). No hi ha una sola previsió sinó tres, atenent a tres hipòtesis (baixa, mitja i alta). En qualsevol cas l'augment és espectacular i no té res a veure amb els nivells dels anys 70 que estaven fortament condicionats per la crisi econòmica mundial. Una forta recessió mundial als anys 90 invalidaria sens dubte les hipòtesis d'augment del trànsit aeri però per ara res no fa preveure que una tal recessió pugui tenir lloc.

¿AEROPORTS MÉS GRANS?

Mentre aquí celebrem joiosos l'ampliació de l'aeroport de la nostra capital, els informes d'ICAO assenyalen que les possibilitats d'ampliar els aeroports o de construir-ne de nous en les àrees densament poblades d'Europa són molt limitades.

De nou, cal pensar, a nivell europeu, per resoldre el problema, ja que en el futur no es tractarà de veure qui té l'aeroport més gran. A nivell continental, els experts analitzaran els fluxos de tràfic i, tenint-los en compte, assignaran a un o altre aeroport les seves funcions. Els grans aeroports continuaran existint sens dubte, però alhora cobrarà importància la xarxa de vols regionals.

Si les males carreteres afavoreixen els accidents de cotxe, el mateix passa a l'espai aeri, i l'espai aeri europeu és ara per ara tan dolent o més que les pitjors carreteres del país més pobre. La causa que això sigui així és la divisió política d'Europa en estats i fronteres, segons l'IACO i els seus informes, «l'actual divisió artificial del espai aeri europeu, causada per l'existència de fronteres nacionals, hauria de ser abrogada el més aviat possible», l'IACO considera que «el nou disseny de l'espai aeri europeu ha de tenir en compte plenament que el principi de segregació de l'espai s'ha d'evitar».

Albert Punsola

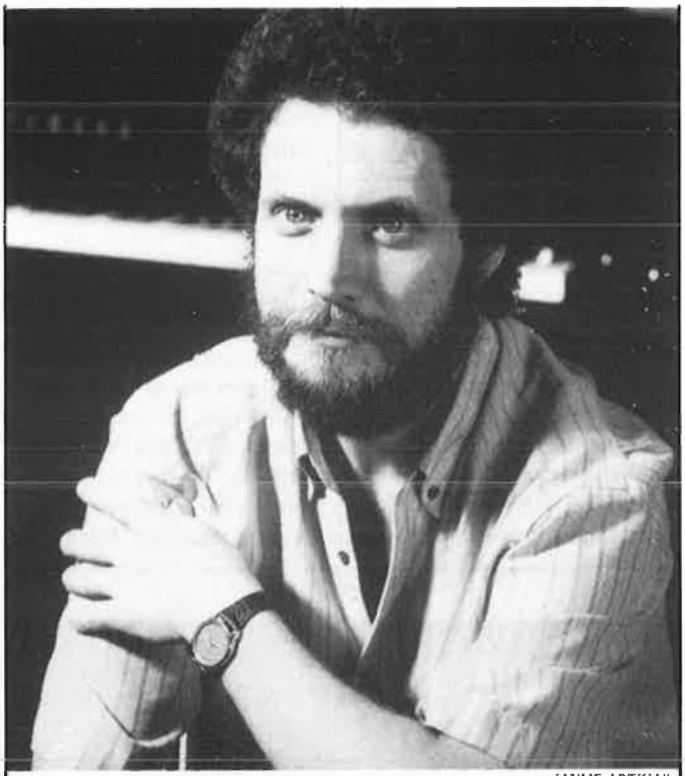

Manel Camp, en viu

Arranjador i director musical d'un bon grapat d'artistes catalans, el músic manresà, Manel Camp, acaba de presentar el seu cinquè disc en solitari, *Viu*.

Viu, és fruit d'un interessant matrimoni artístic, tridimensional podríem dir-ne, on tenen cabuda la imatge, la música i la paraula. Com va dir Vicenç Villatoro el vespre de la presentació del disc, «els matrimonis que funcionen, funcionen també per separat. Les dues persones han de ser interessants, perquè el matrimoni no ha de ser un amagatall de coixeses». I en aquest cas, indubtablement, funciona: només cal sentir la música de les pintures de Salvador Alibau o veure els colors de la música de Manel Camp.

—Tot va començar amb una exposició de l'Alibau, que em va agradar molt. Es veu que ell havia sentit la meva música i la trobava molt interessant. Em va proposar que fes un acompanyament musical per a la seva exposició. Però al final vam fer una altra cosa: vaig triar sis quadros d'aquella exposició i vaig elaborar uns mínims esquemes previs inspirant-me sobretot en els colors d'aquelles obres. De tota manera, pràcticament tot és improvisació, sense cap tipus d'arranjaments posteriors ni retocs ni res. Tal com va quedar ho vaig deixar. A més, va ser molt curiós, perquè el dia que ho vam fer tenia un botó que podia tocar amb el peu i d'aquesta manera podia avisar els tècnics perquè il·luminessin aquest o aquell quadro. Estic molt satisfet de l'experiència i de com va quedar.

JAUME ARTIGAS

Aquest és un treball on es reivindica la música en viu.

—Fent referència al títol del disc, ¿com veus la música en viu al país?

—Justament aquesta va ser una de les raons que vaig tenir per posar-li aquest nom. A part que té un component molt important d'improvisació, també és com una mica de reivindicació de la música en viu. La cançó que dóna títol al disc va ser enregistrada en directe. La situació és molt dolenta: només molt de tant en tant tens l'oportunitat de tocar i llavors t'ho jugues tot a una carta. Es valora més el que fas aquell dia que no pas el treball, que fa tanta gent en aquest país, d'assaig, de composició, d'investigació... No hi ha llocs per tocar. La professió musical està cada vegada pitjor. I, en canvi, hi ha fenòmens com aquesta moda de l'interès per l'òpera, que fa cinc anys era considerada com només per unes élites, o fins i tot, una cosa més aviat «carca». En això es demostra com pot influir la política en el desenvolupament cultural d'un país. En canvi, hi ha molta gent important que està fent música des de fa anys que no tenen cabuda en les poques plataformes que hi ha, tipus festivals de tardor o olimpíada cultural.

—¿Penses, per tant, que la teva música tampoc no té prou difusió?

—¡Home, pots comptar! Els tres primers discos me'ls vaig pagar jo. A partir de l'*Escàndols,* el meu manàger i un amic han muntat una casa discogràfica, Origen, per donar sortida a una sèrie de músics que no solen interessar a les grans cases discogràfiques. Un altre problema és que ara mateix no hi ha cap emissora que programi habitualment un tipus de música on hi càpiga això. Aquesta casa discogràfica traurà música creativa catalana més o menys a remolc del *jazz,* però també amb més influències. Això val també per a la meva música, perquè em diuen que no és ni *jazz,* ni clàssic, ni música d'avantguarda: és molt difícil d'etiquetar. Això encara en dificulta més la difusió. Aquesta música és precisament la que ara està recollint Origen.

—Tens un grup que es diu Xarops, ¿no?

—Ja no. Ara fa dos o tres anys que vaig decidir fer piano sol i acústic. Vam començar amb un trio, vam gravar un disc, *Primer viatge,* el 1985. El 1986 vam muntar el quartet que es deia Xarops. Vam anar al festival de jazz de Barcelona, de Madrid, de Sant Sebastià... Després em vaig cansar de la dinàmica del *jazz* electrificat, amb uns condicionants comercials. M'hi sentia com collat... Ara tinc més llibertat, puc anar tant cap al cantó més jazzista, com cap al cantó més popular. Concretament estic treballant en un duet de piano acústic amb el Kitflus i anem fent actuacions esporàdiques per anar coneixentnos. En això hi tinc molta il·lusió.

Ramón Montón

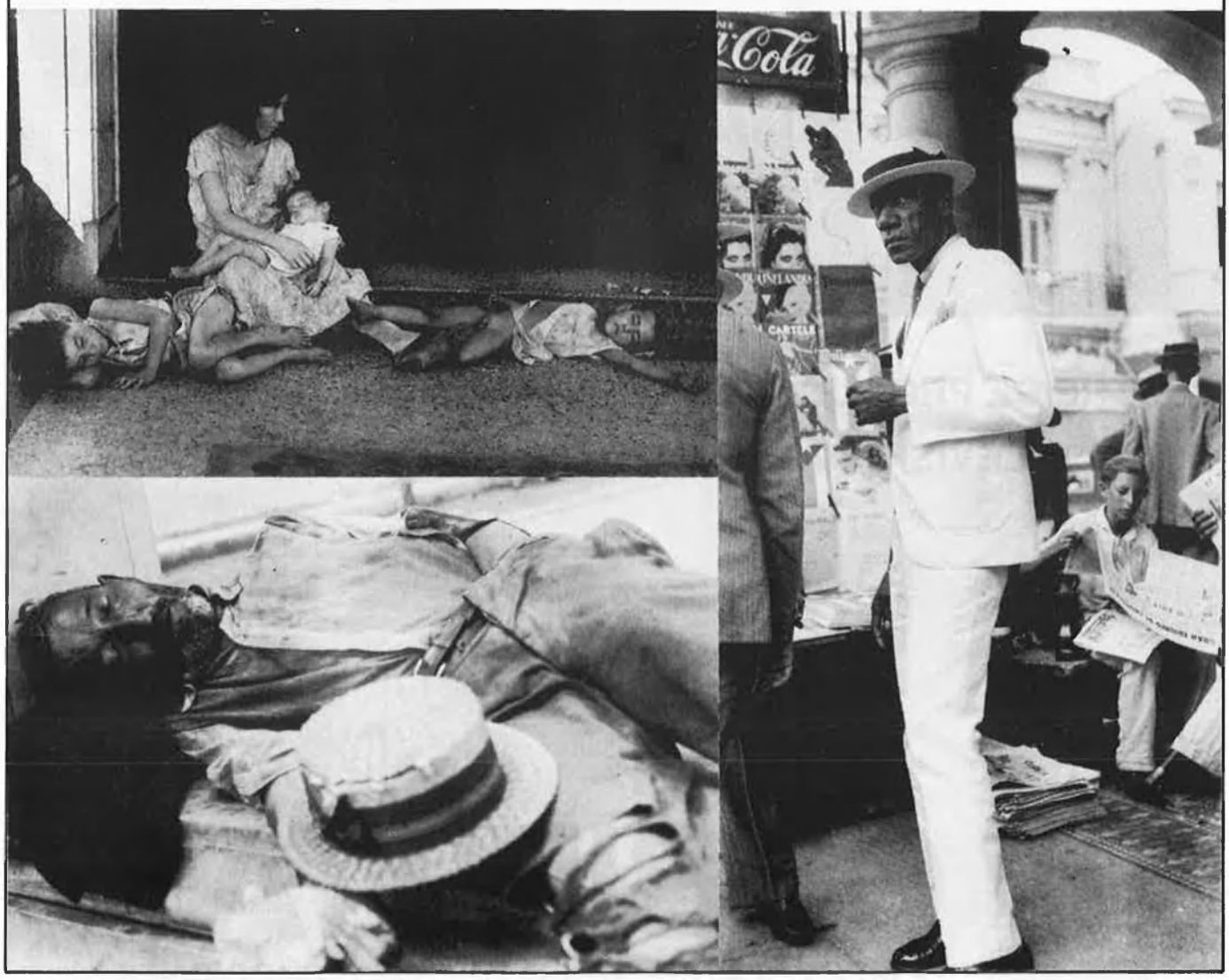
Evans, el nostre home a l'Havana

Walker Evans (1903-1975) és sens dubte un dels noms més rellevants de la fotografia del segle XX. Per primera vegada, la seua obra es presenta a l'IVAM.

Dins la seua política d'exposicions pel que fa a la fotografia, l'Institut Valencià d'Art Modern presenta l'obra del fotògraf nordamericà, Walker Evans. Després d'haver exhibit una exposició antològica del valencià, Gabriel Cualladó, arriba l'obra de Walker Evans a l'IVAM. Ja fa uns anys, el treball d'aquest fotògraf es va poder veure a la sala Parpalló de València. Ara, per primera vegada, es pot contemplar reunida la totalitat del seu treball realitzat a la ciutat de l'Havana en els anys trenta.

Considerat com un dels fotografs americans més significatius del nostre segle, Walker Evans desembarcava en 1933 a l'illa de Cuba amb l'excusa de realitzar una sèrie de fotografies per a il·lustrar el llibre de Carleton Beals, *The Crime of Cuba*. Feia més de quatre anys que Evans no disparava cap fotografia, tot i així d'aquest viatge eixirà un dels treballs fotogràfics més fascinants d'ell. Quan Evans arriba a l'Havana, l'illa viu un moment de convulsions polítiques. D'una banda, la dictadura del president Machado, d'altra, una incessant revolta, dins d'un clima prerevolucionari. Evans al llarg de tres setmanes realitzarà mes de 400 fotografies d'un paisatge humà que els seus ulls descobreixen per primera vegada. Com diu Gilles Mora en el seu assaig sobre el fotògraf, «L'Havana es presenta davant seu com una ciutat d'elements heterogenis, un producte de mestissatge econòmic, racial, cultural, una imbricació d'uns extrems l'únic aglutinant dels quals és potser el de la sensualitat, el del sexe, el de la confusió barroca i provocadora...».

Carles Gàmez

CENTRE DE PRODUCCIÓ DE PROGRAMES
DE LA TELEVISIÓ VALENCIANA

CUBIERTAS
Y MZOV, S.A. CIA. GRAL. DE CONSTRUCCIONES

"Sóc un music molt seriós"

El trompetista Wynton Marsalis ha passat recentment pels escenaris de València i Barcelona. Encara que les seues entrevistes es poden comptar amb els dits d'una mà, l'*enfant-terrible* del jazz ha parlat per a EL TEMPS.

Wynton Marsalis és el símbol d'aquesta dècada de reflexió que el *jazz* viu. El número 1 indiscutible del *jazz* actual. Nascut fa 28 anys a la ciutat de New Orleans, i fill del pianista Ellis Marsalis, la seua trajectòria mostra un cert paral·lelisme amb la de Louis Armstrong —el seu ídol—. Trompetista des dels 6 anys. Als 20 ja compartia plaça de figura amb Herbie Hancock i el seu quartet d'«all stars». A partir d'ací, la crítica comença a parlar d'ell com el nou fenomen. Les seues afirmacions, sempre polèmiques, l'enemisten amb un bon sector de músics veterans. Entre ells, Miles Davis, que en un «o ell o jo», acabà abandonant la CBS —la seua companyia de tota la vida— per problemes de gelosia amb Marsalis.

Malgrat la fama d'esquerp i inaccessible que Marsalis s'ha guanyat i, a pesar de la seua coneguda aversió a la premsa, als camerins del Teatre Principal EL TEMPS va trobar un Wynton Marsalis obert i cordial. Allà, i envoltats de *fans* que demànaven un autògraf, li vam fer la següent entrevista. No ens ho podíem creure.

—Des de l'any 1983, Wynton Marsalis combina una doble carrera com a músic de jazz *i, també, com a concertista de trompeta amb orquestres simfòniques, grups de cambra, etc. ¿Resulta molt difícil compaginar la música clàssica i el* jazz*?*

«La majoria de la crítica de *jazz* no em mereix cap crèdit».

—Sí, la veritat és que resulta molt difícil fer els dos treballs al mateix temps. Tant és així que ara ja no interprete música clàssica i, inclús, no se quan ho tornaré a fer. La raó és ben senzilla; no tinc el temps necessari per a practicar. Em passe bona part del meu temps actuant, de gira, com en aquest moment ací, i em resulta molt difícil, en aquestes condicions, compaginar música clàssica i *jazz*. Els assajos, i les pràctiques amb la trompeta s'emporten la major part del meu temps. No em queda espai, doncs, per a la clàssica. Ser un bon instrumentista t'obliga a un treball dur i rigorós. No hi ha altra eixida.

—Vosté és el músic de jazz *més premiat d'aquesta dècada. Però, ¿què pensa de veritat dels nou premis Grammy que ha rebut i de totes les votacions que any rere d'any el situen al primer lloc dels trompetistes i dels músics de* jazz *en general? ¿Se sent realment mereixedor de tots aquests guardons?*

—Jo no pense en termes de premis, ni de publicitat. Tot això és molt arbitrari. Tots aquests premis de la premsa no tenen res a veure amb la qualitat real dels músics. I jo, indubtablement, no pense en aquests referèndums a l'hora de crear la meua música. Sóc un músic molt seriós, i continue practicament moltes hores al dia independentment del que s'escriga o es parle de mi. I ho faig així

perque estime la música. Per a mi, el millor premi que un músic pot rebre és l'amor del seu públic. I el millor premi és, també, la música mateixa. Això sí que és important per a mi, molt més que el que la premsa puga dir de mi. I és que la música és així, l'estat natural de la música és aquest, i el premi consisteix que el públic puga entendre la música que jo cree i en el moment en què ho faig.

—¿Què pensa Wynton Marsalis del qualificatiu «nou tradicionalista», que bona part de la crítica fa servir al referir-se a vostè i al moviment de jazzmen *joves que, suposadament, vostè encapçala?*

—Aquesta és una terminologia que utilitzen solament els escriptors. Jo no he inventat aquesta frase, perquè per als músics aquestes definicions no tenen sentit. És un terme que en música no significa absolutament res.

—¿Quina seria, doncs, la millor definició per a la seua música i per al seu grup?

—Música de *jazz*. Únicament, músics de *jazz*. Nosaltres toquem música de diferents períodes i de diferents estils, però tot el que fem té un únic qualificatiu: música de *jazz*.

—¿Pensa realment que el jazz *que practica ara, amb aquest nou grup, és més avançat que el que va fer quan era membre del grup del pianista Herbie Hancock a l'any 1982?*

—¡Oh sí!, segur que sí. És molt més avançat ara.

—Però, ¿en l'aspecte de com toca ara Wynton Marsalis la trompeta o en el concepte de jazz *en general?*

—En tots els aspectes.

—Seria capaç de citar un sol trompetista de jazz *que per a vostè puga ser considerat com el més significatiu, el que més ha influït en el seu estil.*

—Louis Armstrong.

—I, ¿què ens pot dir sobre Miles Davis, a qui molta gent considera el número 1 de la trompeza en jazz.

—Quan Miles Davis prenia la música seriosament era molt bo, era gran. Però ningú s'ha pogut acostar en qualitat a Louis Armstrong, cap trompeta ha arribat a la seua altura. Perquè Louis Armstrong és tot el *jazz*, tota la música de *jazz*, i no únicament el millor representant d'un període. Ell és la música de *jazz*. Tot el món intenta tocar com Louis Armstrong.

—¿Pensa Wynton Marsalis que el jazz *està eixint ara de la crisi que es va produir als anys setanta, quan músics com el mateix Miles Davis encetaren una obertura cap a la música* rock?

—Aquesta és una qüestió que depèn bastant de com la interpretes. Però, efectivament, ha hagut un renaixement, i aquest és un mèrit que cal atribuir a la nova gent que fa ara *jazz*. Et vaig a posar un exemple: ahir vaig anar al Museu del Prado i em vaig trobar amb quadros de Velázquez i Picasso. Estan pintant la mateixa cosa. Picasso va pintar algunes vegades «Las Meninas» de Velázquez. N'hi ha artistes com Duke Ellington i després està la gent que reinterpreta el que ell va fer.

—És a dir, que, d'alguna manera, ¿tot és una qüestió de cicles?

—Sí, efectivament. És com la vida. És igual que en la societat: les generacions

«Als meus músics els conec des que van eixir del col·legi».

VICENTE A. JIMÉNEZ

naixen, viuen, moren, i tornen a nàixer. Tot és una qüestió de cicles. Al món sempre hi haurà música de *jazz*. Simplement, és una qüestió de temps. Quan els músics són seriosos, l'evolució del *jazz* és natural.

—¿Pensa Wynton Marsalis que la crítica a Europa està més avançada que als Estats Units?

—No, perquè, en primer lloc, els crítics de *jazz* van perdre tota la seua credibilitat als anys setanta. Per a mi, la crítica de *jazz* no té cap credibilitat perquè només eren crítics de *jazz*, suposadament. Potser hi ha alguns crítics que realment mereixen aquesta qualificació, jo no els conec a tots, però la majoria de la crítica de *jazz* no em mereix cap crèdit.

—¿Quina opinió li mereixen a vostè els clubs de jazz *de Nova York i, en general, de tots els Estats Units? ¿Pensa que realment les portes dels locals s'obrin per als músics més creatius?*

—No, en absolut. És tot una qüestió de política. Hi ha molta discriminació i no té res a veure amb la qualitat de la música. Tot és política en aquests locals i moltes coses haurien de canviar perquè molts músics de *jazz* tingueren la seua oportunitat.

—Una pregunta política. ¿Què pensa de la situació racial als Estats Units i del fet que a localitats com Nova York s'haja aconseguit per fi una majoria negra?

—Per a mi, l'elecció d'un alcalde negre no significa res. Aquest tipus d'alcaldies i llocs així no tenen a penes poder. I per als músics de *jazz* en general, pense que tampoc no significa res. L'essència de la música, i especialment el *jazz*, no és una qüestió racial. És un assumpte d'excel·lència, com tot l'art. Però no una qüestió de raça. En alguns aspectes, la música de *jazz* està sent utilitzada per a promocionar el racisme. Els millors músics de *jazz* com Duke Ellington o Louis Armstrong, mai no tingueren opinions racistes.

—Una pregunta de tècnica de trompeta. ¿Per què porta les volanderes sota els pistons?

—¡Oh! és una bona pregunta. És per a donar-li més pes, per què rebote més. Fa diferent el so. El pistó del final aconsegueix un so distint.

—Vostè fa servir un pavelló de dues peces en la trompeta, quan la majoria de músics utilitzen normalment un d'una sola peça. ¿Ens podria dir per què?

—No ho sé, no té més importància. És una simple qüestió de disseny.

—¿Ens podria contar alguna cosa sobre els músics que formen el seu septet actual?

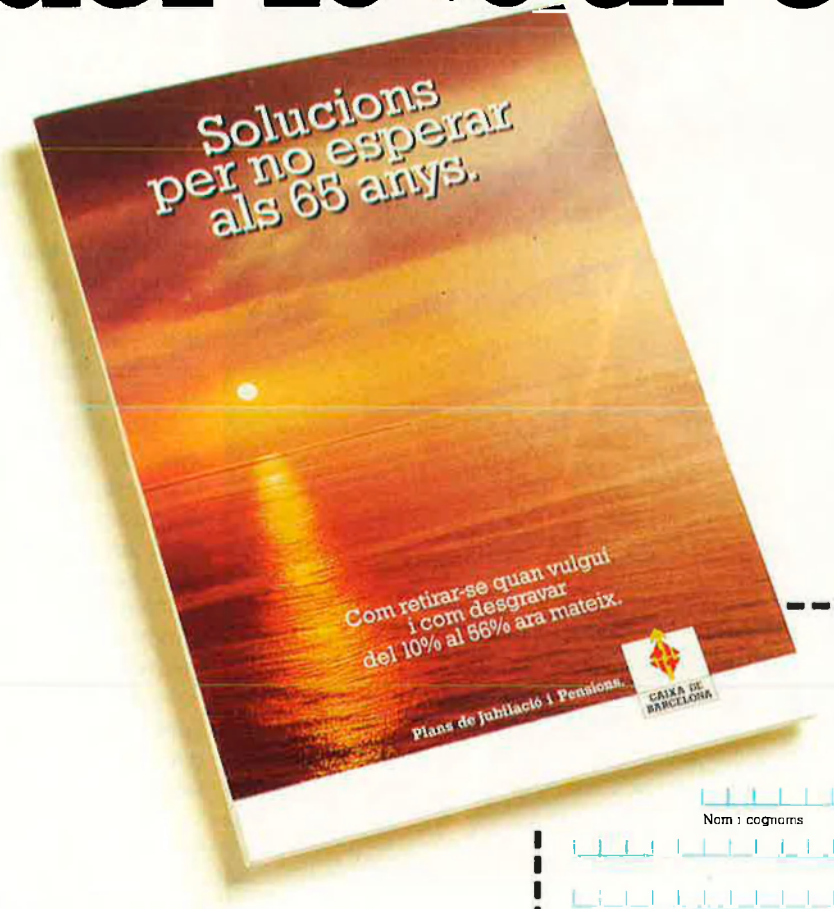
—Sí. Són músics joves que vénen de tot el país (EE.UU). Els conec durant bastant de temps; des que van eixir del col·legi. Són músics molt bons, els millors que avui dia es poden trobar. I, tots ells, són molt seriosos.

—Una darrera pregunta, senyor Marsalis. ¿Són les gires tan dures com alguns músics asseguren? Ja sap, avui ací, demà cinc-cents quilòmetres, després-demà en un altre país...

—No. Per a mi realment no. Porte fent aquests tipus de *tours* durant tant de temps que ara jo no em cansen.

Francesc Caballero

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

X Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon DNI

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

En cas afirmatiu, indiqui Cl Oficina

Signatura

×

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 530, 08006 Barcelona

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

CRÍTICA

Del sentiment i l'elegància

DISCOS

Presuntos Implicados. Alma de Blues. *WEA Records, S. A. 1989.*

Van començar fent música de ball, i el terme no té res de pejoratiu, sinó més bé tot el contrari. *Tecno, funky, disco* i fins i tot algun *rap* pioner. Van arribar a guanyar un concurs de ràdio per a novells, «Don Domingo». Amb la ràdio no sol anar-los malament: un senzill seu del 1988, *En la oscuridad,* va ser considerat com el millor senzill de l'any en «Rock 3», de Ràdio Tres. Gravaven primer amb una multinacional, RCA, i no en quedaren gaire contents. Potser per això, miraren cap a una independent valenciana, Intermitente, i van fer un elapè en què hi havia cançons destacables, dignitat professional i molt de sentiment. No va ser un èxit multitudinari, però difícilment podia passar desapercebut. Presuntos Implicados estaven a punt de fer el salt qualitatiu necessari per a alternar qualitat i comercialitat en les dosis adients i dirigir-se amb el seu equipatge a un públic més ampli.

Tot com un procés natural que Sole i Juan Luis Giménez, dos germans de Múrcia que fa temps decidiren quedar-se a València, han menat amb elegància i fermesa, convençuts que saben fer bé les coses i que, tard o d'hora, això té un reconeixement.

El que és cert és que el seu últim disc, *Alma de Blues,* aprofundeix en la línia melòdica de l'anterior, i manté els valors essencials del grup, a saber: algunes cançons brillants, en el límit entre el temps mitjà i la balada («La Noche», «Me das el mar», o la mateixa «Alma de blues»), arranjaments delicats, una encertada mescla de nervi i finesa en la instrumentació i, sobretot, la cada vegada més encertada i expressiva veu de Sole. Definitivament allunyats dels ritmes dansarins, la seua música convida a l'escolta relaxada, però no desficiosa. És música blanca, molt blanca, però amb un *feeling* negre difícil d'explicar; proporciona un cert escalf interior.

Unes gotes de *jazz,* un poc de *swing,* una mica de *funk* i unes boniques melodies adobades amb espècies *pop,* conformen l'univers de Presuntos Implicados. Un còctel que en mans blanques sol resultar insípid, però que amb el toc personal dels seus intèrprets omple de bombolles reconfortants i sedueix acariciant suaument la gola. Un curiós equilibri que el grup no haurà de perdre si no vol caure en un esteticisme superficial o en un sentimentalisme autocomplaent. L'esperit de Billie Holliday no els ho perdonaria.

És innegable que Sole Giménez posseeix, ara per ara, una de les més captivadores veus femenines de l'escena *pop* d'aquest país, i que Juan Luis a la guitarra i Nacho Mañó al baix, l'embolcallen perfectament. Encara que només siga per això, *Alma de Blues,* d'altra banda, un disc ben produït, mereix ser escoltat serenament.

J. M. Játiva

Carles Santos: De tot cor

TEATRE

Tramuntana Tremens. *Cor de València. Mercat de les Flors. Compositor i director Carles Santos.*

Cal imaginar l'inici: Carles Santos apareix al primer assaig amb el cor, ple de paperots, i els avisa que ni Bach ni Haendel ni Gounod, que el *Quarens me, sedisti lassus* queda arrestat fins a nova ordre, que ara va de *pararà papà pararà*. L'espectacle pot arrencar amb un estol d'arcàngels de plàstic penjats com pernils del teler del teatre. ¿Qui vol cantar un duet amb la llengua a la llengua de l'altra? ¿Tu i tu? Entesos. I el cor accepta. ¿Cor, què vols, cor, què desitges? ¡Saltsitxes! Miramiramira...

A un moment donat, la *prima donna* avança, amenaçant, i submergeix —en el millor estil de les comissaries— tantes vegades com calgui el cap del dicta-director en el cubell d'aigua freda que algú ha posat al lloc del faristol, venjança que ell aprofitarà per marcar-se una ària-plany d'ofecs i esbufecs. Miramira...

¿Què dir de Carles Santos? ¿Que quan els actuals apòstols de la modernitat feien la primera comunió ell ja repartia hòsties a pleret? ¿Que viatja amb tanta naturalitat de Vinaròs a Nova York com de Beethoven a ell mateix? ¿Que posats a fer soroll, tan bé li va l'Steinway com un pito? Com un gran vent vingut del Sud que escombra cap a casa, aquesta *Tramuntana Tremens* ha netejat per unes hores el cel de la ciutat d'aquella fortor de pet, de trista llufa misantròpica que tant es cotitza a les perfumeries de la oficialitat i que tant plau als *sommeliers* de les Arts Fàctiques.

Carles Santos, logarítmicament savi, fa les seves millors armes entre les matemàtiques els manicomis. I l'humor. I el bon teatre. Hi ha humor, sal gruixuda i fina; hi ha molt bon teatre en aquesta caixa de música que no s'ha de cansar de córrer mons, perquè fa olor de casa.

I treball, moltes hores de treball perquè el cor bate-

gui,cordial, per encomanar a cadascun dels trenta-set actors-cantants la convicció del protagonisme, com protagonistes són cadascuna de les criatures de Pina Bausch, cada màscara dels cors tràgics de la Grècia més antiga, cadascuna de les veus vegetals d'aquest jardí tebi que Santos ens convida a descobrir, a valsejar.

No entenc ni un borrall de solfa, però avui ja sé que un esternut, un badall o un glopeig és música, com polifonia és la subhasta del peix a la llotja o l'aplaudiment de deu minuts que el públic va tornar a l'escenari mentre Santos, més content que unes pasqües, semblava dir: ¡veieu, nanos ja us ho deia! I ells, encara amb els llavis bruts de música, tímids com protagonistes, devien pensar que és bonic jugar-se els quartos, que Bach i Haendel i Gounod haurien estat orgullosos de ser aquell vespre al Mercat de les Flors de Barcelona. Gràcies a tots, de tot cor.

Joan Ollé

'La leyenda del Santo Bebedor'

CINEMA

Fitxa. Direcció i guió: Ermanno Olmi, del relat de Joseph Roth. Fotografia: Dante Spinotti. Intèrprets: Rutger Hauer, Anthony Qualy. Itàlia, 1988.

La majoria de les persones de cultura mitjana coneixen

Rutger Hauer.

Philip Roth, l'àcid autor d'*El lamento de Portnoy* i altres sarcàstiques epopeies d'obsessions jueves. I hi haurà qui se'n recorde de Lillian Roth, l'actriu alcohòlica que plorarà demà per Susan Hayward interposada. Però no hi haurà molts que sàpiguen qui és Joseph Roth, també jueu i alcohòlic, antic oficial de l'exèrcit austríac a qui la Gran Guerra va convertir en periodista i la vida va fer escriptor. Les seues novel·les giren incansablement entorn a la guerra i al col·lapse de l'imperi austro-hongarès. El 1933, els nazis l'obligaren a refugiar-se a París i en la beguda. El 1939, a tall de testament, va compondre *La leyenda del santo bebedor*, lacònic i esplèndid conte sobre un *clochard* parisenc i

borratxo impenitent —en realitat un antinc miner de Silèsia— a qui un misteriós cavaller presta 200 francs amb la condició que haurà de tornar-los a una ermita consagrada a santa Teresa de Lisieux. Home d'honor, el nostre rodamón intenta complir la promesa durant tres diumenges, però sempre algú o alguna cosa li ho impedeix, encara que els diners del deute sempre tornen a ell miraculosament. La frase final —«Concedesca Déu a tots nosaltres, bevedors, una mort tan fàcil i bella»— és un epitafi: Roth va morir uns mesos després, als 45 anys.

Ningú menys indicat, a primera vista, que Ermanno Olmi, cineasta bergamasc, catòlic i neorealista destacat (recordem la seua primera pel·lícula, *El empleo,* del 1961), per a filmar el text de Roth. Però només a primera vista, perquè tot conservant la superfície naturalis-

ta, les seues pel·lícules tendiren progressivament a la faula moral d'inspiració cristiana: *El árbol de los zuecos* és, a més d'una impressionant reconstrucció de la vida camperola llombarda de finals de segle, una al·legoria de l'expulsió de l'edèn, i a *Camminacammina* es revisita, no menys al·legòricament, la història dels Reis Mags. D'altra banda, a Olmi necessàriament l'havia de fascinar aquest conte d'un home que va gallardament a l'encontre de la mort, perquè ell mateix l'havia vista de prop, mig restablert d'una rara enfermetat dels ossos que durant anys l'havia immobilitzat en un llit.

El relat de Roth es llegeix en vint mintus. Olmi, sense afegir-hi pràcticament ni una coma, l'ha transformat en una pel·lícula magistral, plena d'humor i de misteri que dura 128 minuts, que té un París, autèntic i intemporal alhora, per escenari, i de la qual podríem dir que és fruit d'un encreuament de la paràbola de Jesucrist dels talents i la pel·lícula de Chaplin *Luces de la ciudad*. Tant Roth com Olmi, contemplen l'alcoholisme més com a metàfora de l'entumiment moral que com a estat patològic, però després, les seues lectures difereixen. Sembla que Roth ens conta la ironia històrica d'un sant que refusa entrar en el paradís inclús per la porta de darrere. Olmi, la veu com l'odissea espiritual d'un pecador que no aconsegueix la redempció, però mereix la gràcia divina per l'esforç realitzat. En altres paraules, Olmi va fer seu el text de Roth sense trair-lo. Tret d'això, l'un i l'altre, van deixar obert el seu conte perquè cadascú, lector o espectador, en traguera les seues conclusions.

Josep Lluís Guarner

Un quartet de Ravel per a la història

MÚSICA

Tokyo String Quartet. Obres de Mozart, Ravel, i Beethoven. Palau de la Música Catalana. Amadeu Vives, 1.

La formació quartet de corda i l'obra escrita per a la mateixa amb molta seguretat han concitat una atenció assagística i literària com poques altres parcel·les de la creació musical. Hi ha darrere de la música que possibilita aquest reduït i essencial conjunt, i en definitiva de la que han fet possible els grans compositors universals d'ençà de Haydn, una màgia especial, una potència musical tan absoluta que és a l'arrel d'aquest protagonisme tan acusat; tan justificadament acusat.

Els grans compositors han sentit per a la minúscula orquestra una fascinació especial i el públic acaba rendint-se a l'eloqüència de la riquesa que sorgeix d'un patrimoni instrumental que en conjunt naix tan sols de setze cordes.

En tot cas, aquesta potència de suggestió amaga importants riscos i implica exigències altíssimes. Darrere d'un quartet de corda, no hi caben mitges tintes. Tan el compositor a l'hora d'escriure'l com els intèrprets a l'hora de la seva tasca, tenen davant seu un repte especialment complex. En el quartet tot és transparent i tot, per tant, queda en evidència. Res no pot protegir-se sota recursos més o menys il·lícits o de tràmit. És per això també que de la mateixa manera que tot allò que es mou en el camp d'aquest tipus d'obra i interpretació ha de posseir el do essencial i irrenunciable de l'autenticitat. És un exercici en el límit, en el sostre sempre, o en aquell pla on no valen ni el poc ni el massa, ni el més enllà ni el més ençà; on la llibertat del creador —autor o intèrpret— s'ha de moure sempre en els límits —tan oberts i ensems tan concrets— de l'autenticitat, de la veritat musical més absoluta. Si no és així, es passa precipitadament al món del no-res més absolut, sense quasi possibilitat de transició.

Amb tota seguretat que el lector mínimament atent no haurà trobat en tot el que acabo d'exposar res de particularment nou. Tan sols, molt probablement una enèsima insistència, amb matisos diferencials, sobre algun tòpic sabut però a la fi definitivament cert. I que en tot cas ha de servir per a situar en tota la seva autèntica dimensió la importància del concert que va oferir el Tokyo String Quartet, en la seva presentació barcelonina.

El cicle Ibercàmara, tan procliu al gran format, haurà tingut en aquest concert molt probablement un dels moments més importants, més autènticament plens d'interès i d'intensitat musical.

Hom podria entrar en detalls i en matisos. Podríem parlar de l'exactitud mozartiana del «Quartet núm. 14 K. 387», compendi de concepció moderna, elegant i transparent de l'obra del compositor de Salzburg. O de l'esplèndid segon violí —Kikuai Ikeda—, d'una musicalitat total; o d'un sentit del conjunt elaborat, rigorós, en el que el virtuosisme individual, inevitablement evident, serveix amb exactitud al del conjunt constituït en individualitat quadricèfala. Podríem parlar d'altres aspectes —alguns tan renunciables d'esment com la tècnica—. Però a la fi em permeto destacar la versió del «Quartet en fa major» de Ravel, que amb tota probabilitat farà història entre els afeccionats que van tenir el goig d'escoltar-la. Després d'aquesta interpretació tot el que es pugui dir, resulta ociós.

Jaume Comellas

PREMIS
CIUTAT DE
89
Ajuntament de Barcelona
Narrativa en llengua catalana
Narrativa en llengua castellana
Poesia en llengua catalana
Poesia en llengua castellana
Mitjans de Comunicació
Arts escèniques
Cinema
Arts plàstiques
Música simfònica o de càmera
Música moderna i jazz
Història de Barcelona
"Agustí Duran i Sanpere"
Investigació
Restauració d'edificis
Arquitectura i urbanisme
BARCELONA

Aquest Nadal podeu regalar una obra d'art.

MILLENUM. El llibre que condensa tota l'aportació històrico-artística de l'església catalana a la cultura universal.
MILLENUM. Mil anys d'art.

Demaneu-lo al vostre llibreter o a la
Llibreria de la Generalitat
Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona Telèfon (93) 302 64 62

DISSENY

'Ready & Made' de la neotècnica

Cosquillas para tus ojos. Mariscal. Sala Vinçon, Barcelona.

Amb «Cosquillas para tus ojos» Mariscal fa una nova sortida a la palestra emprant l'enginy i la fantasia que li són propis. L'exhuberant capacitat creadora d'aquest artista polivalent es manifesta una altra vegada després del desembarcament fet al port de Barcelona amb els «Cent anys a Barcelona».

En instal·lar el seu nou taller a Palo Alto, al barri del Poble Nou on es concentren els artistes i dissenyadors de la Barcelona Olímpica, va conèixer un drapaire de la revolució industrial tardana, que li descobrí un món de creació il·limitat, que podríem anomenar el Ready Made de la neotècnica. Tot prosseguint la línia iniciada per Duchamp, el dadà, els surrealistes i el pop, Mariscal reconstrueix amb talent i poètica lúdica fragments, restes i trossos de velles rentadores, motos, aspiradores, talladores d'herba, bicicletes, escombres, ordinadors, telèfons, raspalls, màquines de

cosir, màquines d'afaitar, mànegues de dutxa, llums, neveres, cadires... transformant tot allò que un dia va ser una cosa, en una altra de ben diferent.

Atzar, casualitat i reflexió es conjuminen en una operació de sintaxi i morfologia, a través de la qual n'aconsegueix extraure, de les deixalles i dels objectes de desballestament, uns nous productes que realment produeixen pessigolles als ulls.

Els puristes es preguntaran si això és escultura, disseny, enginy o indústria del reciclatge. Això és el menys important. La realitat és que Mariscal una vegada més ens sorprèn escorcollant camins de creació nous, buscant vies alternatives a la seva manera de fer habitual i oferint-nos una obra que segons ell «no inventa res», però que li permet reflexionar sobre els objectes, sobre les formes, sobre la fungibilitat del producte industrial, sobre les poètiques del passat en funció del present i, sobretot, reconstruir sobre el deconstruït abans que una destrucció total faci desaparèixer aparells que hem estimat, amb els que hem viscut i que ens resistim a llençar als abocadors.

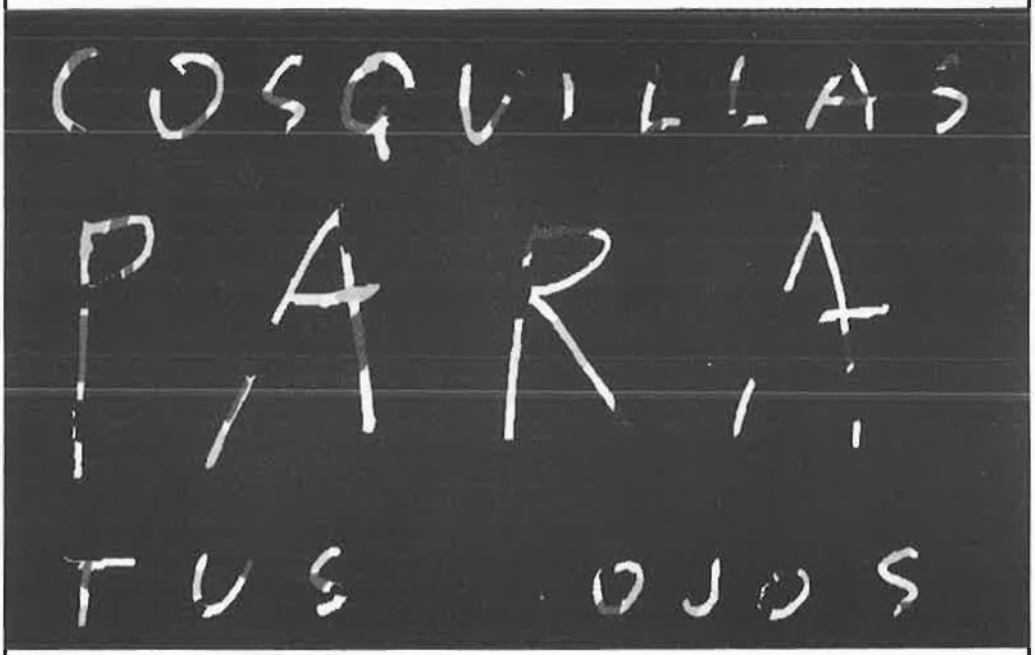
No sé si Mariscal ens diu res de nou, ni tan sols si s'ho proposa. El fet és que cadascuna d'aquestes peces té aquella poètica secreta que t'atreu, et magnetitza i et provoca a seguir el joc de conjuncions i juxtaposicions per a arribar a proposar objectes nous, tan pessigolladors com els que exposa a la Sala Vinçon de Barcelona, fins el dia de Reis.

L'obsessió de Mariscal pel món dels objectes és antiga i coneguda. Es posa de manifest en els seus dibuixos i pintures, arriba a graus extrems en el còmic i es materialitza en el seu «disseny» anticonvencional d'objectes per a la vida quotidiana que, des de l'exposició «Gran Hotel» de la Galeria Mec-Mec de Barcelona, el 1977, ha seguit una dinàmica creixent.

L'ambient del Merbeye, les moltes versions del Julián, la cadires *Garriri, Gaido, Torera* o *Autopista,* els llums *Impossible, Araña, Garraf, Rocafort* o *València,* els artefactes per a seure *Biscuter, Trampolin* o *M.O.R. sillon...* tot allò que ha fet Mariscal en el tridimensional respira aquesta voluntat de conjuminar elements diversos, generalment heterogenis, per tal de generar un producte d'una naturalesa diferent, però contundent.

Hi ha qui parla d'ingenuïtat, d'un primitivisme naïf, d'una obediència dòcil a la modernitat i als seus mites. Precisament aquesta és, però, la càrrega més autèntica i expressiva de Mariscal.

Com repeteix Fernando Amat, l'amo de Vinçon i etern amic-promotor seu, allò que defineix més bé Mariscal és el grau d'insolència que conté la seva obra. L'espontaneïtat amb que és capaç d'escometre un nou treball, una nova idea, sense necessitat de fer l'aprenentatge d'acord amb les convencions, sense excessius miraments, en ocasions sense ser autocrític, la qual cosa no ha sabut entendre la crítica purista o ultraintel·lectualista.

Amb «Cosquillas para tus ojos», Mariscal ens demostra una vegada més que res el tipifica o codifica, que sempre ens pot ensenyar una altra cara del seu quefer, camins nous, alternatives noves, altres vies de creació que recullen el divertimento i la imaginació.

Mentrestant la seva pruïja creadora segueix treballant per al Museu de la Ciència de Barcelona, amb l'arranjament d'una sala d'infants mariscaliana, que oferirà les beceroles de la ciència amb un llenguatge comprensible pels nens i que promet ser un dels espais més divertits del Museu i, també, de la ciutat.

Daniel Giralt-Miracle

CULTURA

Col·loqui entre Raymond Chandler i Ian Fleming.

Jo Marlowe, tu Bond

L'investigador Marlowe fa cinquanta anys. Aquest fet se celebra amb un document inèdit: un diàleg radiofònic entre el seu creador i el «pare» d'en 007.

Philip Marlowe fa cinquanta anys. En les primeres setmanes del 1939 es va publicar *La gran dormida,* un dels llibres més importants de la novel·la policíaca, digne de figurar, segons alguns, entre els textos més importants de la literatura americana del Nou-cents. Es tracta no sols de la primera novel·la de Chandler, sinó també de la primera aparició oficial del més cèlebre dels investigadors privats.

El col·loqui, que publiquem en primícia en aquestes planes, es va desenvolupar el 6 de juliol de 1958 a la seu de la BBC de Londres. Una data històrica. De fet era la primera vegada que l'autor de Philip Marlowe i el pare d'en James Bond s'enfrontaven. Fleming havia justament acabat el seu *Goldfinger,* que tenia com a protagonista l'agent secret 007, i sortia d'una gran depressió; les crítiques angleses a la seva darrera novel·la havien estat terribles. Chandler al contrari, alguns anys abans havia fet una crítica al *Sunday Times* de la novel·la de Fleming *Moonraker (El gran slam de la mort).* Això fou el que es van dir:

IAN FLEMING: «Els meus llibres són criticats i se'ls acusa de ser massa sovint violents i desagradables, però jo crec que és just que el meu anomenat "heroi" pateixi abans de rebre el premi, al final del llibre».

RAYMOND CHANDLER: «Sí, és cert, ha de patir una mica, però...».

FLEMING: «Però no massa... Bé, en el meu nou llibre no se li fa gaire mal».

CHANDLER: «¿De veres? ¿I quin n'és el títol?».

FLEMING: «Goldfinger».

CHANDLER: «¿Com t'ho fas per escriure tants llibres amb tots els compromisos que tens?».

Sean Connery, el James Bond més popular de la història del cine.

FLEMING: «Bé, doncs, m'assento, donat que cada any m'agafo dos mesos de vacances a Jamaica (així està previst en el meu contracte amb el *Sunday Times*), aleshores m'assento i escric el meu llibre».

CHANDLER: «Jo no sóc capaç d'escriure un llibre en dos mesos».

FLEMING: «Bé, hi ha gent que escriu un llibre en una setmana o deu dies».

CHANDLER: «Per exemple l'Edgar Wallace. Per cert conec una anècdota sobre l'Edgar. Un dia va anar a Hollywood i li van demanar si podia escriure una història original per una posta en escena, en un plaç de sis setmanes. Això va ser un divendres, doncs el dilluns següent va tornar-hi amb la història acabada».

FLEMING: «Esperem però que li hagin pagat per sis setmanes. ¿El teu vell "heroi" Philip Marlowe està basat d'alguna manera en tu mateix? Jo hi veig una clara relació entre tu i Marlowe...».

CHANDLER: «Si és així, no és intencionat. Ha succeït d'una manera casual».

FLEMING: «Naturalment un escriu sobre allò que coneix. En quant a James Bond, per exemple, suposo que té alguna de les meves manies, però no crec que tingui cap mena de relació amb el tipus de persona que crec que sóc».

CHANDLER: «¿Tu saps jugar a bacarà tan bé com ell?».

FLEMING: «Tan bé no. Encara que m'agradaria molt. M'agraden els jocs d'atzar».

CHANDLER: «A mi en canvi no m'agraden gens els jocs d'atzar, són l'únic vici que no tinc».

FLEMING: «Vinga va, encara en queden molts, ¿no?».

CHANDLER: «No, de veres, és

NOVETATS EDITORIALS

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

LA GENERAL

Brut Nature

COM DIFERENCIAR UN ENTÈS D'UN SET-CIÈNCIES

No resulta difícil reconèixer un entès. N'hi ha prou d'observar-lo quan demana un cava en un restaurant. Inevitablement, la seva veu s'alça per damunt dels convencionalismes, de la xerrameca, de les modes i les males maneres, dels consells i les recomanacions, per demanar el que senzillament l'entès defineix com un excel·lent cava. És a dir, el BRUT NATURE de Freixenet. Un entès sap el que diu a diferència d'un set-ciències que diu el que sap, que no acostuma pas a ser gaire. Per això, quan vostè vulgui gaudir d'un cava de bouquet lleuger, de tons afruitats i de bombolla delicada; d'un cava que és una autèntica carícia per als sentits, sol·liciti el BRUT NATURE de Freixenet. A més de gaudir d'una bona estona d'esplendor, podrà donar-se el gust de riure's dels set-ciències.

De

Freixenet

edicions 62 s/a

DE LA CONQUESTA A LA FEDERACIÓ HISPÀNICA

Diversos autors
HISTÒRIA DEL PAÍS VALENCIÀ, coordinada per Ernest Belenguer. Volum II. 552 pàgs. i 32 pàgs. de làmines.

Arran del 1238, el País Valencià s'incorporà de ple al món europeu occidental i cristià, no sense un procés més llarg del que inicialment es podia imaginar.

EDITORIAL TRES I QUATRE

EFECTES PERSONALS

Francesca Duranti
Narratives 3i4, núm. 14. 232 pàgines.
Traducció de Joan F. Mira

La darrera novel·la d'una de les veus més consolidades de la narrativa italiana actual.

Edicions BROMERA

LA METAMORFOSI

Franz Kafka
A la lluna de València, 10
136 pàgs. 650 ptes.

Un dels textos més desassossegadors de la literatura universal. Una història que esgarrifa i entendreix alhora.

EDITORIAL EMPÚRIES

EL CONVIDAT DEL DIA D'ACCIÓ DE GRÀCIES

Truman Capote
Col·lecció Clàssics de la literatura juvenil
Traducció de Quim Monzó

Tres contes descaradament autobiogràfics, plens de malícia i d'intel·ligència.

edicions 62 s/a

DE LES GERMANIES A LA NOVA PLANTA

Diversos autors. HISTÒRIA DEL PAÍS VALENCIÀ, coordinada per Ernest Belenguer. Volum III, 416 pàgs. i 32 pàgs. de làmines.

Els grans trets de la conjuntura econòmica i política des de la unió dinàstica dels Reis Catòlics fins a la Guerra de Successió a la corona d'Espanya.

La Galera

PER A QUÈ SERVEIX?

Ruth Rocha
Els grumets de mar enllà, 67

Per què es fa tantes preguntes, la Marina?

EDITORIAL TRES I QUATRE

OC

Ferran Garcia-Oliver
Narratives 3i4, núm. 13, 280 pàgs.

Dos països per descobrir, però alhora, tan pròxims a nosaltres (l'exterior: Occitània; i l'interior: l'amor i l'amistat) en un llibre deliciós i iniciàtic.

curial

ELS MARGES 40

Revista de llengua i literatura.
Dirigida per Joaquim Molas

Edicions Proa

EL JARDÍ DELS SET CREPUSCLES

Miquel de Palol
Il·lustració de Raimon Sunyer

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

SOCIOLINGÜÍSTICA

F. Gimeno i B. Montoya
Biblioteca Lingüística Catalana

l'únic que no tinc. No tinc cap interès en el joc d'atzar».

FLEMING: «Segons tu, ¿hi ha diferències entre les novel·les policíaques angleses i les americanes?».

CHANDLER: «En els *thrillers* americans l'acció és més ràpida».

FLEMING: «Sí, a casa nostra seguim una mena d'escola de te i dolços. Els policies són sempre massa gentils, sempre estan bebent tasses de te, els inspectors probablement fumen pipa i tot succeeix en una atmosfera tranquil·la de casa de camp. Vosaltres, en canvi, teniu la tradició del *private eye* (ull privat), de l'investigador privat, que no existeix a casa nostra perquè per a nosaltres el detectiu privat, en conjunt, és només una persona qualsevol que segueix parelles casades per tal de descobrir-hi possibles traïcions.

CHANDLER: «Pensa que a Amèrica també són així».

FLEMING: «Sí, però com a mínim, en les novel·les, els feu arribar a ser alguna cosa més».

CHANDLER: «L'investigador privat és un catalitzador. És aquell que resol les situacions. No existeix realment, si un no el fa semblar real. Ni tan sols guanya molts diners».

FLEMING: «Marlowe em sembla bastant real. Vull dir que jo sóc capaç de visualitzar-lo».

CHANDLER: «Sí, i jo també, però només perquè el conec des de fa molt de temps. De totes maneres no és tan real com a exemple d'investigador privat».

FLEMING: «Crec que aquest mateix raonament és també vàlid pels altres agents dels serveis secrets. N'he conegut una pila i són, per sobre de tot, persones que estimen la pau i la tranquil·litat».

CHANDLER: «Han de tenir un gran coratge interior».

FLEMING: «És cert, perquè la seva és una feina avorrida, que no és apreciada, sense possibilitats de medalles o reconeixement. És també bastant dur per les seves esposes. Sense comptar, després, amb el perill que corren més d'una vegada».

CHANDLER: «Els policies no tenen una vida fàcil a Amèrica, arrisquen la vida molt sovint».

FLEMING: «Sí, però vosaltres dispareu molt més que nosaltres».

CHANDLER: «Però he conegut un capità de policia que ha portat la pis-

tola durant 28 anys sense haver-la usada mai, exceptuant quan anava al polígon de tir de qualificació. No ha disparat mai a un home.

FLEMING: «Jo, l'any passat, a Amèrica, vaig ser aturat per la policia perquè anava a 155 km/h amb la meva "Studelac", el meu automòbil preferit d'Amèrica. És una barreja de Studebaker i de Cadillac. Mentre em portaven a l'oficina del sheriff ens vam fer una mica amics i em va ensenyar la seva pistola reglamentària. Aleshores li vaig preguntar si la feia servir mai i ell em va respondre que ni somiava a usar-la, perquè cada vegada que hagués disparat hauria hagut d'omplir tants impresos que només la idea l'esgarrifava. Era una persona molt divertida. Però tornem als nostres llibres i a les nostres ficcions criminals. ¿Tens en ment alguna idea per a un nou llibre, després del que sortirà avui?».

CHANDLER: «Bé, m'he ficat en un gran embolic».

FLEMING: «¿Per què?».

CHANDLER: «Perquè el meu "heroi" s'està a punt de casar».

FLEMING: «¿En Marlowe es casa?».

CHANDLER: «Sí, però serà una lluita dura perquè ella no aprecia gens el lligam a allò que ella considera una professió bruta, i a ell no li entusiasmarà gens el model de vida que li agradaria a ella, una casa molt cara a Palm Springs envoltada d'estafadors a totes hores. Hi ha d'haver una lluita per força, potser tot s'acabarà en un divorci, no ho sé.

FLEMING: «Déu meu. ¿No has pensat a carregarte-la?».

CHANDLER: «¿Matarla? No, de cap manera, en els fons és maca i no seria massa bonic fer-la desaparèixer».

FLEMING: «Jo en canvi, no crec que el meu "heroi" s'arribi mai a casar».

CHANDLER: «Pensa que si em carregués en Marlowe i resolgués així els seus problemes no hauria d'escriure més llibres».

FLEMING: «Em pregunto quins són els ingredients fonamentals d'un bon *thriller*. Certament ha d'haver-hi l'acció, que ha de començar a la primera pàgina i continuar durant tota la novel·la, després també hi ha d'haver violència, i una certa quantitat de sexe. També hi cal una trama, la gent vol saber com s'acabaran les coses».

CHANDLER: «Sí, i s'hi podria afegir també una mica de misteri. Hi ha d'haver una situació misteriosa. L'investigador sap que hi ha alguna cosa estranya, alguna cosa que no rutlla, però no sap exactament quina cosa. Per a mi, penso que el misteri no està en ¿qui ha assassinat Sir John al seu estudi?, sinó en quina és la situació que ha conduït a l'homicidi, i què volien els personatges, i quin tipus de gent eren».

FLEMING: «Sí, això és exactament allò sobre el qual tu escrius; desenvolupes els caràcters dels teus personatges molt més que jo.

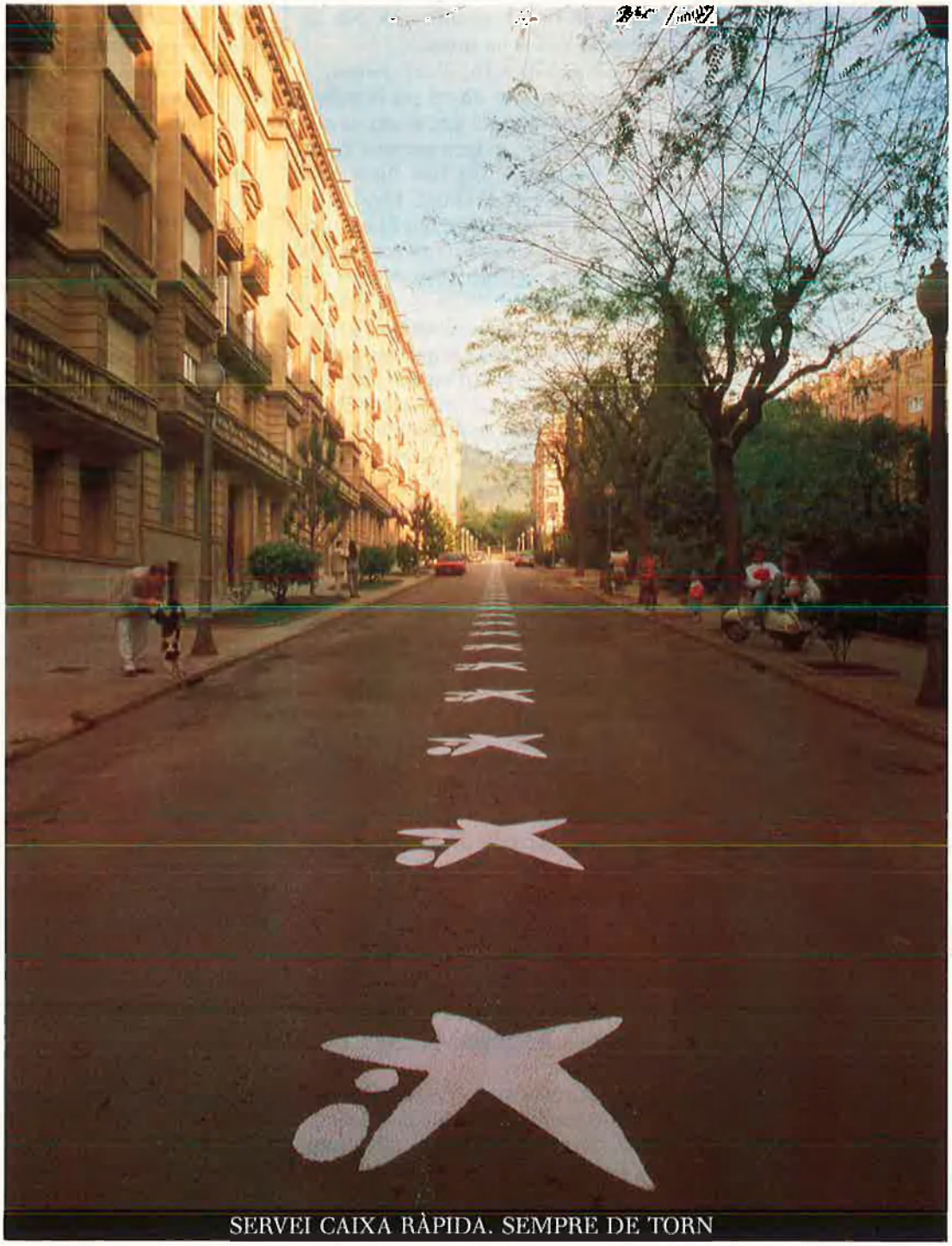
Torna a engegar la teva ràdio, Philip

«Sobre Marlowe s'han escrit massa coses. S'està tornant un presumptuós, intenta gestar la seva fama entre els intel·lectuals. Però el noi està buit. Temps enrera sabia escopir i llançar fort la pilota i parlava sense pèls a la llengua...». Així ho esmentava Raymond Chandler en una carta a Hamish Hamilton, datada el 10 d'agost de 1984. Ja aleshores, el culte al més cèlebre dels investigadors privats del nostre segle havia arribat a assolir tals proporcions que fins i tot començaven a preocupar el seu autor. Gràcies també a la identificació amb Humphrey Bogart, el seu alter-ego cinematogràfic (el film *La gran dormida*, sota la direcció de Howard Hawks, va sortir al 1946), el seu personatge s'havia convertit en un mite.

Encara avui en dia l'estil de Marlowe és font d'inspiració per una pila de deixebles seus: a la literatura, no només policíaca, al teatre, al cinema, als còmics, a la publicitat. Quantes gabardines amb el coll aixecat, quantes cigarretes Camel penjant dels llavis d'homes mal afaitats i d'una mirada enutjada, i quants whiskys empassats d'un glop devem a Marlowe...

Justament enguany Philip Marlowe fa cinquanta anys (*La gran dormida* fou publicat, de fet, a les primeres setmanes del 1939). © *L'Expresso*

VIA LLIURE A QUALSEVOL TARGETA

Caixa Rapida

Encara que no sigui client de "la Caixa",
pot operar en el nostre Servei Caixa Ràpida amb les targetes
VISA, Mastercard, Eurocard, Eurocheque, Access i 6.000,
d'altres entitats financeres.
Tenim més de 1.000 caixers a la seva disposició.
Vingui a la Caixa de Pensions amb qualsevol targeta,
tots els dies de l'any. Hi tindrà via lliure.

OPEN INTERNACIONAL DE BALEARES '89

Par 1.000

Les Illes Balears ofereixen al golfista afi-
ionat i al professional l'elecció de 14 camps
xtraordinaris –un total de 198 clots i 60.166
netres de recorregut– amb un "par" combinat
.000.

Tot això sense tenir en compte els cinc
amps que seran oberts al públic en els dos
nys vinents.

Només a Mallorca, per exemple, vosté
ot jugar en un camp diferent cada dia de la
etmana. O pot concentrar-se en aquell que
agi triat. I que no és un vertader paradís per al
olfista?

Tot això afegit a la quantitat innombrable de meravelles
ue han fet de Balears el destí de vacances més populars d'Eu-

ropa.

Sol lluent, platges belles, el Mediterrani màgic, l'abundor d'esports nàutics, muntanyes impressionants, aroma de pins, pobles apartats, turons suaus, gent acolliedora i una vida nocturna tan variada i seductora que n'hi ha per a satisfer tots els gustos. De manera que si vol jugar a golf tot el temps o només una part d'ell, mai li mancaran coses extraordinàries a fer. Ni gent extraordinària amb qui fer-les.

Conselleria de Turisme
del Govern Balear

Balears, la gran evasió

Comprovi-ho vosté mateix. La seva agència de viatges en té l'oferta.

Escriptors empresonats

Els escriptors o periodistes empresonats per motius ideològics continuen existint, fins i tot en els països anomenats democràtics. Des de fa molts anys, el PEN Club Internacional treballa per a pal·liar aquesta situació.

Ara que ens trobem en els albors del segle XXI, quan l'Est corre perill d'esdevenir només un concepte geogràfic i les ideologies es lliuren dia rere dia a una cerimònia a la vegada integradora i confusa, moltes persones continuen sent empresonades per les seves opinions. Dins d'aquest col·lectiu de presos ideològics, els escriptors han fet legió des del començament dels temps: expressar públicament el seu desacord amb la societat dominant i, a més, que això reste materialitzat en qualsevol tipus de text ha atemorit de sempre a tot règim mínimament autoritari. Així, sembla que aquest discurs de la modernitat, que s'ha desentès de la lletra escrita com a influència important en el curs dels esdeveniments socials, no ha arribat massa bé als despatxos del poder: als escriptors, als periodistes —com a conreadors també de l'anàlisi impresa—, se'ls nega encara la llibertat d'expressió en molts països del món.

Oscar Wilde, Gramsci, Rosa Luxemburg, innombrables lletraferits de la nostra història més recent han hagut de patir les misèries de la presó per manifestar la seva diferència ideològica, però, teòricament almenys, aquesta fi de segle ens ha dut un canvi substancial com ara la inexistència declarada d'empresonats ideològics als països, diguem-ne, democràtics i l'adscripció immediata d'aquest tipus de presos als països anomenats «tercer món». L'assumpte, com veurem, és una mica més complex.

LLARGA NÒMINA

Segons les últimes estimacions, els escriptors privats de llibertat i comptabilitzats poden ser al voltant de 406. Encara que gran part d'ells es concentren en països del tercer món, sorprèn trobar en la llista altres països pretesament democràtics, com ara Canadà, on està empresonat per la seva eficàcia informativa el periodista de la Global Television Doug Small; l'estat espanyol, amb el cas de Carles Castellanos; l'Índia, on l'escriptor Birenda Singh va ser arrestat l'any passat amb el càrrec d'haver atemptat contra un ministre a la ciutat de Dahua; a banda d'altres països on la democràcia, si volem, és més aviat una paraula sense massa significació, com ara Colòmbia, Israel, Perú, Turquia, Venezuela, etc.

Però la llista del paràgraf anterior, on el màxim que hi trobem són dos o tres empresonats per país, és només una mostra ben petita al costat del que succeeix en altres llocs del món. Així, poden fer estremir els 38 declarats de Corea del Sud, els 17 de Romania, els 24 de Sud-Àfrica, els 13 de Síria, els 75 de Turquia, els 20 del Vietnam, els 14 de Xile o els 47 de Xina.

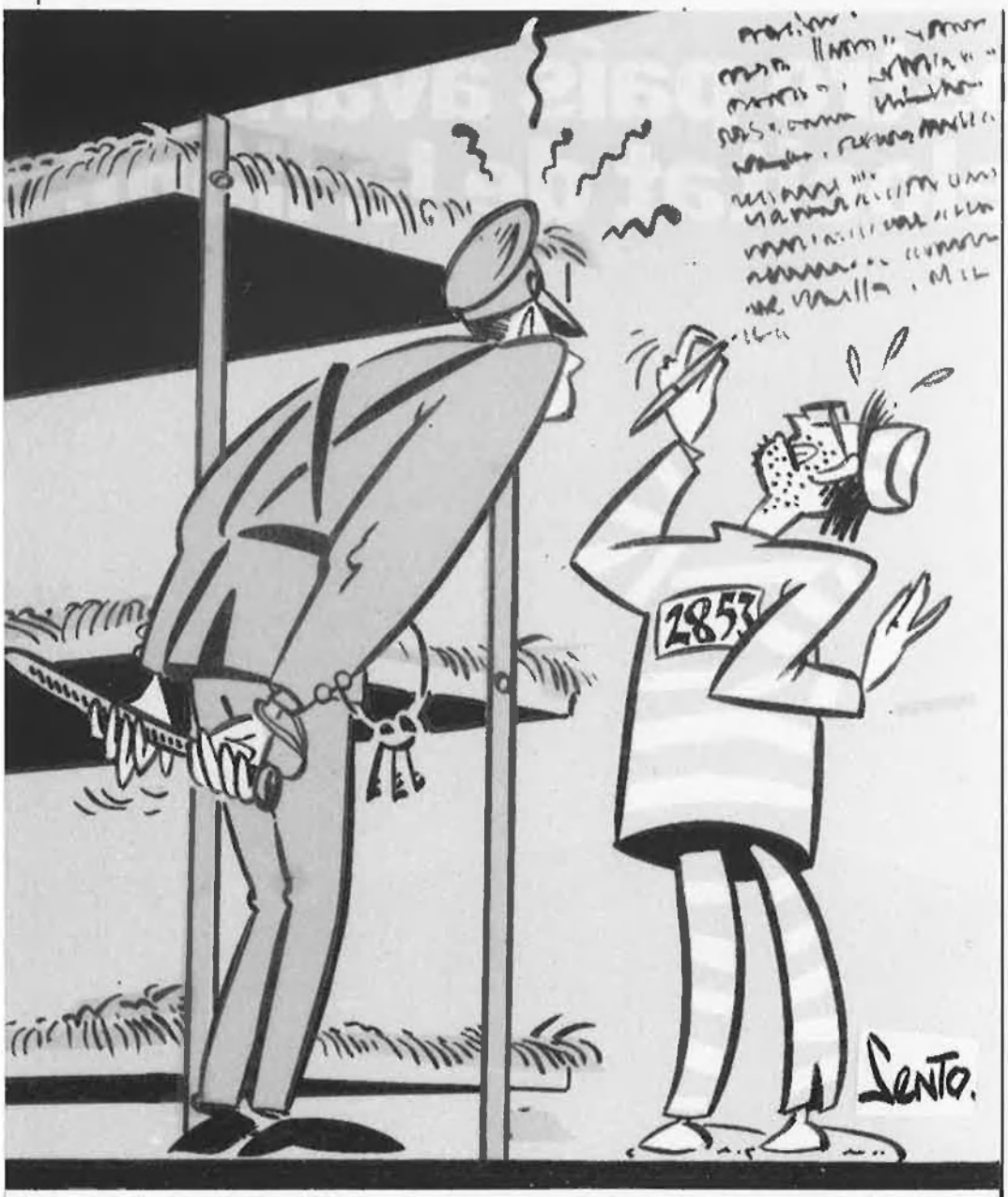
UN COMITÈ PER A LA LLIBERTAT

Després de constatar la reiterada conculcació del dret a la llibertat d'expressió

dels escriptors, el PEN Club Internacional, fundat a Londres l'any 1921, va tenir la idea el 1960 de crear un Comitè d'Escriptors Empresonats. La seva tasca havia d'ésser recollir informació sobre els escriptors privats de llibertat i, a partir del Congrés de Lugano (1987), tot amb la intenció de preparar-ne informes que ajudaren els treballs de les comissions específiques que es crearien en cada centre territorial del PEN. Així, els cen-

Segons les últimes estimacions, els escriptors privats de llibertat i comptabilitzats poden ser al voltant de 406. Encara que gran part d'ells es concentren en països del tercer món sorprèn trobar periodistes empresonats en estats democràtics com: Canadà, Colombia, Israel...

tres adoptaren un o diversos escriptors, segons les seves possibilitats, nomenant-los membres d'honor i treballant pel seu alliberament; tenint també l'obligació de proposar i coordinar accions d'acord amb els diversos centres i amb les institucions de defensa dels drets humans, atenent especialment a les relacions necessàries amb els estats, sobretot amb les ambaixades i amb els mitjans de comunicació.

Però aquest esforç, que ha estat certament exitós en alguns casos, no ha pogut aturar una plaga que s'engrandeix cada any, la dels escriptors o periodistes empresonats per manifestar les seves idees.

Xulio Ricardo Trigo

Alguns exemples

La Comissió d'Escriptors Empresonats del Centre Català del PEN Club, després d'haver estudiat la situació de diversos escriptors, es va decidir per adoptar Ariel Hidalgo Guillén, escriptor cubà que va sortir de la presó el desembre de 1988, i Ersin Ergün Keles, un jove poeta turc que va ser detingut el juliol de 1981 acusat de pertànyer a una de les forces d'esquerra més importants del país. Keles ha estat jutjat moltes vegades, torturat, condemnat a mort i finalment a cadena perpètua. Ha estat hospitalitzat pels colps i per una vaga de fam després de la qual va ésser també torturat. La seva obra més recent ha estat destruïda.

L'altre escriptor adoptat pel Centre Català del PEN, en substitució del cubà ja alliberat, és el marroquí Ali Idrissi Kaitouni, nascut a Fes el 1959, poeta, pintor i activista cultural i polític que ha estat president de l'Associació Al Moustakbal i secretari general de l'Associació-Club de les Arts. Va ser exilitat l'any 1978 i, en tornar, tres setmanes després de la publicació del seu llibre de poemes, *Etincelle,* va ser detingut i acusat d'insultar la dignitat del rei, minar la inviolabilitat de les institucions nacionals, incitar a crims contra la seguretat interna de l'estat i publicar falsedats en detriment de la seguretat pública. Interrogat i torturat, roman des d'aleshores en la presó central de Kenitra.

El nostre país avança a la velocitat de la llum.

L'any passat, al nostre país l'economia va créixer un 5 %. I, paral·lelament, el consum d'energia elèctrica va augmentar d'un 4,8 %. Aquestes dades demostren clarament que la llum és progrés. I a FECSA ens sentim molt orgullosos d'haver contribuït al fet que aquest progrés sigui una realitat.

FECSA

La llum és progrés.

Faci negocis en aquestes dates.

Són les mes indicades.
Perquè en elles se celebraran 33 dels 46 salons monogràfics amb què compta Fira de Barcelona.
I seran les 33 millors oportunitats d'aquest any per entrar en contacte amb l'oferta i la demanda dels diferents sectors de l'economia mundial.
Per això, si la seva intenció és fer negocis, vingui a Fira de Barcelona.
En aquestes dates:

Els 33 salons de 1990

Alimentació

- **ALIMENTARIA** Saló Internacional d'Alimentació — 3 - 8 Març
- **INTERVIN** Saló Internacional del vi i les begudes espirituoses — 3 - 8 Març

Articles de regal

- **EXPOHOGAR** Saló Internacional del Regal i Articles per a la llar. — 29 Setembre 3 Octubre

Automòbil

- **EXPOMÓBIL** Exposició Internacional de Tècniques, Equips i components per a l'automoció — 21 - 26 Abril
- **Mercat del vehicle d'ocasió** — 13 - 21 Octubre

Construcció

- **REHABITEC** Saló de la rehabilitació i equipament — 15 - 20 Maig

Culturals

- **XIV Saló d'Antiquaris de Barcelona** — 3 - 11 Març
- **LIBER** Saló Internacional del Llibre — 27 Juny 1 Juliol
- **28 Festival de la Infància i de la Joventut** — 26 Desembre 5 Gener

Esport i Salut

- **SPORT 90** Saló de l'Esport — 21 - 23 Març
- **SPORT 90** Saló de l'Esport i Camping-Mostra Sport — 15 - 17 Setembre

- **NIVALIA** Oci en la neu — 22 - 25 Novembre

Electrònica

- **EXPOTRONICA** Saló d'Electrònica professional, equips i components — 4 - 8 Juny

Informàtica

- **INFORMAT** Saló de la Informàtica — 4 - 9 Juny

Joieria

- **Bijuteria de Barnajoia** — 9 - 12 Febrer
- **BARNAJOIA** Saló Internacional de la Joieria, Rellotgeria, Argenteria, Bijuteria, Maquinària i afins — 29 Setembre 3 Octubre
- **Bijuteria de Barnajoia** — 29 Setembre 3 Octubre

Química

- **EXPOQUÍMIA** Saló Internacional de la Química — 4 - 9 Novembre
- **EQUIPLAST** Saló de la maquinària i equips per les indústries dels sectors del plàstic i cautxú — 4 - 9 Novembre
- **EUROSURFAS** Exposició sobre tractament de superficies — 4 - 9 Novembre

Moda

- **PIELESPANA-90** Saló Internacional de la Moda en Ant, Napa i «Double Face» — 19 - 22 Gener
- **GAUDÍ HOME** Prêt-à-Porter Tardor/Hivern 90-91 — 29 - 31 Gener
- **GAUDI DONA** Prêt-à-Porter Tardor/Hivern 90-91 — 9 - 12 Febrer
- **19a. Mostra Teixits Internacional** Primavera/Estiu 91 — 28 - 31 Març
- **GAUDÍ HOME** Prêt-à-Porter Primavera/Estiu 91 — 18 - 20 Juliol
- **GAUDÍ DONA** Prêt-à-Porter Primavera/Estiu 91 — Setembre
- **20.ª Mostra Teixits Internacional** Tardor/Hivern 91-92 — 16 - 19 Octubre

Náutica

- **29 Saló Nàutic Internacional** — 1 - 9 Desembre

Só e Imatge

- **SONIMAG** Saló Internacional de l'Imatge, el só i l'electrònica — 10 - 16 Setembre

Turisme

- **14 Saló Internacional del Caravaning** — 20 - 28 Gener
- **RODATUR 90** Saló Internacional del Turisme — 9 - 13 Maig

Altres sectors

- **FIB-90** 58a. Fira Internacional de Barcelona — 4 - 9 Juny
- **FER** Fira Espanyola del recreatiu — 4 - 6 Octubre

Fira de Barcelona

El màxim exponent.

Caixa Barcelona

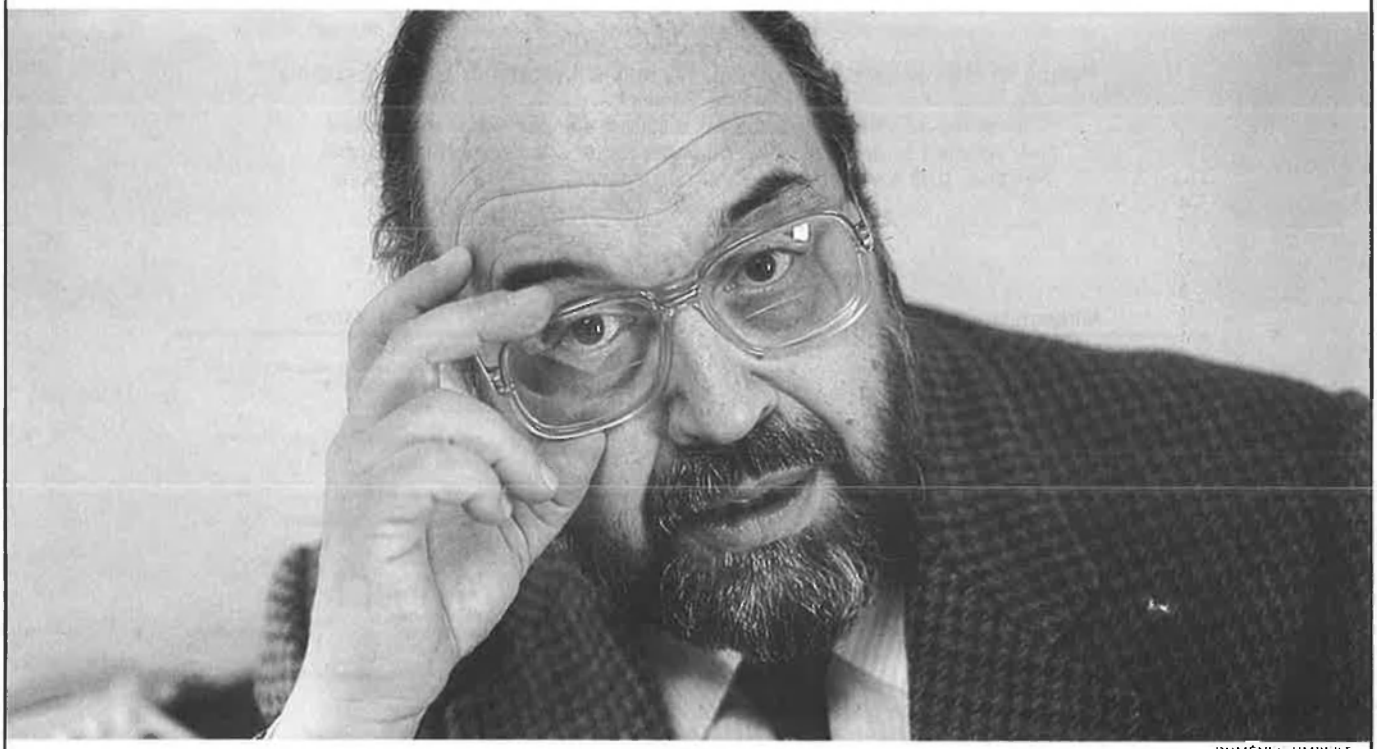
IBERIA

Avgda. Reina Maria Cristina, s/n. - 08004 Barcelona - Espanya - Tel. (93) 423 31 01 - Télex 53117/50458 FOIMB-E - Telefax (93) 423 86 51
Delegació a Madrid: Paseo de la Castellana, 153, 4.º B - 28046 Madrid - Espana - Tels. (91) 571 65 61 / 62 - Télex 49783 FOIM-E - Telefax (91) 270 32 57

CONTRAPUNT VTD A BARCELONA

"Cal trencar la incomunicació"

Responsable del Comitè d'Empresonats del PEN Club Català, Xavier Renau ens parla de les dificultats per arribar als presos de consciència i l'ajuda que la tasca del comitè significa per a ells.

DOMÈNEC UMBERT

L'any 1960 es va crear el Comitè d'Escriptors Empresonats del PEN Club Internacional. ¿Quins han estat els resultats més visibles des d'aleshores?

—El comitè ha actuat amb eficàcia i ha perfeccionat, al mateix temps, els criteris de selecció dels escriptors que es troben empresonats. Pel setembre d'aquest any s'havien comptat setanta-dos alliberaments en els darrers tres mesos. Crec que la xifra és significativa.

—¿Quins són els criteris a l'hora de triar-ne els candidats?

—Bàsicament es tracta d'ajudar els escriptors que veuen limitada la seva llibertat per causa de les seves opinions, lliurement expressades. El que se'n diuen presoners de consciència, per entendre'ns.

—¿Només hi entren escriptors de creació?

—No, no. De fet hi ha, també, periodistes, assagistes i fins i tot escriptors científics. Els criteris, en això, són naturalment, molt amplis.

—¿Quina és l'actuació concreta del comitè?

—La comissió actua a tres nivells. En primer lloc, establint contactes amb els empresonats (visites, cartes, comunicacions de qualsevol mena). En segon, pressionant públicament els governants: tramesa de tarjetes postals, actuacions diplomàtiques, actes públics, etc. Finalment, també, hi ha procediments estrictament jurídics per a la remissió dels processos i de les penes.

—Realment, ¿penseu que totes aquestes coses —postals demanant la seva llibertat, visites personals a les presons— representen una ajuda per als empresonats més enllà del suport moral al detingut?

—És molt important que l'empresonat sàpiga que es pensa en ell, que se'l valora. Això és fonamental. Trencar la incomunicació —total o parcial— en què es troba, l'ajuda moltíssim. I el reforma, sovint, en la seva independència interior.

—Sorprèn trobar un català en la llista.

—En efecte. El professor Carles Castellanos va ser inclòs en la llista a petició de la Comissió de Londres que veu amb preocupació les circumstàncies de la seva detenció i el fet que encara no hagi estat jutgat. Esperem que tot plegat no duri gaire més, perquè tothom té dret a ser jutgat ràpidament, i amb totes les garanties.

—¿Pensa que el cas d'Israel, no obstant figurar només amb un presoner en la llista, és molt particular?

—Em sembla que es tracta d'un error mecanogràfic, perquè a Israel, per desgràcia, després de l'alliberament de deu escriptors i periodistes, encara n'hi ha més de trenta, detinguts de diverses maneres o sentenciats; entre ells, professors universitaris, editors, membres de l'Associació Palestina d'Escriptors, etc. Una situació preocupant, certament.

Xulio R. Trigo

Galeries Costa, la sorpresa

Deu anys després de tancar les portes, les Galeries Costa han estat novament reinaugurades. Mallorca ha guanyat un altre espai per a la cultura.

Amb una exposició de Joaquim Torrents Lladó, presentada amb un catàleg amb les firmes de Valentí Puig, Joan Benet, Antoni de Senillosa i el mateix Torrents, quedava recentment reinaugurada a Palma Galeries Costa, una de les galereis d'art més antigues de Mallorca.

Era l'agost de 1928 quan un català de Centelles, Josep Costa, inaugurava al carrer Conqueridor de Ciutat una galeria d'art que, en el transcórrer dels anys, es convertiria en refugi d'exposicions i tertúlies que farien d'ella un dels principals focus culturals durant les primeres dècades de la dictadura franquista.

Josep Costa, conegut pel malnom de *Picarol*, era un home excepcional. Caricaturista polític, col·laborador de nombroses revistes i diaris i, sobretot, un gran enamorat de l'art. L'any 1927 obria una tenda d'art i d'antiguitats a Chicago, la Spanish Shop. Un any més tard comprava el local que havia acollit el diari ciutadà *La Almudaina* i en el seu lloc obria les portes de la galeria que duria durant gairebé cinquanta anys el seu nom.

Picarol deixa la galeria en mans del seu fill, Josep Maria Costa que aconseguiria, especialment durant els anys de la dictadura franquista, convertir aquell local del cèntric carrer de Palma —just davant del Círculo Mallorquín, el lloc de trobada i festes de l'alta societat mallorquina, avui seu del Parlament balear— en la galeria més important de l'illa. Com escriu Valentí Puig al catàleg, «la presència hegemònica de les Galeries Costa serà una dada fonamental de la vida artística de Mallorca».

La Galeria es convertiria, també, en el lloc de tertúlies dels amics de Costa, personalitats totes elles de reconegut prestigi; contertulis foren Santiago Rossinyol, Anglada Camarasa o Josep Maria Sert. Pel que fa a les exposicions que durant aquest gairebé mig segle ha acollit les Galeries Costa hi trobam els noms de pintors tan ilustres com els de Gelabert i Meifrén, Durancamps, Nonell, Mir, Anglada i Solana, Cittadini i Casas, Dalí, Benet, Dionís Bennassar, Tomas Harris, Opisso, Tamaugé, Tarrasó i Blanes Viale, Erwin Hubert, Puget, etc. A més també noms com els de Van Gogh, Matisse i Dufy signaren les teles penjades alguna vegada de les parets de Galeries Costa.

J. Torrents Lladó.

El caràcter i personalitat de la galeria es fa palés amb l'exposició, als anys quaranta, d'obres de Picasso, en un moment en què aquest nom no era ben vist a l'Espanya franquista. Joan Bonet escriu al catàleg, «Record la il·lusió de Pep Maria organitzant, a les Galeries, quan el nom de Pablo Picasso sonava com una blasfèmia, una mostra de bellíssimes litografies picassianes (...). Sens dubte, aquella era la primera aparició pública del mestre malagueny a alguna sala de pintura a l'Espanya que sortia de la guerra incivil, anys de negres i estúpides prohibicions».

Pràcticament 10 anys després de tancar les portes, Galeries Costa s'ha reinaugurat de nou. El mateix Josep Maria, fill de *Picarol*, juntament amb la seva neboda Elena han fet possible el petit miracle d'aquesta reapertura. Les obres del famós pintor mallorquí Joaquim Torrents Lladó donen un segell de qualitat —característica sempre de Galeries Costa— a la ja seixantina galeria de Ciutat.

Miquel Payeras

Fes-te escoltar

Programa Personal de Pensió

Ara ja pots fer-te un pla de jubilació que s'adapti a la teva situació personal. En el Banc de Sabadell t'escoltem i t'ajudem a planificar la teva jubilació amb el Programa Personal de Pensió.

Podràs fixar la quantitat que desitgis invertir cada any i determinar el grau de disponibilitat que vulguis donar als teus estalvis. Beneficiar-te quant a deducció i desgravació d'impostos (1) i obtenir una bona rendibilitat. Escollir el nivell de seguretat que vulguis oferir als teus. I tot això, podràs fer-ho amb l'ajuda i assessorament d'un professional.

Per planificar la teva jubilació. Fes-te escoltar. Vine a veure'ns o truca'ns gratuïtament al telèfon

900 323 323

(1) Sempre que es compleixin els requisits establerts pel Real Decret número 1 307/1988 de 30 de setembre

BANC DE SABADELL

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

Lope a Alacant

La setmana passada m'invitaren a un taller seminari sobre teatre clàssic espanyol, organitzat per la Diputació Provincial d'Alacant. En realitat, qui em convidà fou el professor Díez Borque, de la Universitat Complutense de Madrid, que era qui coordinava l'esmentat taller seminari.

No sóc un expert en el teatre espanyol del Siglo de Oro. En realitat no sóc ni un expert ni un especialista en cap tipus de teatre, tanmateix sé defensar-m'hi, tinc una cultureta i, això sí, he vist, sobretot de menut, una mica de teatre del Siglo de Oro, bastant més del que han pogut veure els espectadors madrilenys en els últims anys. No cal que diga que bona part d'aquests dramas clàssics els he vist a l'estranger, on solen representar-se obres en castellà com ara *La devoción de la Cruz,* pràcticament desconegudes per al públic espanyol. A poc de començar, el taller seminari derivà i se centrà en uns pocs temes que són els que sempre apareixen en aquests debats; l'escassa o nul·la presència dels clàssics del Siglo de Oro, i del teatre en general, als programes escolars; els drets i els deures del director teatral envers els textos de Lope, Tirso, Calderón...; el tema de les adaptacions —¿assassinats?— teatrals i, finalment, com dir el vers. Per sort, vaig parlar poc i em vaig limitar a escoltar. El públic estava format majoritàriament per professors de l'ensenyament, universitaris, alumnes D'instituts i alguns pocs professionals del teatre. Gent seriosa, interessada pel futur, més que problemàtic, del teatre clàssic espanyol, gent que hi deia la seua, que participava en el debat.

Me'ls mirava, els escoltava atentament mentre esperava que, d'un moment a l'altre, s'encetés l'escàndol, que entrés per la porta un espontani amb una pancarta on es pogués llegir una cosa pareguda a «menys tallers i més teatres».

I és que la situació era còmica o tragicòmica, si ho prefereixen. A qui se li acudís de perdre un matí preguntant-se com s'ha de recitar una octava reial quan, a Alacant, aquell mateix dia, no hi havia cap representació teatral i, molt menys, la d'un clàssic del Siglo de Oro.

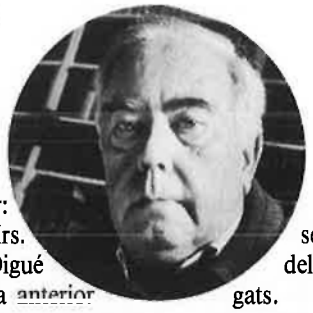
No hi hagué, però, cap escàndol, no hi aparegué cap espontani. Ningú no s'hi aixecà per a fer una pregunta en cap altra llengua que no fóra el castellà; el respecte envers l'octava reial era impressionant. Confio que després d'aquest acte d'afirmació cultural vers els eterns valors del teatre espanyol del Siglo de Oro, la joventut alacantina es veurà recompensada amb l'immediata visita de la Compañía Nacional de Teatro Clàsico que finança el Ministeri de Cultura, és a dir, que paguem tots els espanyols. S'ho tenen ben merescut.

La festa dels Àustries, espectacle popular en homenatge a Calderón de la Barca.

LLIBRES

Els entrepans, el comte de Sandwich i el castell d'Otranto

El quart comte de Sandwich (s'anomenava John Montagú, 1718-1792), era un home colèric i testarrut, i tenia la fama de ser un dels grans jugadors anglesos del seu temps. Ostentà el càrrec de primer lord de l'Almirallat i fou un dels responsables del desastre de la guerra d'Amèrica. Tractà a Horace Walpole, el fill del gran estadista, i en honor seu foren batejades les illes Sandwich. Un altre bateig el féu cèlebre al món: la invenció del sandvitx, car a fi de jugar sense interrupció (la seva passió, la seva vida) i no haver d'aixecar-se de la taula de joc per a dinar o sopar, va idear posar allò que li duien de la cuina entre dos llesques de pa o dintre d'un panet, i així donava mossegades furioses o lleugeres segons els casos, sense deixar de jugar. La gent anomenà aquest conjunt gastronòmic sandvitx, paraula que va fer fortuna mundialment i que, des de fa uns anys, ha estat eliminada del català en benefici del trist «entrepà». En aquest temps es va posar de moda el *pair et impair*, rudimentari artefacte, precursor de la ruleta, que immortalitzà una caricatura de l'artista anglès Thomas Rowlandson, mostrant *l'ardeur prise à unes partie de pair et impair.*

Horace Walpole va descriure, en les seves cèlebres cartes, els palaus, els salons, els balls i els jocs d'aquells dies. A voltes, té uns accents d'estrany humor: «L'altra nit vaig trobar a Mrs. Montagú en una visita. Digué que havia passat tot el dia anterior completament sola, *hermèticament precintada* foren les seves paraules textuals... Em vaig alegrar molt de veure que ja s'havia desprecintat, perquè si no s'hauria perdut aquesta obra mestra de la niciesa erudita». Va escriure també el *Castell d'Otranto,* que es diu que fou la primera novel·la gòtica, amb fantasmes, pasadissos secrets, cementiris lúgubres, subterranis pudents, punyals sangonosos, etc. Tingué una deixebla anomenada Anna Radcliff, que va escriure els *Misteris d'Udolf.* A la meva biblioteca tinc, de la mateixa autora, *El italiano o el confesionario de los penitentes negros,* amb gravats a l'acer del dibuixant B. Planellas, publicada a Barcelona per D. Manuel Saurí l'any 1838. En les novel·les d'Anna Radcliffe sempre hi ha diàlegs exagerats, semblants al que segueix:

—¿Em creus, doncs, disposat a acceptar la teva paorosa història? Parla baixet o serem descoberts.

—Senyor —va dir Pau—, la història no és coneguda més que per poquíssimes persones, i vaig prometre, com sabeu, el secret.

—En bona hora; però et repeteixo que parlis molt baix.

—Obeiré, senyor, i no ho sentirà absolutament ningú dels qui poden voltar-nos amagats.

—¡Silenci! —exclamà pensant que havia sentit algún soroll. Després, continuà, horroritzat: —¡El fantasma! Aquí està. ¡Déu meu!

Horace Walpole, tal com he dit, va escriure les seves cartes amb una prosa elegant i matisada, fent referència a les partides de *whist* (*A short Treatise on Whist,* del magistrat Edmond Hoyle), les tapisseries i cortinatges sumptuosos, els mobles de fustes fines, la concurrència (Lord Galway, lord Delawar, lady Ossory, Duc de Grafton, Mr. Conway, etc.), l'aspecte sinuós, luxós i críptic de la mansió de Strawberry Hill, voltada, no obstant, de prats esmaltats i protegits per massissos arboris i herbatges de delicada filigrana:

«Un petit Eufrates travessa el camp
i els pinsans diminuts tenen ales d'or».

Segons aquestes versos, Strawberry Hill era, per tant, una autèntica delícia, que obnubilava la voluntat i el desig de moure's més enllà de les tàpies de la propietat.

Joan Perucho

Lluís-Anton Baulenas, premi Documenta 89

D'ACTUALITAT

Des del 1987, hem assistit a la fulgurant carrera literària de Lluís-Anton Baulenas. Primer van ser els dos llibres publicats a Eumo, *Qui al cel escup...* i *Sus scrofa (Porcs);* posteriorment va guanyar el premi de literatura eròtica La Piga amb *Neguit* (Pòrtic) i ara, se li acaba de lliurar el Documenta 89 amb el conjunt de narracions *Càlida nit.* «Personalment, el premi Documenta és molt important perquè m'arriba en un moment de creació en el que em trobo molt motivat per fer coses. M'anima, resulta com una mena de punt i a part per començar una nova etapa. D'altra banda, que el premi s'hagi renovat i estiga relacionat amb Edicions 62 el fa molt interessant. Crec objectivament que és un premi amb rigor, amb un jurat format per gent molt significativa en el món literari, que, fins i tot, va fer una valoració profunda de perquè han atorgat el premi».

A diferència d'altres llibres seus, Baulenas ha mantingut a *Càlida nit* una estructura que, sense convertir-se en novel·la, té uns lligams i unes constants que interelacionen les narracions. Els personatges, perdedors, *outsiders,* marginats, giravolten com fantasmes a través d'un mateix escenari: «Es troben units per l'ambientació, pel relat nocturn i urbà, argumentalment al voltant d'un *drugstore.* Aquesta estructura permet llegir-lo unitàriament i separadament. El *drugstore* és una excusa argumental per fer entrar i sortir les històries, amb un personatge que fa un poc de filosofia de la nit, sense arribar al *leit motiv.* Aquest *drugstore* serveix així mateix per diferenciar-se de molta literatura que es fa actualment que només es preocupa pels bars de moda. He volgut desmarcarme del relat post-modern, de tota aquesta literatura de gent *guapa* i moderna contraposant personatges marginats, gent fotuda que circula per aquestes nits».

Lluís Anton Baulenas. DOMÈNEC UMBERT

La follia quotidiana de *Qui al cel escup...* ha estat recuperada a *Càlida nit,* tant en la tècnica de la narració com, fins a cert punt, en la temàtica. La marginació i els aspectes més inversemblants incrementen el realisme dels contes d'un món que preocupa el narrador: «Literàriament és suggestiu perquè dóna molt de marge per a escriure i està poc tractat a la literatura catalana. Com he esmentat, no vull tractar la gent *guapa* perquè sembla com si tots fóssim moderns, *yuppies* i executius. Es presenta gairebé sempre un món determinat i se n'oblida un altre que pot resultar molt més suggerent. Amb això, no vull fer una reivindicació de res perquè implicaria agafar una bandera, però, m'interessa aprofitar el seu valor literari».

Lluís Anton Baulenas ha escrit cinc llibres de narrativa, un dels quals es publicarà en una col·lecció de Columna i actualment está enllestint una peça dramàtica, *No hi ha illes meravelloses,* que editarà l'Institut del Teatre.

David Castillo

Enllà dels llocs

LA VISIÓ

De vegades resulta un xic difícil distingir, donat l'allau de jove narrativa nord-americana que ens envaeix, quins autors podran assegurar una qualitat estrictament literària per damunt les modes, la frivolitat i els productes de màrqueting. De tota manera, i dins una sèrie de lectures que vaig fer d'aquests nous autors, Leavitt va passar a formar part d'un petit grup seleccionat per efectuar-ne un seguiment. Per aquest motiu, i arran de la publicació d'*Amors iguals*, vaig elaborar un assaig sobre la seva obra: *D. Leavitt: el realisme objectual*. El títol responia a l'interès que em va suscitar la reactualització de l'estètica realista decimonònica en el marc de la societat postmoderna dels 80. Una hàbil observació del món objectual derivat de la darrera revolució tecnològica i una sensible apreciació dels conflictes psicològics i sentimentals d'alguns personatges d'aquesta societat, van copsar la meva atenció. La família i el món gai, valentment assumit, em semblaven dos camps d'acció magnífics d'on sorgien escenes col·lectives de gran factura i imatges urbanes d'un vibrant lirisme.

Quan, posteriorment, vaig saber que havia estat «l'escriptor invitat» per la Institució de les Lletres Catalanes —iniciativa, per cert, ben atractiva—, em va sorprendre agradablement el to arriscat de l'opció. Definitivament, Leavitt, traduït immediatament al català, escoltat per un sector de la crítica jove i recolzat institucionalment, ha estat un autor privilegiadament tractat en aquest país. Fins i tot, és des de Barcelona que se'l coneix a la resta de l'estat. En aquest sentit, quina no va ser la meva estupefacció en llegir fa uns dies a *El Periódico de Ceuta* un article en què s'explicava la iniciativa de la Institució i el treball de Leavitt, qui —i val a dir que a l'Àfrica mai no es parla d'això— «durante su estancia en la ciudad se ha interesado por la cultura y los autores catalanes».

Malgrat tot, i precisament per respecte a la seva obra, voldria plantejar un parell de reflexions crítiques. En primer lloc, no deixa de contrariar-me l'ambigüitat indecisa i immadura amb què es manifesta en públic. Vull dir que resulta decebedor que se'n desdigui tan radicalment d'alguns postulats d'*Our Generation*; o que comenti frívolament que *El llenguatge perdut de les grues* pertany a una època fosca i solitària de la seva vida ja superada en una nova, que disposa d'una casa bonica, un company i un gos: o que es lliure a tot un joc periodístic per declarar a la fi que «és un escriptor i no un actor»; o que no contesti al voltant de la seva obra perquè «no sóc un filòsof»; o que manifesti el seu interès per la cultura catalana tot destacant-ne els peixos de la Boqueria... D'altra banda, crec que Leavitt es troba en un moment decisiu de la seva carrera, ja que és evident que la darrera obra no plantejava un creixement, sinó la derivació d'un món d'obsessions personals. Per això, serà motivador constatar en el proper llibre, *Un lloc on mai no he estat,* si com a producte de la seva estada a Barcelona, Leavitt talla el cordó umbilical que l'uneix a una narrativa latentment amenaçada d'una unidimensió i una reducció temàtica perilloses, tot deixant anar el seu talent cap a nous horitzons. O bé d'una narrativa personalista i incapaç d'aportar res de nou.

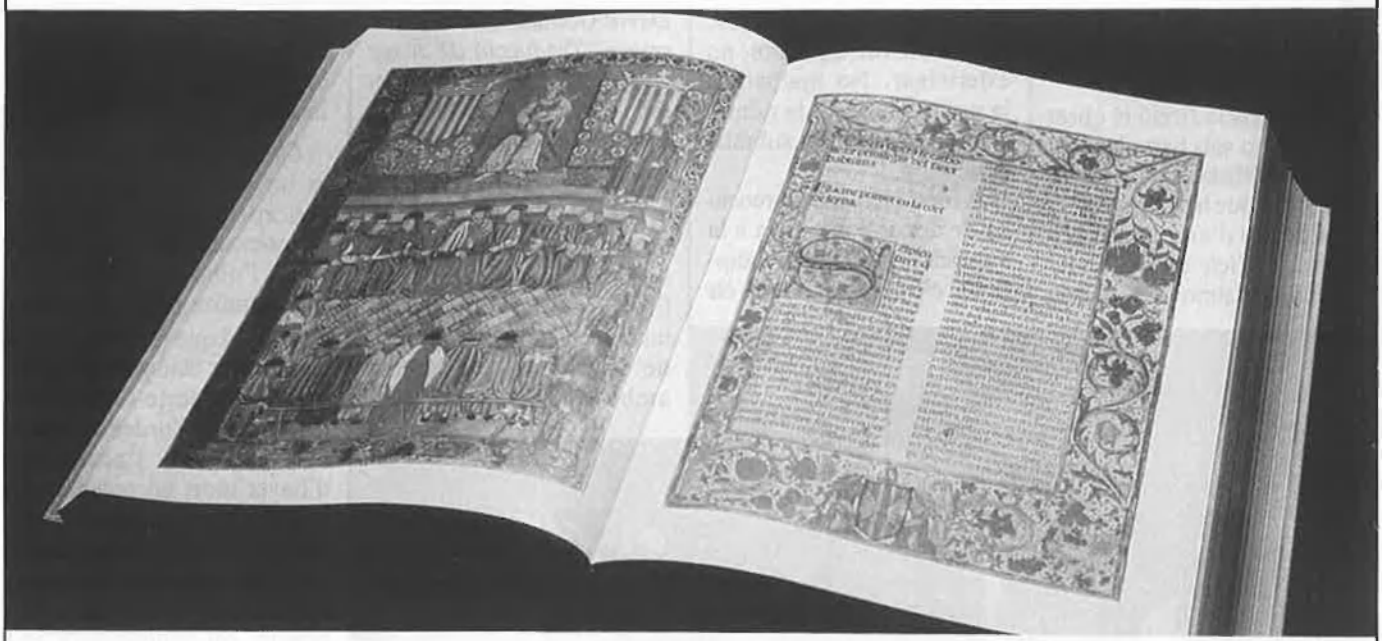
I és que, enllà dels llocs on ha estat i on no ha estat, la consolidació de l'obra de Leavitt passa per obrir, o bé culminar, un procés narratiu, com per mostrar i demostrar una major coherència i solidesa en la seva dimensió social com a escriptor que accepta la repercussió pública.

Vicenç Llorca

David Leavitt.

Les Constitucions de Catalunya a través del temps

La primera de les recopilacions de les Constitucions i dels Usatges de Catalunya fou impresa a Barcelona, el 1495, i constituí la base del Dret Català. Aquest primer intent d'unificació arrenca de les Corts Generals celebrades a Barcelona el 1413. En elles s'acordà recollir, ordenar per matèries i traduir al català —habitualment es redactaven en llatí— els Ugatges, les Constitucions, els Capítols i els Actes de Corts. Entre aquest acord i l'edició definitiva escrita i impresa a Barcelona, encara van passar més de vuitanta anys. Finalment, l'any 1495, aparegué el recull jurídic conegut amb el nom de *Constitucions de Catalunya,* en el qual s'integren definitivament: els Usatges de Barcelona, els Estatuts de Pau i Treva, les primeres constitucions reials i de les cúries, la legislació de les Corts, la legislació del Rei, les Butlles Pontifícies, els Costums feudals i el dret local barceloní.

L'últim element jurídic integrant de les Constitucions de 1495 són els *Privilegis e altres coses faents per la ciutat de Barcelona*. El fet de dedicar una secció específica a la ciutat de Barcelona, respecte al conjunt de poblats de Catalunya, «reflectia segurament —apunta el Dr. J.M. Font i Rius— la importància que ja havia assolit aleshores el dret barceloní, i sobretot la progressiva extensió a quasi tot el Principat».

L'aparició d'aquesta compilació de 1495 s'inscriu, de fet, en el marc d'un fenomen generalitzat a quasi tots els regnes de la Península que, a l'entorn del darrer quart del segle XV, decideixen aplegar sistemàticament el seu conjunt de normes legals.

La continuada promulgació de successives disposicions legislatives per part del poder públic (el rei i les Corts), en el transcurs del temps, sobretot arribada l'Edat Moderna, originà la necessitat de posar al dia les Constitucions i Capítols de Corts de Catalunya. A les Corts de Montsó de 1585 es convenì la redacció d'una nova compilació. La tasca consistí bàsicament a posar al dia la primera recopilació, la de 1495, afegint-hi la legislació posterior i eliminant la que el temps havia deixat fora d'ús. L'obra, en tres volums, aparegué impresa a Barcelona.

Més tard encara hi hagué una tercera compilació, l'any 1704, tres anys després que les hagués jurat el propi rei Felip V, i poc abans que esclatés la Guerra de Successió, en què els catalans apostaren per un altre pretendent a la Corona d'Espanya, l'arxiduc Carles d'Àustria.

Aquesta tercera recopilació tingué el caràcter de reimpressió, és a dir, reproducció exacta de la segona. Modernament s'ha editat diverses vegades en forma de facsímil, i se n'han realitzat reproduccions i extractes, atesa la vigència efectiva que conservà en l'àrea el dret privat fins al dia d'avui. En canvi, pel que fa a les matèries de dret públic, podem dir que el Decret de Nova Planta de 1716 representà la pèrdua de vigència de les Constitucions. El nostre dret públic quedava minimitzat i s'incrementava la tendència uniformitzadora iniciada en el regnat dels Àustries. Només quedaven els drets privatius dels antics regnes, que d'ara endavant tindrien caràcter d'excepcionals i es coneixerien com a *forals,* mentre que s'imposaria el dret de Castella que es començaria a denominar dret *comú.*

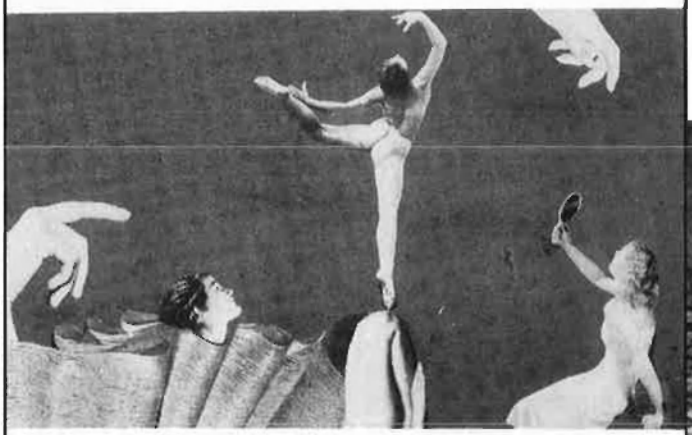
Lali Cistaré

LECTURES

Fantasia, ambició i ecologia

Frank Herbert. Duna. *Ed. Pleniluni, 1989. 635 pàgines.*

La ciència ficció té obres que no sols han obtingut una difusió extraordinària, sinó que han depassat la influència d'una simple història. El cicle de les fundacions, d'Asimov, en podria ser una; *Duna* n'és una altra.

Aquest llibre de Frank Herbert és una extensa narració èpica, on es barregen fantasia, ecologia i ambicions. És la història d'un planeta, Arrakis o Duna, tan mancat d'aigua que fins i tot plorar resulta «un desaprofitament estúpid de l'aigua del cos». Al mateix temps, Duna té una zona rica en espècies, que desperta l'ambició de personatges aliens.

En tota la història podem veure reflectida la lluita pel domini d'una terra i la lluita per la supervivència d'un poble, l'etern enfrontament entre qui desitja dominar i qui no vol ser dominat. L'autor troba algunes frases que mereixen ser recordades: «Qui governa ha d'aprendre a convèncer i no a obligar», «Jo he dit xuclar, nebot, no exterminar. No malbaratis la població, deixa-la només en estat d'absoluta submissió».

A més, Herbert es preocupa de donar coherència a la narració, incloent-hi qüestions científiques, com els sistemes per a transformar les ermes terres de Duna en un espai fèrtil.

Com moltes obres que tenen un gran èxit, *Duna* va donar lloc a més narracions. Però la sèrie iniciada amb aquest llibre ja no va tenir una opinió tan favorable de crítica i públic.

Duna revela les preocupacions de l'autor per l'ecologia. Cal assenyalar que després d'obtenir tant d'èxit amb el llibre, Herbert es va instal·lar en una granja a l'estat de Washington i allà va treballar en un mètode agrícola que respectava l'entorn i l'equilibri ecològic. Això afegeix un valor simbòlic a *Duna,* una obra que a més de proporcionar dosis d'aventura, convida, a estones, a la reflexió.

Xavier Duran

Perdre-ho tot

David Goodis: Carrer sense retorn. *Traducció de Josep Alemany. Edicions 62. Seleccions de la Cua de Palla, 95. Barcelona, 1989. 171 pàgines.*

Dins del conjunt de tendències que componen la novel·la negra nord-americana, l'obra de David Goodis, marcada per un realisme crític radicalitzat, emparenta amb la dels escriptors «durs» dels anys trenta (J. M. Cain, H. McCoy, etc.) i, sobretot, amb la d'un contemporani seu, Jim Thompson, Goodis recrea en les seves novel·les les vides d'uns éssers oprimits i desvalguts que, per causes fortuïtes, es veuen abocats a la misèria i a la desgràcia. Uns personatges de vida trista que veuen estroncat un futur brillant per un fet d'atzar, un esdeveniment infortunat que els conduirà a la marginació social, al punt més baix de l'existència humana. Escrita sota l'ombra del maccarthisme i la cacera de bruixes, Goodis basteix una obra d'un pessimisme extrem i no estalvia la crítica profunda, mordaç, a les institucions i poders públics.

Carrer sense retorn (1954) és un clar exponent de la concepció pessimista de l'existència humana que presideix l'obra de Goodis. El protagonista (Whitey) és un vagabund que es troba accidentalment enmig d'una batussa entre porto-riquenys i les forces de l'ordre i acaba detingut sota l'acusació d'haver mort un policia. A partir d'aquí, la seva aventura personal es desenvoluparà pels barris baixos i per una demencial comissaria de policia, on contemplarà la misèria i la violència de la societat que li ha tocat viure. Alhora, recordarà un passat esplendorós, quan triomfava com a cantant, i com es va veure abocat a una situació de penúria absoluta. Whitey, però, anirà esquivant pels pèls tots els camins que el porten a la mort i serà un testimoni d'excepció de la corrupció policial i de la manipulació de les minories ètniques i les classes més marginades per part de mafiosos sense escrúpols. A la fi, la particular filosofia de la vida del pobre Whitey li permetrà resoldre allò que, la policia, amb tots els mètodes de repressió al seu abast, ha estat incapaç de solucionar. I per recompensa només demanarà una ampolla de *whisky,* que compartirà amb els altres vagabunds, en un gest de solidaritat.

Joan Oriol i Giralt

'Debat nacionalista', a contracorrent

La revista va néixer a principis de l'any 88 i, a hores d'ara, ja n'han aparegut set números, de contingut prou interessant i divers, on caldria destacar —a més de les entrevistes en profunditat dedicades a J. B. Culla, Josep Gifreu i Eliseu Climent, Salvador Cardús, Isidor Marí, Josep M. Solé i Sabaté i Pilar Rahola— reflexions com la de Vicenç Villatoro a *Pujolisme-antipujolisme: la polarització viciosa* o l'escrit de Joaquim Ferrer, *Viatge a l'interior del socialisme a Catalunya;* l'article de Josep LI. Carod Rovira, *Perspectives de reconstrucció nacional als Països Catalans; El nacionalisme: utopia pragmàtica,* de Joan Colomines i *Cap a la plena normalització del català,* escrit per Joan Tudela; *Nacionalisme d'esquerra,* de Miquel Porta, *Cultura folklòrica i cultura per a èlites,* de Rafael Ribó, *L'independentisme, un moviment en construcció,* de Carles Castellanos o *Cultura nacional contra cultura nacional,* de Jordi Font. Del número 8, que ja està en premsa convé remarcar un article de Josep M. Huguet sobre *Països catalans, una cosa oblidada,* una entrevista al conegut assagista valencià autor d'una obra tan celebrada com *Crítica de la nació pura,* Joan F. Mira, i la primera part d'una enquesta sobre els deu anys d'Estatut.

Una llista de temes i de noms, segons es veu, suggerent i variada. I és que ja ho expliquen els responsables de la revista al primer editorial: *Debat Nacionalista* està «al servei de la nostra reconstrucció nacional, de l'única nació que tenim, els Països Catalans, oberta a totes les persones nacionalistes». La revista —continua l'editorial— és «plural en ideologies i alternatives socials, però ferma i irreductible en la defensa de la nació catalana». Es tracta d'una publicació independent que «intenta ser una eina de dinamització de la consciència nacional». Publicació, *Debat Nacionalista,* que respecta les nostres institucions nacionals, els nostres presidents i els nostres governs, però que és exigent amb la gestió. Al respecte només cal llegir l'editorial de Miquel Sellarès que apareix al número 6, *Un país estovat en temps de rebaixes.* La revista lluita contra qualsevol tipus de corrupció, i en tenim un exemple a les línies que obren el darrer número (*Contra la barroeria, la corrupció i el silenci*). I des de les seves pàgines es dóna la paraula —afirma Sellarès— a un grup de gent amb sentit crític «en un moment que dir 'sí, senyor' és la norma».

A mode de resum i compendi Miquel Sellarès, el seu director, ens diu que aquesta és «una revista nacionalista que va a contracorrent i pretén ser una plataforma alternativa per una generació de recanvi».

Anna Ma. Gil

QUADERN DE TREBALL

Tres i Quatre hauria d'haver tret a principis d'octubre, a la col·lecció «Narratives 3i4» la novel·la *Soroll de fons*, de **Gisela Pou.** Però aquesta jove va tornar d'Austràlia, on havia estat vivint, amb noves idees que la impulsaren a refer el llibre ja en galerades. La versió definitiva ha de sortir abans de Nadal.

.....

L'afició de **Charles Williams** pel mar el va conduir a viure durant l'última etapa de la seva vida en una embarcació, on s'hi suïcidà el 1975. El mar va ser l'escenari dramàtic de moltes de les seves novel·les. Seva és la novel·la *Dead Calm,* que **Orson Welles** va mig filmar a finals dels anys seixanta i que mai no es va arribar a estrenar i que **Phylip Noyce** ha aconseguit dirigir i estrenar recentment. Tres anys abans de *Dead Calm,* escrita el 1963, va escriure un altre *thriller* marítim, *Aground,* amb els mateixos protagonistes. Un home i una dona són fets presoners per uns gàngsters en un petit vaixell encallat. *Aground,* amb el títol d'*Encallat,* és la novel·la de les «Seleccions de la Cua de Palla» d'aquest mes.

.....

El conte del graal, de **Chrétien de Troyes,** traduït i presentat per **Martí de Riquer,** a la col·lecció «Biblioteca mínima» dels Quaderns Crema.

.....

El nou llibre de poemes de **Joan Perucho** es titula *Cendres i diamants* i el publica Columna.

.....

La novel·la històrica de **Francesc Pelagi Briz** (Barcelona, 1839-1889) *El coronel d'Anjou,* feta sota l'influx de **Walter Scott,** és rescatada de l'oblit per Edicions Bromera, que la publica a la col·lecció «Els Nostres Autors» introduïda i preparada per **Jordi Tiñena.** La nota de la contraportada la ven als lectors d'aquesta forma: «Ambientada al segle XVIII, durant la guerra de Successió, amb una trama senzilla, travessada d'històries —i sostinguda pel misteri, el secret i la sorpresa—, amb uns personatges simples, moguts per l'amor i la venjança, i amarada d'un no dissimulat sentiment d'amor a Catalunya, *El coronel d'Anjou* és una mostra característica de la novel·la que, amb l'impuls de la Renaixença i sota el model de la novel·la històrica romàntica, intentà la represa del gènere novel·lístic a casa nostra durant la segona meitat del segle XIX».

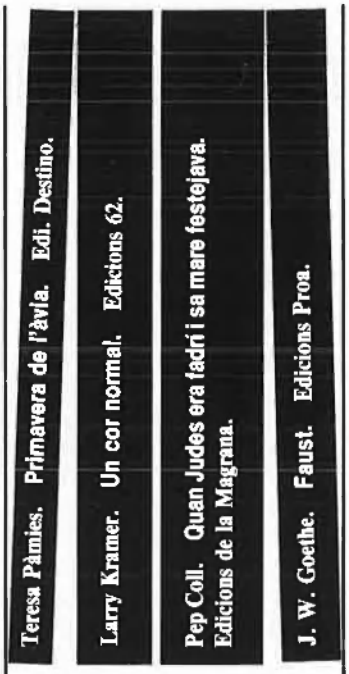
.....

La primera obra de teatre que toca seriosament el tema de la sida, *Un cor normal,* de **Larry Kramer,** a «L'Escorpí. Teatre/El Galliner», en traducció de **Josep Costa.** L'escriptor nord-americà **Kramer,** graduat a Yale, va treballar durant deu anys a Londres. La seva primera obra de teatre, *Sissies' scranbook* es va estrenar el 1972. El guió de la pel·lícula *Women in Love,* basat en la novel·la de D. H. Lawrence, és seu. El tema homosexual el toca també a la novel·la *Faggots. Un cor normal* va guanyar el premi George and Elisabeth Marton de l'American Dramatists Guild.

.....

Empúries reeditarà *El Callat,* de **Joan Vinyoli,** llibre del 1956.

Víctor Ripoll

PRESTATGERIA

Pep Coll, *Quan Judes era fadrí i sa mare festejava, Barcelona, Edicions de La Magrana, 1989, 270 pàgines.*

Després de dues novel·les —*El secret de la moixernera* (1988) i *La mula vella* (1989)— on destaquen l'ús renovador del llenguatge i la recerca d'una resposta actual a les arrels pròpies, Pep Coll completa la parella també en quant als llibres de relats. Si primer va publicar un engrescador i suggerent llibre, *Totes les dones es diuen Maria* (1989), ara ens ofereix *Quan Judes era fadrí...,* un recull de llegendes, rondalles i historietes, aplegades per tota la geografia pirinenca. De la ploma d'un capellà de poble, podem conèixer el tresor llegendari d'una comarca que es mantingué fidel a la seva tradició oral durant tot el primer terç del segle actual.

.....

Teresa Pàmies, *Primavera de l'àvia, Barcelona, Edicions Destino, 1989, 190 pàgines.*

Nou dietari de Teresa Pàmies que abraça els tres mesos de la primavera de 1988 i ens narra fets quotidians, però en cap moment banals, de la seva vida. Els fills, l'arribada de la vellesa, els viatges —amb una part ben interessant dedicada a un viatge a Portugal—, tot com una tranquil·la reflexió sobre el temps que fuig i que mai més no tornarà. Un missatge de joventut escrit des de la vellesa.

.....

Larry Kramer, *Un cor normal, Barcelona, Edicions 62, 1989, 111 pàgs.*

Inscrita dins de la gran tradició de la dramaturgia occidental, *Un cor normal,* de Kramer, juga amb l'amor com a element fonamental del poder polític. Joseph Papp va dir: «M'agrada la passió d'aquesta obra, el seu escrit, el seu espant i la seva bondat. Em sento molt orgullós de ser-ne el seu productor i guardià».

.....

J. W. Goethe, *Faust, Barcelona, Edicions Proa, 1989, 85 pàgs.*

Dins l'excel·lent col·lecció juvenil «El Fanal de Proa», ens arriba aquesta adaptació del *Faust* feta per Feliu Formosa amb unes bones il·lustracions de Lluïsa Jover. Formosa ha aconseguit una versió ben mesurada d'aquesta novel·la que conté el personatge més gran concebut per Goethe.

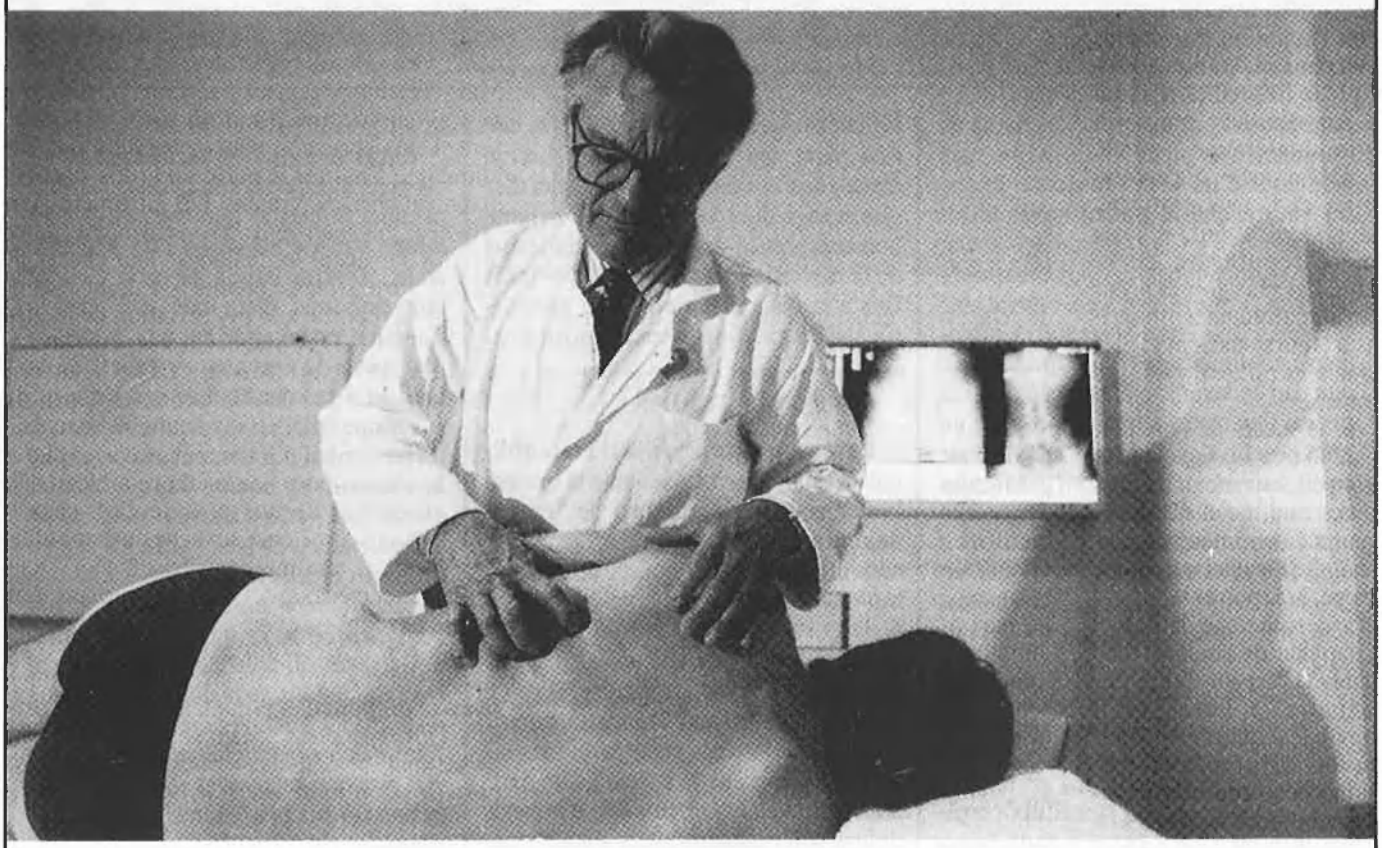
X. R. T.

CIÈNCIA I MEDI AMBIENT

Gairebé tantes causes com malalts

Mal d'esquena: els punts febles

El mal d'esquena no ha entrat en el conjunt càncer, cor i carretera, de tota manera el patiment que causa pot arribar en ocasions a fer més estralls que les tres ces.

El mal d'esquena és un dels principals sofriments de la nostra civilització. No hi ha persona que no hagi patit aquest dolor al llarg de la seva vida, ja sigui d'una manera puntual i lleugera o bé de manera crònica i mortificant.

Pot semblar un concepte unívoc, quan diem mal d'esquena parlem d'un conjunt de símptomes que poden correspondre a malalties ben diverses. Jaume Villalta, especialista en medicina interna del Hospital Clínic de Barcelona i professor a la Facultat de Medicina, ha dit a EL TEMPS que «el mal d'esquena, mèdicament parlant, no és res. Hi ha molts mals d'esquena diferents que tenen l'origen en diverses causes; algunes són fàcilment detectables, com per exemple un tumor. Altres, com per exemple les relacionades amb males postures, costen més de trobar».

Segons el doctor Villalta, «en el 90% dels casos de mal d'esquena que es presenten, costa de trobar la causa. Només en un 10% és senzill de fer-ho i, en general, es tracta dels casos més greus com infeccions, tumors, inflamacions de la columna vertebral, artrosi, laxitud lligamentosa, etc.».

Els mals d'esquena es poden dividir en tres grans grups: els aguts, els subaguts i els crònics. Els aguts apareixen sobtadament, duren poc i es curen fàcilment. Els subaguts són aquells mals d'esquena aguts que malgrat haver-se curat tenen tendència a reaparèixer amb una certa insistència; tot i així poden ser vençuts definitivament. En canvi, els crònics es pateixen de forma continuada i no es curen mai.

CIÀTICA I LUMBAGO

La ciàtica i el lumbago són només dos dels múltiples mals d'esquena però també són els que afecten una gran quantitat de població. L'expressió «em fan mal els ronyons» és la que fa que el metge identifiqui ràpidament la lumbàlgia o, més popularment, el lumbago. En realitat no són els ronyons el que fa mal però el qui pateix un dolor a la zona lumbar té aquesta sensació. El

Les persones que pel seu treball adopten postures forçades són les més afectades pel mal d'esquena.

lumbago és el dolor de la part baixa de l'esquena que prové en la major part dels casos d'un esforç muscular excessiu encara que hi poden haver altres causes.

La regió lumbar és particularment delicada ja que té com a eix central cinc vèrtebres que estan sotmeses a moviments continuats de flexió, quan ens tirem cap endavant, o d'extensió quan es posem ben rectes o hem de sostenir un gran pes. La flexibilitat de les vèrtebres en els seus moviments estan garantides per una mena de «coixinets» que fan una funció amortidora. Les posicions molt forçades i brusques provoquen un desplaçament d'aquests «coixinets» tot ocasionant una àmplia gamma de lumbàlgies.

La ciàtica és reconeguda pels metges pel fet de manifestar-se d'una manera similar a la d'un «cop de fuet», això és degut al dolor que se situa en el gran nervi ciàtic que neix a la medul·la espinal inferior i va a parar a cada cama tot baixant fins el peu. Respecte a la ciàtica existeix confusió, ja que hi ha una sèrie de dolors que afecten la zona de la ciàtica però que no es corresponen a aquesta neuràlgia; es tracta aleshores del que s'anomena falta ciàtica. L'autèntica ciàtica és inconfusible: el dolor se sent al llarg del nervi de la part baixa de l'esquena fins al peu d'una manera intensa, de vegades es pot concentrar més en la part baixa, damunt del taló, o en la pròpia columna. Ja hem esmentat anteriorment la complexitat dels mals d'esquena. El cas de la ciàtica n'és una prova més ja que aquesta pot ser causada per una grip, un tumor o una diabetes. De tota manera, aquests són els casos menys significatius. La majoria de vegades la ciàtica té el seu origen en una hèrnia discal, que és un desplaçament del disc que separa dues vèrtebres que origina una compressió del nervi. La ciàtica va de la molèstia més o menys suportable fins a la insuportable fent-se necessària aleshores la intervenció quirúrgica.

LES CAUSES

Les causes dels principals mals d'esquena estan relacionades amb el que em podríem dir «l'ús que fem de l'esquena». No és casualitat que les persones més afectades per aquests dolors tan molestos siguin les que desenvolupen activitats en les que han de mantenir postures forçades. Així, dentistes, oficinistes, dibuixants, agricultors, solen estar força afectats. Segons el doctor Villalta, «els dolors d'esquena més estesos no són greus en el sentit que perilli la vida, només una minoria d'aquests dolors són realment preocupants com quan hi ha desmineralitzacions o tumor». No obstant això, el doctor reconeix que «si bé la vida no perilla en la majoria dels casos, sí que hi ha molèsties importants que representen un deteriorament notable de la salut».

Fora de l'àmbit professional, les activitats lúdiques com l'esport també poden ser una font de causes de mals d'esquena. Sobreesforços i moviments massa bruscos hi estan relacionats. Uns esports com el tennis o l'aixecament de peses serien més aviat negatius en aquest aspecte, però d'altres com la natació constitueixen veritables teràpies contra els dolors d'esquena. Portar uns talons molt elevats tampoc no és molt recomanable. També cal anar en compte a l'hora de fer el llit.

Altres factors que incideixen sobre els mals d'esquena són la dieta i l'estat psíquic. Som allò que mengem i això també val per als ossos i les articulacions. D'altra banda és prou evident que amb una dieta que ens porti a l'obesitat estem aportant una sobrecàrrega per a la columna vertebral de la qual se'n ressentirà tard o d'hora.

Pel que fa a l'estat psíquic, se sap que certes lumbàlgies tenen el seu origen en la neurosi. El doctor Jaume Villalta afirma que «està demostrat que l'estrés i l'ansietat incideixen sobre els dolors de la part alta de la columna. Hi ha una situació clínica anomenada dorsàlgia benigna que es va observar en moltes noies joves oficinistes. En un principi es creia que els seus dolors d'esquena responien a postures incorrectes però, finalment, es va demostrar que el seu mal estava directament relacionat amb la pressió psicològica que patien en el treball».

El fet de pertànyer a un o altre sexe és indiferent pel que fa als mals d'esquena. Segons el doctor Villalta «ambdós sexes poden patir per igual els diferents mals d'esquena. Si en trobem un determinat en un sexe més que a l'altre no és per aquesta condició sinó pel fet que cada sexe tendeix a desenvolupar tasques específiques que afavoreixen determinats dolors, però això ja és un fet social i que no té a veure amb el fet de ser home o dona».

ELS REMEIS

Contra els mals d'esquena existeixen gairebé tants remeis com molèsties. El problema és que de vegades els remeis

si no són ben administrats poden convertir-se en font de noves molèsties. A tothom li han dit «si et fa mal l'esquena el millor és que facis estiraments». Els estiraments són un bon remei però només si són controlats per especialistes i realitzats en la mesura adequada. El mateix passa amb els massatges. Un massatge donat per un no-professional pot fer més mal que bé.

Com gairebé sempre, el millor remei és la prevenció. L'exercici moderat que enforteix els músculs i augmenta la mobilitat és ideal. Si es viatja en cotxe s'ha d'adequar el seient de manera que un cop asseguts el nostre cos configuri un angle recte. Això també és vàlid per a tots els seients, els de casa, al cinema, etc. Si durant el dia se sent fatiga s'han de trobar uns minuts per estirar-se i reposar. A l'hora de dormir —i ja que hi passem unes quantes hores— és important tenir un matalàs que no sigui ni massa dur ni massa tou.

La prevenció és fonamental ja que quan parlem de mals d'esquena, els tractaments a posteriori són d'una eficàcia relativa. Les diverses tècniques contra el dolor un cop aquest ha començat són sempre un alleujament però només en casos concrets una solució completa. El doctor Villalta opina que «si hi ha un tumor que causa mal d'esquena es pot actuar de manera contundent. S'extrau i si tot va bé s'elimina el dolor. Ara bé, quan les causes del dolor d'esquena són incertes —recordem que és el 90% dels casos— el tractament és complex fins al punt que han de concórrer diverses tècniques a la vegada a fi d'assolir resultats palpables».

Seria injust atribuir al desenvolupament tècnic i econòmic la culpa dels mals d'esquena. És cert que la societat moderna ens invita constantment a les postures perilloses (vegeu requadre), tant en el treball com en el lleure. Tanmateix aquesta mateixa societat també ens permet obtenir més coneixements de com prevenir els dolors. En segles passats el mal d'esquena era tant o més freqüent que avui en dia, amb la diferència que el desconeixien més i no el podien evitar en la mesura que ho podem fer ara. Com assenyala el doctor Jaume Villalta «hi ha molts pagesos que es queixen de l'esquena per culpa del tractor, però les tasques dels seus avantpassats no eren precisament millors en aquest sentit».

Albert Punsola

Les posicions perilloses

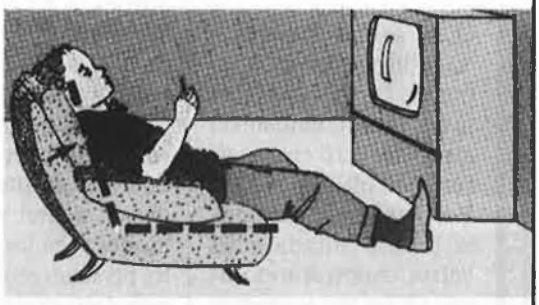
Compte amb el lumbago que arriba de repent quan s'aixeca un paquet. Perquè l'exercici no es transforme en accident col·loqueu-vos davant del paquet, agafeu-lo amb les cames plegades i aixequeu-vos amb el bust recte.

La conducció automobilística esportiva perjudica l'esquena. Cal mantenir el volant amb els braços solts, no en tensió. El seient pot tirar-se endarrera, el respatller, però, només ha d'estar lleugerament inclinat. Una planxa sota les natges ajuda a mantenir la columna vertebral.

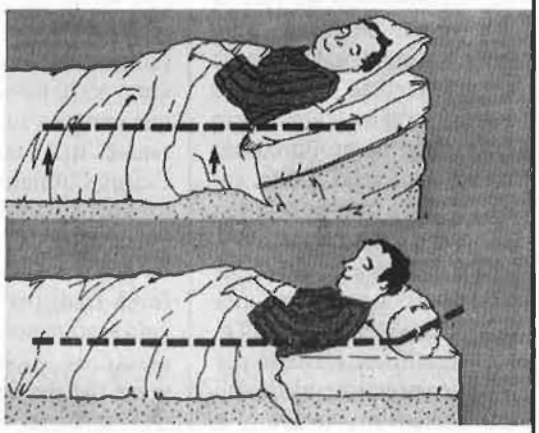
Per a treballar, és millor encaixar-se ben dret contra el respatller del seient, així, u s'evita penoses estrebades.

Televisió: u es deixa caure en una butaca i pensa que descansa, però la posició estirada separa dolorosament les vèrtebres i fa patir als «coixinets» unes pressions enormes. Cal, doncs, redreçar-se.

La maleta. El malson del viatger. Portar-la a un sol costat,doblega l'esquena i crispa músculs i lligaments. És millor anar canviant-la de mà i limitar així la torsió que imposa aquest gest.

Almenys al llit la columna vertebral no corre cap perill, pensen alguns. No, fins i tot estant ben estirat se li pot estar fent mal. Per a evitar-ho, s'ha de dormir sobre un matalàs ferm, no tombar-se sobre el ventre i triar un coixí pla que acarone suaument la corba del coll.

L'hivern ja és a la cantonada

EL TEMPS EN EL TEMPS

Quan arriba Santa Llúcia, l'hivern ja és a les portes. De fet, novembre ja ens acosta tímidament als freds, però encara de forma molt esporàdica. Recordem, per exemple, la brusca entrada a les baixes temperatures que ens va portar el novembre de l'any passat, als volts del dia 20, quan al Pirineu es va arribar a temperatures de 15 o 16 sota zero. Després, res de res, ja que va ser un hivern amb temperatures suaus i sense neu, a excepció de les zones interiors, on les boires es van encarregar de proporcionar un ambient gèlid. De fet cada hivern és una història ben diferent d'un indret a un altre i d'un mes a un altre. Les necessitats de neu a les zones del Pirineu, serralada de Terol i interior de Castelló per a poder practicar-hi l'esquí ens porten any rera any a afirmacions com aquesta: «abans nevava més» o «abans feia més fed». Les dades climatològiques emmagatzemades, en alguns casos des de fa més de 100 anys, ens diuen que aquesta afirmació no és del tot certa. Sí que és veritat que des de fa uns deu anys no neva tant com ho feia alguns anys de la dècada dels setanta, però, de períodes amb manca de neu, en coneixem molts durant aquest segle. El que moltes vegades passa és que les persones recorden els fets més destacables. Per exemple: tothom recorda la famosa onada de fred de l'any 1956 (la més forta del segle), però ningú se'n recorda que dies abans les temperatures eren superiors a les normals i que aquell hivern, fins llavors, no hi havia fet fred. El que sempre s'ha de tenir present és que tota l'àrea dels Països Catalans es troba en un àrea climàtica molt irregular i que, per tant, no ens ha d'estranyar que anys de força fred, per exemple, siguin seguits per anys de temperatures superiors a les normals de les mitjanes, unes mitjanes que són fetes sempre a base d'anys molt irregulars i amb dades en alguns casos una mica extremes.

Francesc Mauri

Els ordinadors de la Kon-Tiki

TUB D'ASSAIG

El norueg Thor Heyerdahl va voler demostrar que la cultura polinèsia tenia un origen americà. Per això va construir una embarcació d'aspecte primitiu, la va batejar Kon-Tiki i amb els seus companys va travessar el Pacífic, del Perú a Tuamotu.

Ara hi ha navegants que fan gestes no menys admirables. Tretze només van sortir del golf de Gascunya en la volta al món a vela per a navegants solitaris. Però les seves embarcacions no s'assemblen gens, naturalment, a aquell fràgil rai anomenat Kon-Tiki. Són embarcacions d'uns divuit metres, amb més tirada a un laboratori electrònic que a qualsevol veler convencional.

El fet de viatjar en solitari i no poder, segons el reglament, rebre cap ajut a alta mar, ha de tenir alguna compensació. Els tripulants porten un pilot automàtic capaç de dirigir el veler, sobretot si els vents són regulars. Hi ha dispositius per conèixer les condicions meteorològiques, un télex per comunicar-se i un radar per alertar sobre possibles icebergs. Fins i tot hi ha una alarma que, si el tripulant cau a l'aigua, fa aturar el pilot automàtic i deixa anar un petit bot.

No per més aparells deixa de ser impressionant fer en solitari uns 46.000 quilòme-

El pi i la mar

BADALL DE GAT

«El pi és un arbre pobre i trist que contribueix d'una manera positiva a la tristesa clara i lluminosa del Mediterrani». Són paraules de Josep Pla, en la seua obra *El meu país*. Són paraules sorprenents perquè el pi posseeix notables aptituds estètiques, i des de temps immemorials ha estat triat per l'home per a decorar els jardins. Així, el pi pinyoner (que els francesos anomenen *Pin parasol,* per la seua forma d'ombrel·la), el pi blanc, o el pi canari, són arbres habituals en els masos valencians, junt a les araucàries i les palmeres.

Les paraules de Pla resten sense una explicació en la seua obra. Supose que el que de veres li preocupava, més que el fet de l'estètica del pi, era la contínua desaparició de les suredes, que abans es trobaven en un gran nombre tot al llarg de la Costa Brava. Avui dia, aquest bosc tan característic, l'autèntic bosc mediterrani, compost (a mès de les suredes), per madreselves, aritjol, llentrisca, etc., es troba en una continua degradació. Així, la Costa Brava, ha deixat d'ésser tan brava i, avui en dia, resulta impossible trobar una roca que no haja estat trepijada diàriament per cinquanta mil persones. Les meravelloses cales (Aiguafreda, Aiguablava, Aigua Gèlida) s'han convertit en petits ports esportius, on les barques omplen quasi la totalitat de la cala i, per tant, és força desagradable prendre-hi el bany. La fauna marina també ha patit una gran disminució, i en capbussarse es troba un fons quasi absolutament pelat, i tan sols la presència d'unes petites llises i d'unes molades d'insípides salpes et fan recordar que et trobes en la mar. No obstant això, un de cada cinc banyistes va armat amb un rifle subaquàtic de dimensions esgarrifadores, qui sap si dispost a capturar Moby Dick. El que és clar, és que la *zoocietat,* que s'estima tant els símbols, ha trobat en

tres, travessar l'Atlàntic, tombar pel cap de Bona Esperança, enfilar el Pacífic, navegar el Cap d'Hornos i després tornar a França. Però si la tècnica ho permet, tampoc no cal evitar els sistemes de seguretat.

Heyerdahl va voler demostrar que els primitius americans podien haver travessat el Pacífic amb els seus magres mitjans. Veient ara aquesta regata solitària, no costa gaire imaginar que d'aquí a uns cinc o sis segles sortirà algun Heyerdahl que voldrà demostrar com, en els segles XIX o XX, hi podia haver hagut ardits navegants que donessin la volta al món sense ordinadors, ni radars per icebergs. Si a nosaltres ens costa imaginarnos sense llum elèctrica, màquina de rentar o fotocopiadora, els homes del futur també poden trobar heroiques i increïbles algunes gestes dels nostres temps.

Xavier Duran

l'arpò un nou motiu de faràndula, un nou símbol fàl·lic que, afortunadament (?), no utilitzen per a pescar peixos ni pols.

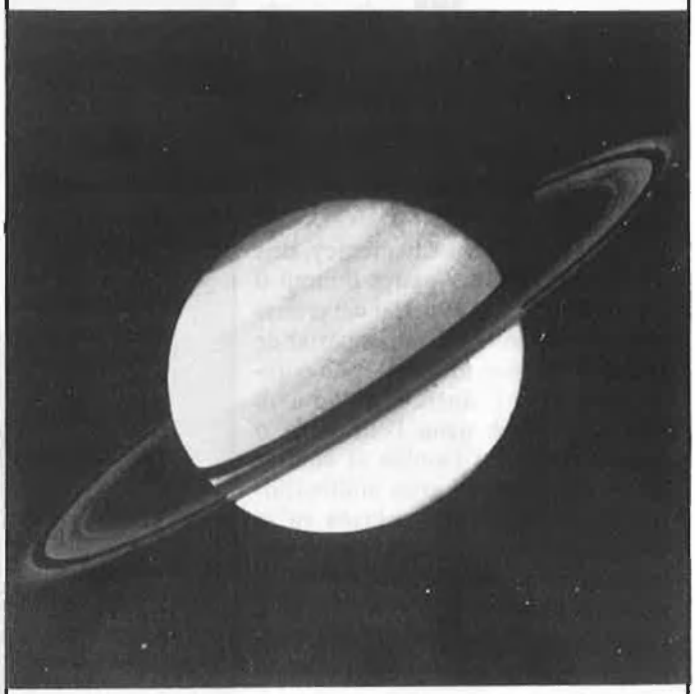
Però el pi, el pi assassí, el piròman egoista, creix pertot arreu de la Costa Brava, i arriba fins a la mateixa vora de la mar. I el contrast entre els verds dels pins i els blaus de la mar, fa que no puga parar-me a pensar com seria la Costa Brava sense pins, com probablement Pla no se la podia imaginar sense suredes. A la Cala del Cap Roig, un dels llocs més impressionants, un estiuejant ha fet escriure en uns taulellets (en una de les escales que baixen cap a la mar): «Dues coses hi ha/ que al mirar-les juntes/ me fan el cor més gran:/ la verdor dels pins/ la blavor del mar.» De Maragall.

Martí Domínguez

L'univers, explicat als joves

LLIBRES

Amb molt poc de temps de diferència respecte a la versió original anglesa, han aparegut els primers volums de la versió catalana de la *Biblioteca Isaac Asimov de l'Univers*, d'Editorial Cruïlla. Es tracta de llibres molt ben editats i amb una informació concisa. Asimov, prou conegut, entre altres coses, com a divulgador, sap trobar el llenguatge adient per als joves, realitzant exposicions breus, que però, permeten adquirir una visió clara de l'univers i de tot allò que s'hi relaciona.

Aquest any han aparegut onze volums. El mateix nombre n'apareixerà l'any que ve i la col·lecció es tancarà el 1991, completant 32 volums de 32 pàgines cada un. Els temes tractats fins ara fan referència al naixement de l'univers, el sistema solar, els asteroides, els cometes i la desaparició dels dinosaures, el Sol, la Terra, els ovnis, la Lluna, els coets, les sondes i els satèl·lits; la Via Làctea i altres galàxies i els quasars, els pulsars i els forats negres.

La línia dels llibres és molt didàctica. Contenen moltes il·lustracions, requadres on es destaquen aspectes curiosos o importants, comparacions que ajuden a entendre els conceptes, bibliografia i un glossari de termes, a més d'adreces d'interès, com ara associacions astronòmiques i planetaris dels Països Catalans.

Cal destacar la part gràfica de l'obra, ja que les il·lustracions visualitzen moltes de les explicacions i comparacions que es troben en el text. Es tracta, en definitiva, d'una sèrie de llibres molt ben concebuts i estructurats, que permeten obtenir una informació bàsica sobre l'univers, així com desmitificar qüestions sovint tractades de manera sensacionalista, com ara els ovnis. Seria molt desitjable que hi hagués, en la nostra llengua, obres d'aquest tipus referides a altres temes científics que, sens dubte, serien un bon supost per a l'ensenyament.

Xavier Duran

ECONOMIA

Les multinacionals de l'alimentació absorbeixen les més petites

Menjar sense atipar-se

El sector alimentari es mostra apetitós per a les empreses estrangeres. Algunes marques ja han passat a estar controlades per les multinacionals. Altres, tanmateix, a més d'aguantar l'empenta han sabut situar-se a l'altura europea.

Malgrat tenir-ho cada vegada més difícil per trobar empreses autòctones per comprar i diversificar així el negoci, les multinacionals de l'alimentació semblen no quedar mai tipes quan ja fa temps que es mengen el mercat als Països Catalans i a l'estat espanyol.

Parlar dels iogurts Chamburcy, dels gelats Camy, de les pastes Buitoni o del tomàquet Solís és parlar del primer grup alimentari de l'estat, és parlar de Nestlé. Menjar-se un gelat Frigo o untar margarina Tulipán és fer-ho amb Unilever. Beure aigua Font Vella o menjar pastes La Familia és confiar en els francesos del grup multinacional BSN, que també participa en la composició —diguem-ho així— del iogurt Danone, la cervesa Mahou o els caldos Starlux.

Els grans grups estrangers embesteixen per guanyar nous mercats i diversificar el seu negoci comprant o participant en les companyies d'ací, mentre els pocs fabricants autòctons que resten fan el que poden per mantenir el tipus. ¿Quin és el pes ideal d'una companyia competitiva, però? Segons l'informe anual d'Alimarket corresponent al 1988, publicat fa unes setmanes, només les 50 primeres companyies del sector a l'estat han augmentat la seva quota de mercat, que ara representa el 37,7% respecte de l'any anterior. D'aquestes 50 hi ha 27 amb capital nacional que controlen el 17,1% de les vendes del sector, mentre que les 23 restants, amb majoria de capital estranger, absorbeixen una cinquena part de la xifra de negoci global.

El líder del sector alimentari és el grup Nestlé, que va aconseguir facturar 125.762 milions de pessetes el

1988, seguida per Coca-Cola Espanya amb 115.000 milions, i el grup anglo-holandès Unilever, amb 85.416 milions, encara que ací s'inclouen les seves activitats en el sector de productes cosmètics.

Nestlé, que al Principat fabrica productes derivats del cafè (Reus i Girona), refrigerats lactis (Sant Celoni), i gelats (Viladecans) ha apostat decididament per la diversificació del negoci, incloent-hi els esforços que ha fet el darrer any en què ha destinat el 73% dels 4.960 milions invertits en fàbriques per a canviar-les de lloc o per a racionalitzar-ne la producció.

ESTRATÈGIES DIFERENTS PER UN MATEIX OBJECTIU

Per les empreses dels Països Catalans, com per les de la resta de l'estat, les perspectives de futur depenen en bona mesura de l'estratègia que vulguin dur a terme, ja sigui la de diversificar la producció, la de concentrar-se en un producte amb futur o la d'acceptar l'entrada de l'inevitable soci estranger.

El grup francès BSN va néixer el 1966 a Lió, després de la fusió de Verries Souchon Neuvesel, que fabricava ampolles i gerros de vidre, amb Glaces de Bossois. Després de diversos intents infructuosos per comprar altres empreses, BSN es va convertir el 1970 en la primera companyia francesa d'aigües minerals en controlar Evian, esdevenint també el primer productor de cervesa gràcies a la compra de l'alsaciana Kronenburg. Enguany, la multinacional francesa obtindrà una xifra de negoci de més d'un bilió de pessetes, cosa que la situa en tercer lloc.

La presència de BSN es va iniciar el 1972 amb l'entrada a Font Vella. El 1986, ja participava amb el 61,78% del capital. Una participació més que estratègica, si es té en compte que l'empresa catalana és líder del mercat d'aigua mineral, amb el 25% de les vendes.

BSN també es troba en el sector de fabricants de productes lactis. I és que el 1987, el grup francès Gervais Danone, que s'havia fusionat amb BSN el 1972, va augmentar fins el 20% la seva participació a la Danone catalana.

Mahou, General Biscuits Espanya, Giralt Laporta, La Familia i Starlux són els tres trumfos que disposa BSN a l'estat. Té el 33,3% del capital de la cervesera, a través de Kronenburg; des del 1988 controla tot el capital de Giralt Laporta (envasats de vidre), podent-hi afegir la seva participació del 50% a Vidriería Vilella; ocupa el segon lloc del mercat de pastes després de la compra d'Ardilla a la multinacional Nabisco Brands el 1987 i la recent absorció de La Familia. Starlux, que pertany al 100% a Star-BSN té el control del 35% d'aquesta darrera, i tanca aquesta llarga llista de companyies participades. Per Antoine Riboud, president d'aquest gegant francès, només hi ha dues *raisons d'être*: «O ets el primer, o ets un sòlid segon».

ELS GELATS D'AVIDESA

Prop de 1.000 quilòmetres al sud de Lió, l'empresa valenciana Avidesa, controlada al 80% per la família Suñer, té previst invertir 5.000 milions de pessetes en un pla d'inversions destinat a diversificar la seua oferta de productes, traient protagonisme als

gelats, que actualment representen el 62% del total de vendes. Segons diverses fonts de l'empresa, es vol reduir aquesta xifra fins el 54%, potenciant, en canvi, les vendes de menjars precuinats. Enguany, l'empresa valenciana té previst facturar per 15.540 milions de pessetes, cosa que implica un augment del 26%.

D'altres companyies, com Freixenet en el sector de les begudes, Gallina Blanca o Borges, han adoptat una altra estratègia per continuar creixent. Així, l'empresa del cava ha ocupat el cinquè lloc en el rànquing, d'exportadors de l'estat el 1988, amb unes exportacions per de 5.858 milions de pessetes. El que és més significatiu, però, és que aquesta xifra ha significat un creixement del 20,2% respecte del 1987.

El grup reusenc Borges constitueix tot un altre exemple de com es pot sobreviure sense haver-se de vendre a d'altres, almenys de moment. Malgrat la caiguda del preu de la fruita seca, estimada en un 30% des de 1986, el grup català ha sabut mantenir la seva xifra de negoci aconseguint vendre més. S'ha permès l'aparent gosadia de muntar una filial a Califòrnia, Borges of California, a través de la qual exporta de l'ordre de 20 milions de quilos anuals de fruita seca, entre anous i ametlles. Enguany, té previst obtenir una xifra de negoci de 23.000 milions de pessetes, el que presenta un augment del 15% respecte de la xifra anterior. El 40% de les vendes s'hauran fet a l'estranger.

Gallina Blanca és també una de les empreses catalanes interessades a augmentar la seva presència en els mercats exteriors. En aquest sentit, l'empresa d'aliments preparats ha aprofitat una recent missió comercial a la URSS, organitzada per la Federació d'Importadors i Exportadors (FIE) i el COPCA de la Generalitat, per firmar un protocol de col·laboració amb vistes a un possible acord de *joint-venture* amb una empresa d'allí. A la missió també hi col·laborava Iberurs, l'associació catalana per al foment del comerç hispano-soviètic.

Els ciutadans fumen cada cop menys o almenys així ho faran. És així com s'ha d'entendre la compra del 50,5% del capital de Nabisco Brands Espanya per part de Tabacalera. Aquesta assoleix així una diversificació ràpida del seu negoci, fins ara fortament depenent de les vendes de tabac, per convertir-se en el líder del mercat espanyol de galetes, amb les marques Artiach, Chiquilín, Loste i Marbú. El cost global de l'operació ha estat de 6.500 milions de pessetes.

En el sector de les begudes, cal destacar la compra de Tri-Naranjus per part de la Cadbury Schweppes, el proppassat mes d'octubre. El segon imperi europeu del refrecs, després de la Coca-Cola, ha pagat 3.800 milions de pessetes per Citresa, l'empresa que inclou Tri-Naranjus Espanya i sucs Vida i que és filial de grup Agrolimen. El descobriment de Tri-Naranjus va ser obra del valencià Augustí Trigo, que el 1933 es va llançar a comercialitzar suc de taronja. El 1988, Citresa va facturar per 5.700 milions de pessetes, obtenint 250 milions de beneficis.

Frederic Rovira

Lluís Suner (Avidesa) i Lluís Carulla (Gallina Blanca). Dos eixemples de resistència a l'entrada de capital estranger.

Les xifres d'un sector domèstic

Les empreses de capital estranger arribaran a controlar la meitat de la distribució alimentaria del mercat estatal, front al 30% actual, segons un informe sectorial del butlletí *Informació Comercial Espanyola,* del Ministeri d'Economia i Hisenda.

El sector ha vist com enguany tan sols les 50 primeres empreses han augmentat la seua quota de mercat amb unes vendes que han ascendit als 4,7 bilions de pessetes, i una ocupació respecte del sector que representa un 36% del total.

Pel que fa a les inversions, aquestes han experimentat un creixement del 40% i han assolit una xifra pròxima als 300.000 milions de pessetes, duplicant així la xifra dels dos exercicis anteriors. Aquest esforç invensor s'ha concentrat principalment als subsectors cerveser, càrnic i lacti.

"Cal evitar l'expansió desmesurada"

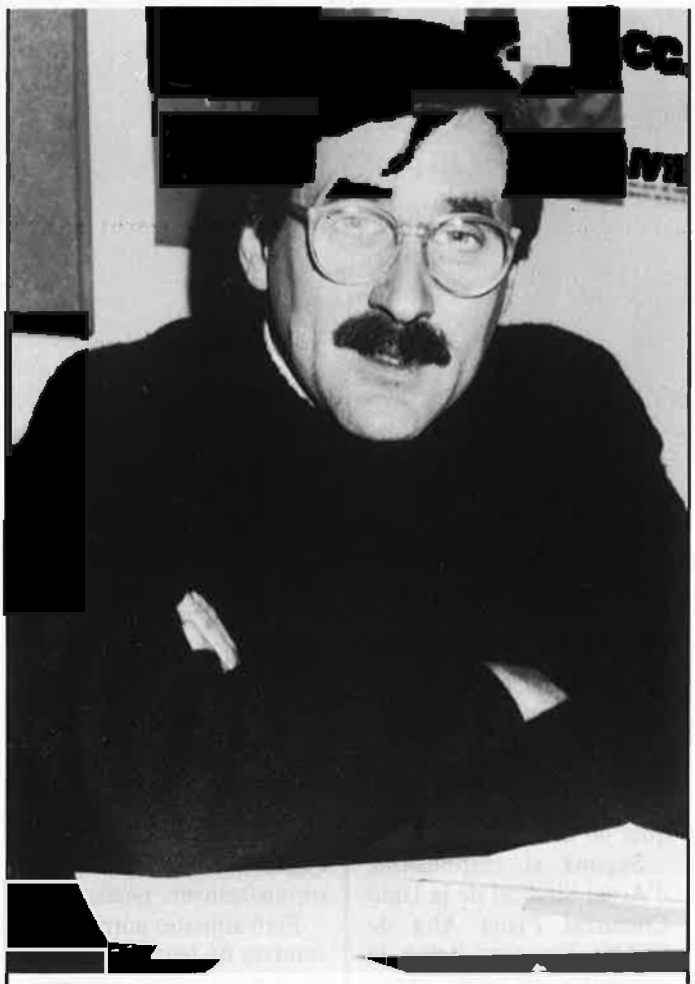
Comissions Obreres (CCOO), el sindicat majoritari a la Caixa de Barcelona i prou influent a la Caixa de Pensions, lluita des de fa uns mesos pels treballadors de la futura Caixa d'Estalvis i de Pensions de Barcelona.

Quan podrem parlar de la «Supercaixa» a efectes operatius?

—Quan la Generalitat i el Banc d'Espanya donin el seu vist-i-plau i el Ministeri d'Economia concedeixi les exempcions fiscals, que són les tres clàusules suspensives que resten, sempre que el dia 19 d'aquest mes es ratifiqui l'acord laboral, que suposo que sí. Nosaltres vam signar el pre-acord, si bé encara ho havia de veure l'estructura del sindicat i s'havia de fer la lectura jurídica d'alguns aspectes per veure si havien quedat ben reflectits. S'ha fet aquesta lectura, tenim algunes esmenes redactades i les seccions sindicals de les dues caixes ho han ratificat, ara només cal la ratificació de la federació estatal. El vist-i-plau de la Generalitat i del Banc d'Espanya no crec que costin gaire, el que sí s'haurà de negociar seran les exempcions fiscals.

—¿Quins han estat els punts més conflictius en les reivindicacions laborals?

—L'acord laboral garanteix l'actual nivell salarial i les expectatives actuals que tenia la gent. Es crea una escala nova per la nova caixa que d'alguna forma reconeix això, i hi ha importants col·lectius que són els més beneficiats, especialment les categories més baixes. La gent nova que entri ho farà en les millors condicions. A més, hi ha el compromís de crear més de 400 llocs de treball per l'any 90. No hi haurà mobilitat geogràfica. Es pot dir que s'ha assumit pràcticament tota la contraproposta que vam fer.

Manuel Garcia Biel.

—¿Com es resoldrà el tema de les oficines que es toquen, sense que hi hagi reducció de personal?

—Hi ha dues possibilitats: se'n poden traslladar algunes, 100 metres amunt o avall i després hi ha la possibilitat de crear oficines de nou tipus, unes que es destinarien a atendre les empreses, per exemple, mentre que les altres podrien donar serveis als particulars, això, a Barcelona, perquè als altres llocs del Principat no es pot dir que passi sovint.

—¿És just el repartiment que s'ha fet a l'assemblea provisional de la nova caixa, en què hi ha 90 representants de la Caixa de Barcelona per 180 de la Caixa de Pensions?

—Sí, tenint en compte que hi ha una relació de tres a un entre les dues entitats. A més, l'assemblea provisional durarà sis mesos. Després que la Generalitat doni el seu vint-i-plau a la fusió, poden passar sis mesos fins que comenci tot el procés electoral.

—Heu aconseguit tres representants al consell d'administració de la nova entitat; és el màxim previst a la Llei de Caixes d'Estalvi...

—Sí, tres al consell i 20 a l'assemblea general. Ens en donaven dos i divuit respectivament i n'hem aconseguit tres i vint.

—L'altre sindicat majoritari, el SECPVE, ha criticat que en les negociacions donéssiu més importància al nombre dels representants dels treballadors que no pas a obtenir un bon conveni laboral.

—No és que donéssim més importància a un o a l'altre, tots dos eren importants, decisius, encara que la representació al consell era per nosaltres una qüestió bàsica. Sense acord laboral satisfactori no s'acceptava la fusió, però sense representació satisfactòria tampoc. Eren dos temes paral·lels.

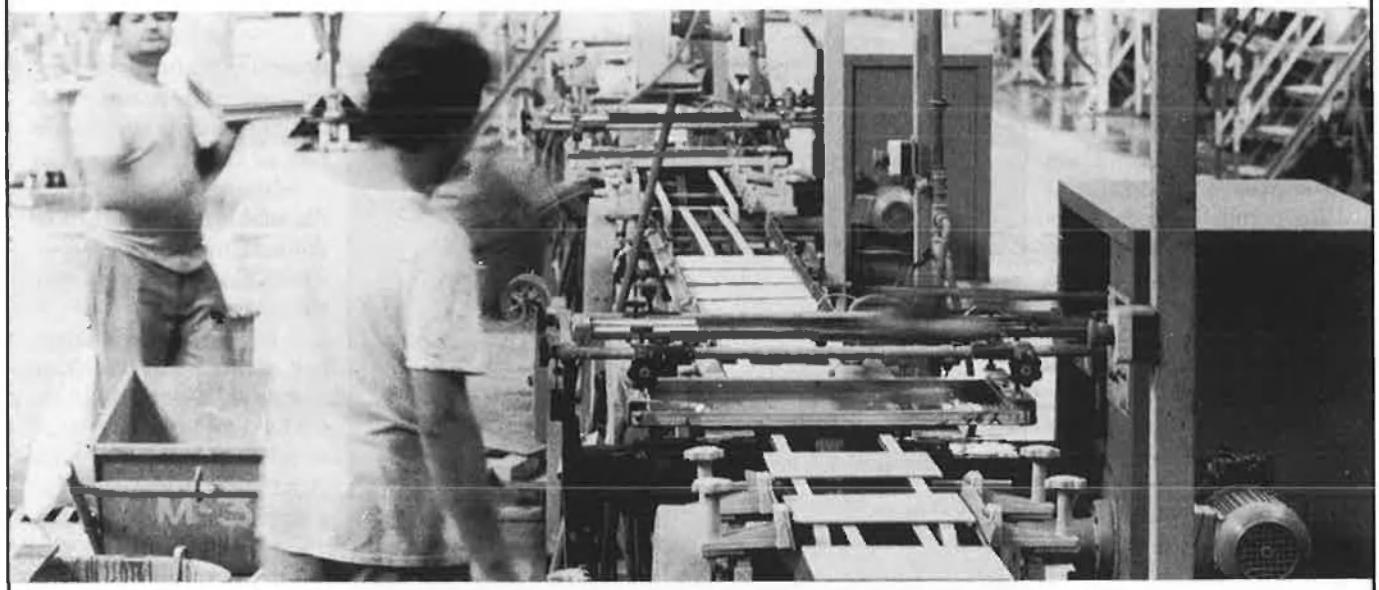
—Molta gent diu que els treballadors del sector bancari viuen bé...

—L'horari de feina era el mateix a les dues caixes. Es tractava de mantenir el mateix que tenim, que d'alguna forma està unes 40 hores per sota de l'estatal. Si es feia una entitat més gran, no volíem que això anés en perjudici dels empleats. Es tractava de fer una equiparació el millor possible. Ara, com a sindicat el que volem és tenir la màxima representació dins els treballadors. Es tracta d'evitar entre tots que hi hagi una expansió desmesurada.

Frederic Rovira

Negociar amb la salut

El plom aguditza els casos de saturnisme en el sector ceràmic

Les normes preventives no tenen cap finalitat si no es porten a la pràctica.

El saturnisme, malaltia produïda per l'acumulació de plom en l'organisme i localitzada en les indústries ceràmiques, està estenent-se entre els treballadors del sector a uns ritmes preocupants. Les mesures preventives funcionen només en el camp teòric i l'administració ha rebutjat qualsevol intent de considerar el saturnisme com una malaltia professional.

El gabinet d'Higiene i Seguretat en el Treball ha publicat les dades sobre el nombre de treballadors que estan exposats a contraure aquesta malaltia. Des que ha començat l'any s'han registrat onze casos a Castellò, on es concentren el 75% de les empreses ceràmiques de l'estat. La majoria de les persones afectades de saturnisme han estat dones joves, que desenvolupen la seua tasca en fàbriques de decoració manual, on s'utilitzen esmalts amb un alt índex de plom. Una dada a tenir en compte és que més de 5.000 treballadors de la indústria ceràmica estan exposats a contraure la malaltia, dels 14.000 treballadors del sector que hi ha a les comarques de Castelló.

Segons el responsable d'Acció Sindical de la Unió Comarcal Plana Alta de CCOO, Francisco Reina, la normativa del plom, provinent d'una directiva de la CEE del 1986, conté abundants punts negres. Per al dirigent sindical, situar el límit de plumbèmia en 75 micrograms de plom per metre cúbic no resulta una taxació exacta, ja que hi ha treballadors que amb una dosi menor de plumbèmia han estat víctimes del saturnisme.

El reglament del plom contempla la instal·lació de sistemes de ventilació en aquelles seccions de les indústries on es registra una major concentració de plom, és a dir, en les esmaltadores, forns i premses. També diu que sempre que es puga s'utilitzaran productes en baix contingut de plom i que s'informe als treballadors sobre quina és la concentració del metall en el lloc de treball i quins en són els resultats dels reconeixements mèdics.

Però aquestes normes preventives no tenen cap finalitat si no es porten a la pràctica. El sindicat CCOO ha denunciat reiteradament una falta de compliment d'aquestes normes per part dels empresaris, que durant aquest any han incrementat les dosis de plom en les fàbriques.

Per altra banda, CCOO ha denunciat que els empresaris mitjançant tàctiques coactives, obliguen els treballadors que no reivindiquen l'aplicació del reglament del plom, fins l'extrem que els obrers es veuen abocats a negociar amb la seua salut. Les primes salarials, a més de suavitzar les protestes dels treballadors, provoquen que aquests efectuen les menjades a peu de màquina. Així, els obrers respiren i traguen la pols amb abundants partícules de plom i altres metalls tòxics.

Diagnosticar un cas de saturnisme és un procés complicat, segons ha declarat la responsable de la secció de Sanitat de CCOO de Castelló, Teresa Barberà. Tant la sanitat pública com les mútues patronals procuren camuflar els casos de saturnisme sota la declaració de malalties com l'alcoholisme o el tabac. Amb açò els empresaris s'estalvien haver d'indemnitzar els treballadors. El reglament del plom tan sols preveu, per aquelles persones amb símptomes de saturnisme, el canvi de lloc de treball durant un període determinat i la posterior reincorporació en cas que el treballador haja tornat a les xifres normals de plumbèmia.

Altres temps, altres sabors

Els nous sabors han envaït el mercat del torró. No en va, un trenta per cent dels consumidors són joves que han oblidat els tradicionals sabors de Xixona. Cada Nadal, torna la batalla dels nous productes.

Hi ha qui diu que el torró és un producte que començà a produir-se sota la dominació dels àrabs. Hi ha els qui l'atribueixen als jueus sefardites i d'altres parlen dels fenicis o dels hebreus. En allò que tothom està d'acord és que el torró és un invent de Xixona.

A final del segle XVI, va visitar Xixona Antonio Martínez Montino, cuiner del rei Felip II, i quan se'n va anar duia una idea fixa al seu cap: «Todas las casas de Jijona huelen a vaho caliente de miel porque en todas ellas se fabrica el turrón». L'expressió podria ser vàlida avui també. Evidentment, Xixona s'ha fet gran i el torró, en lloc de fer-se a les cases, es produeix en modernes fàbriques. Encara i això, parlar de Nadal és, sens dubte, recordar-se'n d'aquest poble que es troba situat just en el punt en què l'Alacantí comença a pujar cap a la muntanya.

La producció, l'envasament i la distribució s'han modernitzat però, en canvi, la tradició continua sent un dels valors afegits amb què el producte ix al mercat.

EL REPTE DELS NOUS SABORS

Després de moltíssims anys de presència al mercat, el torró continua fabricant-se de la mateixa manera que fa tres-cents anys. Amb productes absolutament naturals i de gran qualitat com l'ametlla, la mel, el sucre i la clara d'ou. Fins ara el torró de Xixona, o bla, i el d'Alacant, o dur, componien tota l'oferta de productes nadalencs, si de cas augmentada, no fa massa temps, pels torrons de xocolata, natanous o rovell d'ou torrat.

30.000 milions de pessetes, beneficis del sector el 1988. FERRAN BOLTA

Segons **José Ignacio Jiménez,** president de l'Associació Nacional de Fabricants de Torrons i Massapans i director de l'empresa Monerris Planelles, SA., «ha estat l'evolució de la societat i el canvi en els costums, pel que fa referència a les celebracions nadalenques, el que ens ha decidit a buscar alternatives». Per al president de l'associació, el consum del torró ha baixat com a conseqüència de la pèrdua del caràcter casolà de les festes i pel fet que els joves estan perdent el costum de menjar torró. «És precisament per atraure aquests nous clients potencials pel que la majoria del sector s'ha decidit a llançar al mercat tot un seguit de nous sabors».

La principal novetat la constitueixen els tafonats, dels que hi ha per a tots els gustos: amb panses, al brandi, al cafè, a la taronja, al licor de kiwi, al de poma o al de préssec. I per si algú no hagués trobat encara el seu gust, també n'hi-ha els pralinés. D'aquest tipus es poden trobar a la llima, a la moka, al marrón glacé o al licor.

Un extens assortit que tindria com a principal missió la de captar un públic que no consumeix els productes tradicionals i que representa gairebé el 30% del mercat real. L'altre 70%, el dels consumidors del torró tradi-

José Ignacio Jiménez, president de l'Associació Nacional de Fabricants de Torró. FERRAN BOLTA

cional, és un percentatge estancat des de fa anys, la qual cosa està abocant el sector a una crisi de creixement que impedeix l'evolució de les empreses que veuen que, any rere any, les seues vendes no augmenten mes enllà d'un 3 o 4%.

L'absoluta estacionalitat del sector divideix els fabricants. Uns creuen que seria positiu tractar d'estendre el consum a tot l'any. D'altres, en canvi, pensen que el producte és, a més d'un bon aliment, un rite i una tradició i que de vendre's a diari, potser, les vendes baixarien molt per Nadal. «A banda d'això el torró és massa car per a competir amb els productes de consum diari», afegeix José Ignacio Jiménez. Per Nadal es ven quasi el 90% de la producció total, la qual cosa redueix al terreny simbòlic el consum de la resta de l'any.

UN SECTOR AMB BENEFICIS

Monerris Planelles és, ara per ara per ara, l'empresa líder del sector, seguida, curiosament, per dues empreses de fora de Xixona. Torrons «La Viuda», de Toledo, i torrons «La Casa», de Saragossa, completen el podi segons les dades facilitades per l'Associació Nacional de Fabricants.

El sector, l'any passat, va tenir entre els 25.000 i els 30.000 milions de pessetes de beneficis en una producció total que va pujar fins als 25 milions de tones. Per a tota aquesta producció s'empraren al voltant dels 12 milions de kg. d'ametlla de procedència espanyola en la seua totalitat.

Entre el 50 i el 64%, segons la qualitat del producte, se situa el percentatge d'ametlles que duu cada pastilla de torró. A Xixona, es prefereix la del tipus Marcona, que està considerada com la de millor qualitat. Una empresa com Monerris Planelles, SA, ven el 90% del seu producte al mercat nacional i només un 10% es dedica a l'exportació. Les principals destinacions són, curiosament, països amb una forta presència de l'element hispànic com el centre i el sud d'Amèrica o els estats de Florida, Nova York o Califòrnia, pel que fa als Estats Units, principal importador d'aquest producte.

En un any, Monerris Planelles produeix més de 4.000 tones de productes, la qual cosa es tradueix en unes vendes que ultrapassen els 4.000 milions de pessetes. D'aquesta producció, el 50% són els tradicionals torrons de Xixona i Alacant. En canvi, altres fàbriques com les de Saragossa o Catalunya tenen una producció més dirigida a les altres varietats.

D'altra banda, podem dir que el sector torroner sol fer unes despeses de més de 1.000 milions de pessetes en la publicitat dels seus productes.

EL TORRÓ I LA COMUNITAT EUROPEA

El torró és prou conegut internacionalment encara que les vendes a l'estranger són baixes, sobretot a causa del preu. Pel que fa als aspectes jurídics de la integració, els fabricants de torró esperen no tindre cap problema, donat que el sector ja fa temps que compleix la legislació comunitària i en alguns aspectes, fins i tot, van més enllà dels mínims establerts.

Les noves tecnologies no tenen molt de lloc dins del procés de producció del torró. Un procés tan senzill, que ni el conveni de col·laboració signat amb la Universitat d'Alacant, per tal de trobar nous i millors sistemes de producció, ha aconseguit inventar res millor que puga substituir els «baixets», els típics perols on es cou la pasta. El que sí s'ha modernitzat és el procés d'envasament, que en l'actualitat permet la conservació del producte per un any, i l'energia que mou la maquinària. La resta roman tal i com ho va inventar aquell xixonenc que un bon dia començà a pegar voltes a una barreja feta d'ametlles i de mel mentre la coïa damunt la llenya.

Francesc M. Anton

EMPRESES

Diners sense retorn

Del conjunt de diners que l'estat redistribueix entre les comunitats autònomes, Catalunya aporta el 48,59% del total i el País Valencià el 20,64%, segons l'informe *Catalunya 77-88* elaborat per la Fundació Jaume Bofill amb la col·laboració de Francesc Cabana en el capítol referent a economia.

D'aquest informe es desprèn que dels pressupostos generals de l'estat, les inversions previstes a Catalunya són d'un 8,3% quan la població que hi resideix constitueix el 16% de la de l'estat.

Francesc Cabana.

Catalunya 77-88 també fa referència a les inversions estrangeres a Catalunya tot constatant la dependència econòmica catalana d'interessos no-catalans, així com la internacionalització de l'economia crea una dependència de l'exterior. Els dos sectors fonamentals dels quals Catalunya ha perdut el control són el bancari i el de l'energia.

Per acabar, l'informe destaca que la taxa anual de creixement de la població de Catalunya és de 0,6 mentre que a la resta de la CEE és de 2,5. La desacceleració del creixement és també a Catalunya la més ràpida.

Pelleters ecològics

És la nova etiqueta amb la qual es garanteix que la pell comercialitzada prové d'una producció estrictament regulada segons les normes de la «Internacional Fur Trades Federation», la qual col·labora amb institucions internacionals per a la conservació de la natura i els recursos naturals.

Amb aquesta nova marca es pretén informar sobre les accions en la lluita contra la caça furtiva i a favor de la supervivència de les espècies i el manteniment de l'equilibri ecològic. I és que, tal i com denuncia la Federación Española de Peletería, la majoria de les pells provenen de granges científicament organitzades, on s'utilitzen tècniques que eviten el patiment dels animals i són una garantia pel manteniment de les espècies.

Anuncis refredats

Els anuncis publicitaris de les entitats financeres dels bancs i caixes, han hagut de donar un gir de 180 graus en el contingut dels missatges per tal d'adaptar-se a les mesures antiabrasives del govern central.

Si bé fins a finals del primer semestre s'incitava a la població a endeutar-se a base de crèdits amb unes condicions inigualables de finançament, ara, per tal de fer baixar uns quants graus el termòmetre econòmic, ofereixen els millors tipus d'interès als petits estalvis.

Luis Suñer.

Kelme, ròssec

Les autoritats soviètiques han donat el vist i plau perquè l'empresa del calcer Kelme instal·le dues noves factories a la URSS. Amb aquesta ampliació, la societat il·licitana comptarà amb 7 centres de producció dedicats a la fabricació de prendes esportives.

Kelme, que l'any passat va signar un conveni amb les autoritats soviètiques per a la instal·lació de centres de producció a l'estat que governa Gorbatxov, ha estat la primera empresa privada que va aconseguir un contracte amb el país de la perestroika. Amb tecnologia pròpia, Kelme destinarà un 80% de la producció a abastar el mercat soviètic mentre la resta tindrà com a punts de venda tercers països.

El directe d'Avidesa

Tan sols tres hores i mitja estigueren disponibles les accions d'Avidesa, el temps necessari perquè les 650.000 accions de mil pessetes cadascuna canviaren de mà en una triple operació a nivell estatal —majorista i minorista— i internacional. Bancapital, Banco Urquijo, BBV, FG Inversiones, Banco Herrero, Sabadell Multibanca, Banco de Progreso, Banque Bruxelles Lambert i Dillon Real Ltd. han estat els encarregats de col·locar les accions en una operació que es completarà a començament de l'any que ve amb la cotització a les borses de Madrid i València.

PANORAMA ECONÒMIC

Cens agrari: qui és qui al camp

Actualment s'està realitzant un nou cens agrari a tot l'estat espanyol per imperatiu comunitari. Aquest padró sectorial es realitza cada deu anys, des de l'any 1962, i és l'INE el que té la competència absoluta en matèria de censos a tot l'estat, amb tres excepcions: Catalunya, Euskadi i Navarra. De fet, l'Estatut de Catalunya diu que en aquelles estadístiques d'interès, la Generalitat té competències per a realitzar-les. El País Basc i Navarra tenen també signat un conveni amb l'INE pel qual «l'operació del cens es dissenya des d'aquí garantint que els criteris siguin homogenis a tot l'estat, però la forma de muntar-ho és competència nostra», afirma Manuel Falguera, del Departament de Producció Estadística del CIDC (Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya).

De fet, aquest cens estava previst fer-lo l'any 1992 però, entre d'altres coses, «per imperatiu comunitari s'ha de fer abans del 1991 i aquest és molt mal any perquè hi ha altres censos a fer i per això s'ha adelantat a fer-se ara», explica el membre del CIDC.

L'elaboració de l'últim cens agrari i la posterior utilització de les dades va ser molt conflictiu donat que va ser el cens que es va utilitzar per a les negociacions de l'estat espanyol amb la CEE. Així, «es produïren paradoxes com la d'estar el ministre Romero negociant les qüotes de llet sense saber quanta se'n produïa», tal i com explica Umbert Roma, membre del sindicat Unió de Pagesos, per afegir que «els censos agraris fins ara han estat un desastre. No se sap ni el nombre d'explotacions agrícoles que hi ha. I sobre producció i qüotes es tenen estadístiques molt deficients».

Un altre punt conflictiu a l'hora de realitzar els censos que s'han fet fins ara ha estat que les Cambres Agràries s'han encarregat de la seva elaboració, encara que hi ha una sentència de l'audiència que diu que aquestes cambres són il·legals. Aquesta vegada, però, a Catalunya es prescindeix de les cambres i qui s'encarrega de l'elaboració del cens és el CIDC, futur Institut Català d'Estadística.

Un dels objectius del cens és la creació d'un banc de dades europees (Eurofarm) que reagruparà tots els resultats censals de totes les explotacions agràries dels països membres de la CE. Aquest projecte està sota la responsabilitat d'Eurostat com a oficina estadística de les Comunitats Europees.

UN CENS PROPI

A Catalunya, a més d'un qüestionari corresponent al cens agrari de l'estat, s'hi afegeix un cos complementari específic donat que «a Catalunya la ramaderia és molt important així com l'àmbit forestal», explica Manuel Falguera. «Aquest tríptic específic conté aquelles preguntes d'interès per a l'agricultura catalana, no contemplades en el qüestionari anterior d'àmbit estatal».

El qüestionari també servirà per a conèixer quin és el percentatge d'associacionisme en el camp català, el nombre de cooperatives existents, els sindicats i les agrupacions. En definitiva, es tracta d'obtenir informació sobre l'estructura agrícola, amb terres o sense, per tal de poder estudiar la situació actual i l'evolució d'aquest sector respecte el cens anterior.

D'altra banda, el cens està acollit al secret d'estadística i això vol dir que ni a la pròpia administració no se li dóna informació personalitzada.

Però el pagès, d'entrada, es mostra reaci a respondre a les preguntes del cens, perquè «sempre, qui més qui menys, en el moment de demanar-li informació és reticent», diu Manuel Falguera. A més «aquest any ha coincidit amb el període de la declaració de la renda i això els ha fet ser més cauts», comenta Umbert Roma.

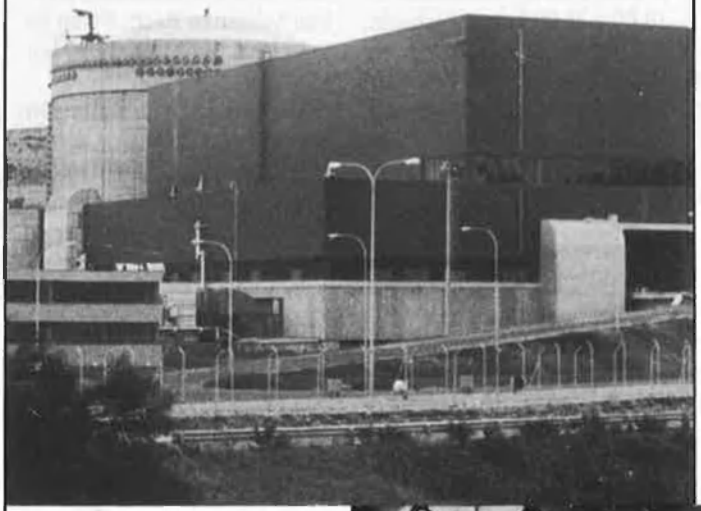
Sílvia Monfort

Vi d'Ascó

La central nuclear d'Ascó produeix anualment uns 10.000 litres de vi i es comercialitzen a través de la Cooperativa Agrícola d'aquesta localitat i de la llotja de Reus. Aquest producte s'etiqueta amb la denominació «Vi selecte de la Central Nuclear d'Ascó» i les vinyes es re-

guen amb l'aigua que s'utilitza per aconseguir la refrigeració del reactor nuclear a través d'un sofisticat sistema de reg. La central també aprofita l'elevada temperatura d'aquesta aigua, que se situa sobre els 29°, per tenir hivernacles on fan créixer flors ornamentals especialment de fulla gran, que són les que necessiten un ambient calent i humit per desenvolupar-se. Per a garantir aquest calor se serveixen d'unes canonades de la central que passen per sota terra a la temperatura esmentada.

De moment ja s'ha produït més de 600.000 plantes, i fonts de la central han manifestat que si tinguessin més espai es podrien obtenir unes 20.000 plantes al mes. El destí d'aquesta vegetació es canalitza mitjançant uns majoristes de València i Vilassar de Mar que les venen a l'estranger. Als hivernacles de la central nuclear d'Ascó també hi ha escànders i fan créixer xoperes. «D'aquest arbre hi ha molta demanda per a plantar a alguns jardins i disposem de varietats de xoperes d'Aragó, Catalunya i Andalusia».

Les dues cares de la Borsa de Barcelona

La Borsa de Barcelona té previst un programa d'inversions en els propers tres anys al voltant de 1.000 milions de pessetes per tal d'aconseguir que la Borsa de Barcelona continuï forta. Aquestes inversions aniran destinades a diferents àmbits. Així, ja s'ha invertit uns 300 milions en el sistema d'interconnexió (el que substitueix a MERCOSA, Mercado Continuo, SA) i fins a primers d'any se n'hi invertiran 125 milions més.

Una altra partida de 250 milions serà destinada al futur Mercat d'Opcions, que es farà conjuntament amb la Borsa de Madrid. Uns altres 100 milions seran per a dur a terme la tasca de promoció del segon mercat. Una xifra semblant s'invertirà en DATA-BOLSA per tal de potenciar tota la informació borsària.

Una altra iniciativa de la Borsa de Barcelona és la de participar en projectes europeus, com el PIPE, conjuntament amb la resta de borses de la Comunitat per tal que en un futur existeixi una borsa europea i poder intercanviar informació. S'ha de tenir en compte, a més, que a partir de l'any que ve els valors estrangers podran cotitzar en les borses d'aquí.

Finalment, es destinaran 100 milions més aproximadament en la modernització dels suports informàtics i la posada al dia d'aquests.

Totes aquestes inversions estan encaminades a mantenir i augmentar, a ser possible, el pes i quota de mercat que la borsa de Barcelona tenia abans de de la reforma.

Fins l'entrada en vigor de la Llei de Reforma del Mercat de Valors, una de les fonts d'ingressos que tenia la Borsa de Barcelona era la Fe Pública. Cadascuna de les operacions de compra que es realitzaven en els parquets havia de dur la Fe Pública, però la nova llei suprimeix l'obligatorietat de la intervenció del fedetari. Així, mentre les despeses continuen existint, s'ha suprimit una de les fonts d'ingressos de la pròpia borsa.

D'altra banda, des d'abril les borses estan interconnectades a través del sistema de CATS i això ha representat un dels problemes més grans, donat que «diferents entitats bancàries de crèdit continuen operant amb un sistema centralista i poc dinàmic», segons fonts de la pròpia borsa. D'aquesta manera, operacions que teòricament s'havien d'haver realitzat a la Borsa de Barcelona s'han desviat cap a la de Madrid.

Ara, des de la mateixa borsa «s'està intentant que hi hagi la voluntat política per part d'aquest tipus d'entitats i que se n'adonin que tècnicament és el mateix operar a Barcelona, València o Madrid». I és que el 0,25% dels aranzels de l'import del volum efectiu de l'operació se'n va a la borsa de Madrid malgrat que l'ordre de compra o venda s'hagi cursat des d'alguna altra plaça financera.

La llei de reforma també va provocar que alguns agents de la ciutat comtal s'establissin a Madrid malgrat ser socis de l'actual borsa de Barcelona. Així, Iberagentes, Asesores Bursàtiles o Renta 4 continuen fent les seves operacions a través de Madrid. Però «és d'esperar que els problemes tècnics originats per la companyia telefònica i els contractes de controladors del CATS es puguin solucionar aviat i així aquestes societats tornin a operar des de la ciutat de Barcelona».

PAÍS VALENCIÀ

DIJOUS

Conferència. «Reflexiones en torno a la Masoneria», a càrrec de José Antonio Ferrer Benimeli, professor de la Universitat de Saragossa. Dins del Cicle de Conferències que es realitza amb motiu de l'exposició «La masoneria espanyola», organitzada per l'Institut Juan Gil-Albert d'Alacant, l'Obra Social i Cultural de la Caja de Ahorros Provincial de Alicante i la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Aula Magna de la Universitat de València. La Nau, 2. 19.00 hores.

DIVENDRES

Pop. La Frontera. Presentació del seu L.P. «La rosa de los vientos». Auditòrium Arena. València. 22.30 hores.

Exposició/*Capçada.* Pintures. Galeria Postpos. Bosseria, 21. Fins el 30 de desembre (de dilluns a divendres, de 17.00 a 21.00 hores. Dissabtes, de 18.00 a 21.00 hores. València.

Cinema. *Avanti Popolo,* de Rafi Bukaee (1986). Cicle: Cinema Israelià dels 80. Filmoteca de la Generalitat. (Plaça Ajuntament, 17). 22.30 hores.

DISSABTE

Música. Orquestra simfònica i cor de la ràdio televisió de Belgrad. Director: Vladimir Kranjcevich. Soprano: Radmila Smiljanich. Mezzo-soprano: Alexandra Ivanovich. Tenor: Kristof Schmit. Baix: Neven Belamarich. Interpretaran l'Oratori de Nadal de Johan Sebastian Bach. Palau de la Música. València. 19.30 hores.

Exposició. Mª. Asunción Raventós. Tapissos. Galeria Punto. Avinguda del Baró de Càrcer, 37. València.

CATALUNYA

Òpera. «La Fiamma», de Respighi. Amb Montserrat Caballé i Elena Obratzsova. Gran Gala amb motiu de l'estrena. Gran Teatre del Liceu de Barcelona. La Rambla, 61. 21.00 hores.

Teatre. «Columbi Lapsus». Estrena de la darrera obra d'Albert Boadella i els Joglars, que ja s'ha vist a Girona. Mercat de les Flors, Espai A. Carrer Lleida, 59.

Jazz amb Geny Barry Quartetz. A la cova del Drac. Carrer Tuset, 28. Barcelona. 23.00 hores.

Dansa contemporània amb coreografies dels següents grups: Fràgil, Making a splash, i En-fin. Al multiespai La fàbrica. Carrer Perill, 10. Barcelona. 22.00 hores.

Fotografia. Exposició de 99 fotografies de John Gutmann. Al Centre Cultural de la Fundació Caixa de Pensions. Avinguda Blondel, 3. Lleida.

Pop. «La frontera» es presenta de nou a la sala Zeleste amb el seu últim LP «La rosa de los vientos». Zeleste. Almogàvars, 122. Barcelona. 22.00 hores.

Música clàssica. Concert de l'orquestra ciutat de Barcelona dirigida per Franz Paul Decker. Palau de la música catalana. Carrer Amadeu Vives, 1. Barcelona. 19 hores.

Escultura. Obres de l'escultor català Jordi Tolosa. Museu de Badalona. Plaça Assemblea de Catalunya, 1. Badalona.

BALEARS

Conferència. «Stevenson», a càrrec de Fernando Savater, dins del cicle «Lliçons de Literatura Universal», entre les activitats «Cultura Fi de Segle», organitzades per l'Ajuntament de Palma. Palau Solleric. Palma. 20.00 hores.

Música. Concert trio de flauta, violoncel i piano pel grup «Tas Foki-Guber Emsembla». Sala de Convencions de l'Associació Platja de Palma. Palma. 19.30 hores.

Música. Concert del grup mallorquí de música pop «La Granja». Sala Magna de l'Auditòrium. Palma. 22.00 hores.

Música. Concursos de música nadalenca. Església parroquial Verge del Carme. Porto-Cristo (Manacor).

Exposició. Acaba l'Exposició de Mordillo. Palau Solleric. Palma.

Golf. Campionat de Golf «Miquel Nigorra». Club de Golf Santa Ponça. Dies 16 i 17. Santa Ponça, Calvià.

Exposició. Juan Vidal. Galeria «Tres d'Oros», carrer Concepció, 3, baixos. Palma.

Exposició. J. Ferrer. Galeria Horrach Moyà, carrer Catalunya, 4. Palma.

DIUMENGE

Exposició. Juan Hidalgo. Fotografia i Teles Serigrafiafes. Galeria Rafael Samper. Tapineria, 11. Del 14 de desembre fins el 31 de gener. (Obert d'11.00 hores a 14.00, i de 19.00 a 21.00 hores). València.

Escultura. «El misteri peix en l'experiment número 138». Exposició de peixos de fang per l'artista Lexi Streit. Espai 83 del Museu d'Art de Sabadell. Carrer doctor Puig, s/n. Sabadell.

Pintura. 150 obres de Guinovart. Centre Cultural Metropolità «Tecla Sala». Avinguda Josep Tarradellas, 44. L'Hospitalet del Llobregat.

Música clàssica. Concert de l'orquestra Ciutat de Barcelona amb obres de Beethoven i Malher. Palau de la Música Catalana. Carrer Amadeu Vives, 1. Barcelona. 11.00 hores.

Música. Concert de la Banda Municipal de Música, música popular. Parc de la Mar. Palma. 12.00 hores.

Música. «XIX Trobada, els Cors de Mallorca canten a Nadal», concert de música nadalenca d'arreu del món a càrrec de diverses corals de Mallorca. Basílica de Sant Francesc. Palma. 17.00 hores.

DILLUNS

Exposició. Dionisio Gàzquez. Pintures. Galeria Casart. Carrer Mestre Màrquez, 10. Tot desembre. Una de les tres exposicions que ha mantingut obertes el pintor alacantí Dionisio Gázquez a la ciutat d'Alacant, on es recullen mostres de la seua creació dels darrers tres anys.

Pintura. Exposició de 35 obres del pintor nord-americà Norman Narotzky. Centre Cultural de la Caixa de Terrassa. Rambla d'Egara, 340. Terrassa.

Arts plàstiques. Mostra d'art «Supermer'art». Expoart. Carrer Hortes, 22. Girona.

Cine-club. Projecció de la pel·lícula «Teléfono rojo: volamos hacia Moscú», de Stanley Kubrick. Teatre Principal. Palma. 20.15 hores.

Dansa. Representació de «Historia de un soldado», amb la Orquestra Nacional d'Espanya i el Teatre de Dansa de Madrid. Fins el dia 20. Teatre Principal. Palma. 22.00 hores.

Música. Concert de l'Orquestra de la Ràdio i Televisió de Bulgària. Fins dia 19. Auditòrium. Palma. 22.00 hores.

DIMARTS

Música. Orquestra Johann Strauss de Viena. Director: Alfred Eschwe. Interpretaran obres del gran mestre vienès del que duu el nom l'orquestra: obertura de «Una nit a Venècia», «Bombons vienesos» (vals op. 307), «Les fulles del demà» (vals op. 279), «Al camp de batalla» (Polka francesa op. 336), «Bandits» i «Eljen a Magyar» (polka ràpida hongaresa op. 332). «Al bell Danubi blau» (vals op. 314). També hi haurà obres de Joseph Strauss. Palau de la Música. 20.30 hores.

Arts plàstiques. «Quarta Galeria». Serigrafies de 18 creadors contemporanis sobre un suport inusual: ampolles de cava, cava brut *nature* per ser més exactes. Palau Castanyer. Carrer Boters, 4. Barcelona.

Conferència. «Les arts decoratives i industrials a l'entorn de Puig i Cadafalch», per Mireia Freixas, de la Universitat de Barcelona. En el marc de l'exposició «Puig i Cadafalch i la construcció de la Catalunya Moderna». Centre Cultural de la Caixa. Passeig de Sant Joan, 108. Barcelona. 19.00 hores.

Exposició. Inauguració de l'exposició d'obra gràfica de «Taller 6A». Fins dia 30. La Llotja. Palma.

Exposició. Inauguració de l'exposició de pintura de Roca Fuster i la de fotografia de l'associació Joves Fotògrafs de Música. Fins dia 31. Palau Solleric. Palma.

Cine-club. Projecció de la pel·lícula «Un mes en el campo», dirigida per Pat O'Connor. Teatre Principal. Palma. 20.15 hores.

DIMECRES

Cinema. Dins del cicle «Chapliniana; l'home i el seu somni» els següents curts de l'etapa Essanay del còmic britànic. *His new job, A night out, The champion, The tramp, By the sea* i *The jitney elopement.* Tots ells de 1915. Filmoteca de la Generalitat Valenciana (plaça de l'Ajuntament, 17). 20.00 hores.

Música clàssica. «El Messies», de Händel, per l'Academy of ancient music. The choir of new college Oxford dirigit per Christopher Hogwood. Centre Cultural de La Caixa. Passeig de Sant Joan, 108. 21 hores.

Exposició. «Eines vitals cap a una nova biologia». Exposició que recull els descobriments en biologia i la seva aplicació a tots els terrenys. Museu de la Ciència. Teodor Roviralta, 55. Barcelona.

Premis. Lliurament dels Premis 31 de Desembre atorgats per l'Obra Cultural Balear «amb la finalitat de reconèixer, d'estimular i de fer sorgir tot tipus d'actuacions, de comportaments i d'activitats encaminats a afavorir l'ús normal de la llengua catalana en tots els àmbits de la vida social i pública, a promoure la cultura i a desenvolupar la consciència nacional pròpia de les Illes Balears». Restaurant Pequeño Mundo. Coll d'en Rebassa. Palma. 21.30 hores.

CANAL 9

DIJOUS

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Avanç de programació.
19.32: Els guardians de la Galàxia. C. 9.
19.55: Super agente 86.
20.25: El show de Joan Monleón.
21.00: Notícies 9.
21.30: Tal com show.
22.50: Temps de joc.
23.50: Bona nit.
23.55: Fi d'emissió.

DIVENDRES

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Avanç de programació.
19.32: Els guardians de la Galàxia. C. 10.
19.55: Allo, allo. C. 10.
20.25: El show de Joan Monleón.
21.00: Notícies 9.
21.30: Hui cinema: «Gent corrent».
23.30: George y Mildred.
24.00: Bona nit.
24.05: Fi d'emissió.

DISSABTE

14.30: Carta d'ajust.
15.00: Avanç de programació.
15.02: El llapis encantat.
15.30: Sessió Contínua: «El castillo de Fumanchú».
17.15: Popeye.
17.55: Flash Gordon.
18.15: Buster Keaton: «El campeón de pega».
18.25: Vídeo cine: «Testigo silencioso».
20.00: Llocs i paratges: «La Vall d'Almirra».
20.30: Supersentits.
21.00: Notícies 9.
21.30: Dossiers.
22.00: Els Borja. C. 10.
23.00: Contes imprevisibles: «L'home del sud».
23.30: Cinema nit: «La guerra ha terminado».
01.10: Fi d'emissió.

TV3

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta. Geologia: «La recerca del petroli».
11.15: Segona vegada: «Informatiu cinema». «Basquetmania». «60 minuts».
13.40: TN comarques.
13.55: La senyoreta. (C. 47).
14.30: Telenotícies.
15.00: El Temps.
15.15: Veïns. 161.
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. C. 110.
17.20: Els Picapedra.
17.45: Víctor. C. 10.
18.00: Matraca, no.
18.45: Mikimoto Club: «Temps de neu».
19.45: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: Tres pics i repicó.
22.50: Esports flash.
23.50: Telenotícies.
00.10: Tot l'esport 2V.
00.35: Fi d'emissió.

10.45: Carta d'ajust.
11.15: Universitat oberta. La Il·lustració: «Adam Smith i el servei de Duana».
11.15: Segona vegada: «Esports flash». «Concert 33». «Actual».
13.40. TN comarques.
13.55: La senyoreta (Cap. 53).
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. C. 162.
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. C. 111.
17.20: Els Picapedra.
17.45: Víctor. C. 10.
18.00: Matraca, no.
18.45: Mikimoto Club. «Superagent 86».
19.40: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: La vida en un xip.
23.30: Telenotícies.
23.50: Tot l'esport 2V.
00.15: Cinema de mitjanit: «La iniciació».
01.50: Fi d'emissió.

09.45: Carta d'ajust.
10.00: Sardanes.
10.25: Resum setmanal: «Matraca, no».
13.30: Resum setmanal: «Mikimoto Club».
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.30: Bona cuina.
15.45: Festival Tex Avery.
16.15: El retorn de Sherlock Holmes. (Reposició): «Wisteria Lodge».
17.10: Robin Hood. C. 2.
18.00: Esports en acció.
20.00: Vida salvatge: «Frarets 'punkies' i rocks durs».
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Sorteig Lotto 6/49.
21.15: Bona cuina.
21.20: Pel·lícula: «Els pirates de l'aire».
23.05: Cagney i Lacey. C. 56.
24.00: El lleó de Singapur.
01.00: Fi d'emissió.

CANAL 33

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Universitat Oberta.
20.00: Sputnik.
21.00: Telenotícies.
21.30: El temps.
21.35: Tot l'esport.
22.00: Actual.
23.00: Canal 33 presenta: «Jaqueta de cuiro negre».
24.00: Fi d'emissió.

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Universitat Oberta.
20.00: Futbol 90.
21.00: Telenotícies.
21.30: El temps.
21.35: Tot l'esport.
22.00: La bella i la bèstia.
23.00: Tres, catorze, setze.
24.00: Fi d'emissió.

15.45: Carta d'ajust.
16.00: Esports.
17.30: Cadència.
19.05: El dia en què l'Univers va canviar: «Punt de vista».
19.55: Vibria.
20.05: Senyals.
21.00: Telenotícies.
21.25: El temps.
21.30: La caixa sàvia.
23.05: 60 minuts.
00.05: Fi d'emissió.

DIUMENGE

14.30: Carta d'ajust.
15.00: Avanç de programació.
15.02: Contes Populars Europeus.
15.30: Sessió contínua: «Els cent cavallers».
17.15: Tires còmiques: «Minimonstres».
17.45: El món salvatge dels animals: «L'admirable polp».
18.15: Bàsquet: F.C. Barcelona-Taugres.
19.45: Una historia de amor. Cap. 2.
20.45: Menjar i viure.
21.00: Notícies 9.
21.30: Cagney y Lacey: «Valor en las alturas».
22.30: Minut a minut.
23.50: Fi d'emissió.

DILLUNS

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Avanç de programació.
19.32: Els guardians de la Galàxia. C. 11.
19.55: Phyllis. C. 11.
20.25: El show de Joan Monleón.
21.00: Notícies 9.
21.30: Primera fila: «Aigua».
24.00: Oficis i beneficis: «Omplir la bodega».
24.30: Bona nit.
24.35: Fi d'emissió.

DIMARTS

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Avanç de programació.
19.32: Els guardians de la Galàxia. C. 12.
19.55: Mary. C. 11.
20.25: El show de Joan Monleón.
21.00: Notícies 9.
21.30: 1 de 5.
22.50: Los objetivos de Andros. C. 11.
23.50: Bona nit.
23.55: Fi d'emissió.

DIMECRES

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Avanç de programació.
19.32: Els guardians de la Galàxia. C. 13.
19.55: «Newhart». C. 10.
20.25: El show de Joan Monleón.
21.00: Notícies 9.
21.30: En pantalla: «Sayonara».
23.20: Fulles grogues: «Una pluja de milions».
23.50: Bona nit.
23.55: Fi d'emissió.

09.45: Carta d'ajust.
10.00: Els Picapedra 2V.
11.00: Signes dels temps.
11.30: Cadència 2V.
13.00: Gol a gol. (Hòquei).
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.30: Més enllà de la llei.
16.20: Tarda d'Arsène Lupin.
18.15: Gol a gol. (Bàsquet).
20.30: Telenotícies.
20.55: El Temps.
21.00: Trenta minuts.
21.35: Dallas. C. 62.
22.35: Gol a gol. (Edició nit).
23.30: Especial eleccions gallegues.
23.45: Fi d'emissió.

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta. Ciències: «Acer, estrelles i espectres».
11.15: Segona vegada: «Gol a Gol». «Tres, catorze, setze». «Senyals».
13.40: T/N comarques.
13.55: La senyoreta. C. 54.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. C. 163.
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. C. 112.
17.20: Els Picapedra.
17.45: Víctor. 11.
18.00: Matraca, no.
18.45: Mikimoto Club.
19.40: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: Tres estrelles. C. 10.
21.50: Pantalla. (Dual): «El meu home és un salvatge».
23.50: Telenotícies.
00.10: Tot l'esport. 2V.
00.35: Fi d'emissió.

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta. Matemàtiques: «La funció derivada».
11.15: Segona vegada: «Trenta minuts». «Thalassa». «A debat».
13.40: T/N comarques.
13.55: La senyoreta. C. 55.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. C. 164.
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. C. 113.
17.20: Els Picapedra.
17.45: Víctor. 11.
18.00: Matraca, no.
18.45: Mikimoto Club.
19.40: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Bona cuina.
21.15: La parada.
23.00: L'hora d'Alfred Hitchcock. (Dual). 27: «L'estrella del jurat».
23.50: Telenotícies.
00.10: Tot l'esport. 2V.
00.35: Fi d'emissió.

10.30: Carta d'ajust.
10.45: Universitat oberta. Ecologia: «La descomposició».
11.15: Segona vegada: «La parada». «La caixa sàvia».
13.40: T/N comarques.
13.55: La senyoreta. C. 56.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.05: Bona cuina.
15.15: Veïns. C. 165.
15.45: Com a casa.
16.30: A cor obert. C. 114.
17.20: Els Picapedra.
17.45: Víctor. 11.
18.00: Matraca, no.
18.45: Mikimoto Club.
19.40: Filiprim.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Bona cuina.
21.10: Lotto 6/49.
21.15: Bona cuina.
21.20: Informatiu cinema.
22.00: Cinema 3: «Quartet».
23.50: Telenotícies.
00.10: Motor a fons. 2V.
00.35: Tot l'esport.2V.
01.00: Fi d'emissió.

15.45: Carta d'ajust.
16.00: Llegendaris del tennis.
16.30: Esports show.
17.30: 13 × 13: «G. a l'hivern».
18.20: Fila 33: «L. Borgia».
19.55: Curtmetratge.
20.20: Thalassa.
21.00: Telenotícies.
21.25: El temps.
21.30: El món del cinema.
21.55: Versió original: «Oblideu Mozart».
23.30: Fi d'emissió.

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Universitat Oberta.
20.00: Basquetmania.
21.00: Telenotícies.
21.30: El temps.
21.35: Dick Spanner. C. 2.
21.40: Tot l'esport.
22.05: Dimensió desconeguda. Cap. 15: «Una vegada hi havia una dona».
22.30: A debat.
00.05: Fi d'emissió.

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Universitat Oberta.
20.00: Star Trek. Cap. 13: «La consciència del Rei».
21.00: Telenotícies.
21.30: El temps.
21.35: Dick Spanner. C. 3.
21.40: Tot l'esport.
22.05: Teatre: «Majòrica».
23.35: Fi d'emissió.

19.15: Carta d'ajust.
19.30: Universitat Oberta.
20.00: Cosmos. El primer edèn. 3: «L'assot de la guerra».
21.00: Telenotícies.
21.30: El temps.
21.35: Dick Spanner. 4.
21.40: Tot l'esport.
22.05: Romans a Britània: «Quins verins tens?».
22.35: Concert 33: «Companyia Elèctrica Dharma».
23.40: Fi d'emissió.

CANAL 9

DIJOUS

DIVENDRES

Gent Corrent *(Ordinary People,* 1980; 120 minuts), de Robert Redford. Primera pel·lícula de Redford darrere de la càmera: va ser un èxit i va obtindre l'Oscar a la millor pel·lícula el 1980. El film va descobrir Timothy Hutton, el qual interpretava un jove amb problemes familiars. A més a més, Donald Sutherland fa una de les millor interpretacions. 21.30 hores.

DISSABTE

El Castillo de Fu Manchú (1968; 83 minuts), de Jesús Franco. Coproducció entre Espanya, els Estats Units, Itàlia i el Regne Unit, que recupera el famós malvat xinès, interpretat per Cristopher Lee. No la vegeu, no s'ho val. 15.30 hores.

La guerra ha terminado *(La guerre est finie,* 1966; 104 minuts), d'Alain Resnais. Amb Yves Montand i Genenieve Bujold. 23.30 hores.

TV3

La iniciació *(The initiation,* 1984; 93 minuts), de Larry Stewart. Típica pel·lícula d'adolescents americans. Kelly Fairchild, una jove estudiant, ingressa a la germandat Delta Rho, un grup de xiques de la seua residència, que practica misteriosos rituals. Amb Vera Miles. La pel·lícula és molt fluixa. 0.15 hores.

Els pirates de l'aire *(Sky pirates,* 1984; 89 mintuts), de Colin Eggleston. Esperem que aquesta vegada TV3 projecte aquesta pel·lícula, programada prèviament en dues ocasions i ajornada en totes dues. Film bèl·lic ambientat al sud del Pacífic, al final de la Segona Guerra Mundial. Amb John Hargreaves, i Meredith Philips. No té massa interès. 21.20 hores.

TV-1

Sex o no sex (1974; 92 minuts), de Julio Diamante. Pèssima realització, típica dels últims anys del franquisme, en què es pretenia ironitzar sobre l'obsessió sexual dels espanyols. José Sacristán interpreta un obsés sexual reprimit, en aquest producte que pretén ser una comèdia i no arriba a ser ni una pel·lícula. 1.00 hores.

La noche del cazador *(The night of the hunter,* 1955; 89 minuts), de Charles Laughton. Única pel·lícula que va dirigir el fabulós actor Charles Laughton. La història d'un fals predicador que assassina dones està narrada amb una màgia que només tenen els grans genis de la realització. Amb Robert Mitchum i Shelley Winters. Obra mestra. Imprescindible veure-la. 1.00 hores.

Fácil de amar *(Easy to love,* 1953; 92 minuts), de Charles Walters. Musical aquàtic amb Esther Williams. 16.00 hores.

La família *(La famiglia,* 1986; 124 minuts), d'Ettore Escola. Una de les millors pel·lícules dels vuitanta. Amb Vittorio Gassman. 22.25 hores.

El nacimiento de una nación *(The birth of a nation,* 1915; 101 minuts), de David Wark Griffit. Magistral. 1.25 hores.

TV-2

Chinatown (1974; 126 minuts), de Roman Polanski. Una de les millors realitzacions de Polanski, en la qual retroba el cinema negre dels quaranta, dotant-lo d'una acurada estètica. La pel·lícula té, a més a més, altres ingredients que li confereixen gran qualitat: una parella d'estrelles del moment: Jack Nicholson i Faye Dunaway i una gran banda sonora de Jerry Goldsmith. 22.50 hores.

La pícara molinera (1954; 88 minuts), de Leon Klimosky. Correcte film espanyol, que adapta l'obra *El sombrero de tres picos*, de Pedro Antonio de Alarcón, que malgrat tindre un excel·lent repartiment, encapçalat per Carmen Sevilla i Francisco Rabal, no és una realització rodona. Tot i això cal veure-la. 17.40 hores.

DIUMENGE

Els cent cavallers *(Los cien caballeros,* 1965; 110 minuts), de Vittorio Cottafavi. Correcte film, que passa per ser un dels pocs de bona factura que s'han fet sobre l'època de la dominació musulmana de la península Ibèrica. Cottafavi, un director que no sempre ha estat apreciat, va aconseguit amb aquesta pel·lícula despertar l'interès dels espectadors. 15.30 hores.

Arsène Lupin contra Arsène Lupin *(Arsène Lupin contre Arsène Lupin,* 1962; 106 minuts), d'Edouard Molinaro. Nova entrega de la sèrie que Televisió de Catalunya dedica al lladre de guant blanc francès. Aquesta vegada es tracta d'una pel·lícula menys aconseguida que les anteriors del cicle, que tanmateix pot resultar divertida. 16.20 hores.

Dónde está el frente *(Wich way tot the front,* 1970; 92 minuts), de Jerry Lewis. Fluixa comèdia, que marca la decadència de Lewis. 16.10 hores.

Una habitación con vistas *(A room with a view,* 1985; 112 minuts), de James Ivory. Tres Oscars en 1985. Bonica.

El gato de nueve colas *(Il gato de nove code,* 1970; 100 minuts), de Dario Argento. Fluix film policial, amb Karl Malden. 1.15 hores.

DILLUNS

Aigua *(Water,* 1985; 95 minuts), de Dick Clement. Pel·lícula que volía repetir l'èxit de *Lio en Río* i que, com aquesta, comptava amb el mateix protagonista: Michael Caine. Malgrat tenir un bon plantejament, la comèdia perd moltes de les seues possibilitats al llarg del metratge. Junt a Caine, hi ha Valerie Perrine i Brenda Vaccaro. 21.30 hores.

El meu home és un salvatge *(Le sauvage,* 1975; 100 minuts), de Jean-Paul Rappeneau. Divertida comèdia francesa, protagonitzada per Yves Montand —en el paper d'un misàntrop que viu en una illa deserta— i Catherine Deneuve —que interpreta a una jove que fuig del seu nòvio el dia de les noces i s'enamora del «salvatge» Montand. 21.50 hores.

Elisa, vida mia (1976; 127 minuts), de Carlos Saura. Pel·lícula que va començar a trencar el mite «Saura», cosa que és ben lògica, si es té en compte que és més avorrida que la resta de l'obra del director espanyol —fet que semblava quasi impossible d'aconseguir—. El film tracta la incomunicació mitjançant la relació d'un pare i una filla: Fernando Rey i Geraldine Chaplin. 1.00 hores.

Furia en el valle *(The Sheepman,* 1958; 88 minuts), de George Marshall. La pitjor pel·lícula del cicle que Televisió Espanyola dedica al gènere del Western. Es tracta d'una història de ramaders d'ovelles i els conflictes que es produeixen entre ells. Aquest film protagonitzat per Glenn Ford i Shirley McLaine no passa de ser una mediocre comèdia. 22.35 hores.

DIMARTS

Vencedores o vencidos *(Judgement at Nuremberg,* 1961; 178 minuts), de Stanley Kramer. Film acuradament realitzat que pretén reflexar el judici de Nuremberg. Spencer Tracy, Burt Lancaster, Richard Widmark, Montgomery Clift... 22.35 hores.

EL hijo del Caid *(Son of the Sheik,* 1926; 72 minuts), de George Fitzmaurice. Últim film de Rodolfo Valentino. 1.00 hores.

DIMECRES

Sayonarà (1957; 140 minuts), de Joshua Logan. L'excessiu metratge converteix aquesta pel·lícula en una realització bastant avorrida, tot i que Marlon Brando hi realitza una excel·lent interpretació; el film també compta amb una excel·lent banda sonora d'Irving Berling. Pot veure's com a curiositat. 21.30 hores.

Quartet (1980; 100 minuts), de James Ivory. Pel·lícula que s'inclou dins de la línea habitual d'excel·lents realitzacions del director britànic. Les imatges fascinen l'espectador, tot i no ser una obra rodona. Amb Alan Bates, Isabelle Adjani i Maggie Smith. Interessant. 22.00 hores.

Huellas de pisadas en la luna *(Le orme,* 1974: 94 minuts), de Luigi Bazzoni. Amb Florinda Boldan i Peter McEnery. Obra cinematogràfica rara i desconcertant, que va ser distribuïda en un circuit molt restringit al nostre País. Tot i ser considerat un film maleït, la pel·lícula reuneix una sèrie d'atractius que la fan molt interessant i una de les millors de la ciència ficció italiana. 1.00 hores.

IRENE GUTIERREZ CABA **JULIA GUTIERREZ CABA**

"LEYENDAS"

de JAMES KIRKWOOD

Traducció i adaptació JOSE MARIA POU

amb

MIGUEL ARRIBAS
IÑAKI GUEVARA

col·laboració extraordinària de

MARTA PUIG

Il·luminació: JOSE LUIS RODRIGUEZ
Coreografia: ALBERTO DENIS
Escenografia: AMADEO SANS
Direcció:

ANGEL GARCIA MORENO

HORARI DE FUNCIONS		
Dimarts	12	10'30 nit. (ESTRENA)
Dimecres	13	7 vesprada
Dijous	14	10'30 nit
Divendres	15	7 vesprada i 10'30 n...
Dissabte	16	7 vesprada i 10'30 nit
Diumenge	17	7 vesprada
Dilluns	18	Descans de la companyia
Dimarts	19	7 vesprada (50% Dte.)
Dimecres	20	7 vesprada i 10'30 nit.
Dijous	21	7 vesprada i 10'30 nit.
Divendres	22	7 vesprada

Teatre Principal el nostre Primer Coliseu

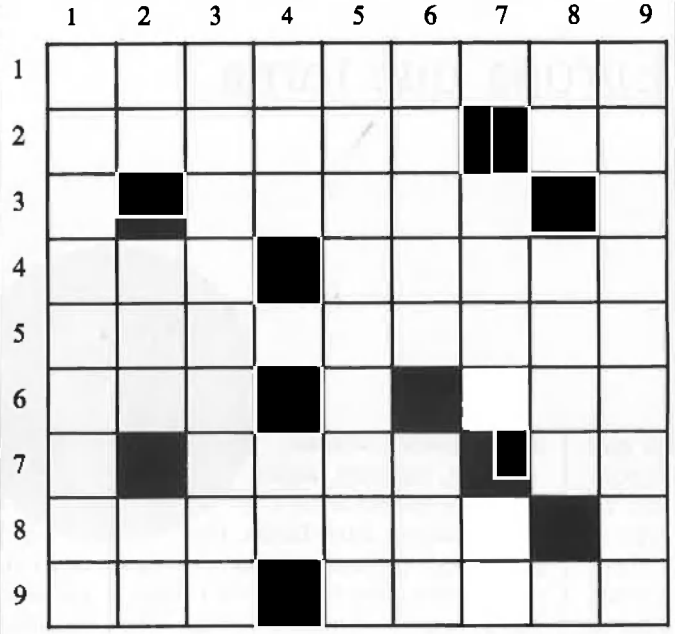
DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

Text explicatiu

Per resoldre aquest encreuat negre cal respondre normalment a les definicions horitzontals que marquen la pauta de la graella, i intuir els mots amagats en el conte breu que hi ha sota l'epígraf de verticals. Aquestes paraules ocultes van marcades ordenadament per la numeració habitual en qualsevol moment de la narració.

Horitzontals: 1. Vila del nord de Lleida molt coneguda per les seves galetes. 2. Recolzar algú amb els béns propis. Extremitat. 3. Els beguts, en fan. Minieslip. Cinc. 4. Riu català. Joaquima. 5. Posar rètols adhesius que defineixen les coses. 6. A l'inrevés, és necessari. Euskadi. Arma d'en Robin Hood. 7. Cinquanta. A l'inrevés, s'estira. Centilitres. 8. Isolarà. Euskadi de nou. 9. Presa. Trinxeres.

Verticals: Van sortir cagant llets de Matadepera amb la guàrdia civil enganxada al cul, i en comptes de tirar avall cap a Sabadell —on l'enrenou d'aquesta gran ciutat els hauria donat moltes més possibilitats de fugida— van decidir tirar amunt, cap a una vila menuda i bufona d'aquestes que necessiten l'afegitó «del Vallès» per tal de ser identificades (1). Els quatre nanos s'havien llegit tan bé el manual del guerriller que fins i tot havien canviat les plaques del cotxe per unes de Valladolid (2a). El problema era que la de darrere l'havien posada cap per avall, i la imatge resultava prou xocant com per aixecar les sospites de qualsevol. A més, acostumaven a ser força sorollosos i quan bevien una mica es delataven cridant desaforats visques a una organització armada basca (2b).

Per això, quan aquell vespre la patrulla de tricornis els va veure passar a tot tren carretera avall amb una placa de Valladolid a punt de caure (3), va posar ràpidament la sirena i el capità decidí que aquella nit hi hauria diversió. La gran persecució començava. Després de la llarga pujada van venir unes rampes descendents i un tram de carretera sense pujades ni baixades (4). Allà el cotxe-patrulla va provar d'avançar el Fiat Uno dels quatre presumptes terroristes. A mitja maniobra, tanmateix, es va produir una inevitable col·lisió i tots dos vehicles van anar a petar contra un marge d'un metre i mig d'alçada. Tant els tricornis com els nens, van baixar com van poder. Els uns volien fugir i els altres atrapar els primers, però la veritat és que ningú no va tenir forces per córrer; tothom es va limitar a coixejar (5) ostensiblement. Després d'unes fintes grotesques un dels quatre nanos va fer un senyal al guàrdia civil que s'havia quedat al cotxe i aquest va engegar la ràdio. Es va sentir música sacra executada amb teclat elèctric (6a). Cinc o deu segons més tard, un altre dels xicots va fer un crit com de sortida (6b), i immediatament tots es van posar a córrer com van poder. Cada vegada que un dels guàrdies tocava a un presumpte terrorista, aquest s'agenollava i li deia pare en basc (7a). Tot sonava fals i estrambòtic. S'ensumava un cert aire de competició en tot plegat. Com si algun dels teòrics jugadors volgués esdevenir un campió (7b) del surrealisme.

Aquest joc dels despropòsits va continuar indefinidament fins que un dels participants va agafar-se fort a un indicador de carretera. Va cridar fort el seu nom (8) —de clares ressonàncies germàniques— i acabà llegint el nom del poble proper a Manresa que emplenava l'indicador (9). La seva alegria era justificada. Estava a punt de guanyar el primer *raid* Castellar-Navarcles.

Problema de lògica

Assistim a una cursa de moto-cross a dues mànegues entre els cinc millors pilots del país; cal esbrinar els seus noms, el color dels seus cascos, el temps en cada mànega —primera i segona— i el seu temps total.

1. El corredor més regular, ja que va fer el mateix temps a les dues mànegues, va ser el del casc vermell, però la seva regularitat no li va suposar pas quedar classificat entre els tres primers.

2. En Pere va finalitzar la suma de les mànegues amb un temps just, a 3 segons de l'Ignasi. Ambdós van fer el mateix temps en la primera mànega.

3. El millor temps en una mànega el va fer en Pau, que no era pas qui duia el casc negre.

4. El del casc groc va fer el mateix temps en la segona mànega que l'Ignasi havia fet a la primera.

5. El Ricard va acabar les dues mànegues amb 2 segons més que el temps de Joan, el qual va fer un temps de 14'27" en la segona mànega.

6. El pitjor temps de tots el va fer el del casc negre, amb 14'35" a la primera mànega.

7. En Ricard, que duia el casc vermell, és un dels que va passar de 29 minuts en la suma del temps total.

8. El del casc blau —que no és ni l'Ignasi ni el Pau— va córrer la primera mànega 4 segons més de pressa que la segona.

9. El millor temps va ser de 14'24", però no el va fer el del casc verd.

Nom					
Color					
Primera					
Segona					
Total					

M. Serra i A. Genís

Solucions en el pròxim número.

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

Una Europa que torna

Tots els ciutadans d'aquesta part del continent ens hi havíem acostumat, per vergonya nostra, per estupidesa i per oblit de la història: hi havia dues Europes, la de l'est i la de l'oest, Occidental i Oriental, i prou. I això ens havia arribat a semblar la cosa més natural del món, un fet permanent donat per la natura, pels americans i els russos, pel capitalisme i el comunisme, pel mur i pel teló de ferro. Tan estúpids érem, que parlar d'Europa Central ens arribava a fer l'efecte d'un anacronisme, o d'una vaguetat indefinida. A l'hora de la veritat, de la política internacional, de les literatures o dels circuits de les agències de viatges, tot allò que hi havia a l'altra banda de la ratlla era l'Europa Oriental, els «països de l'est». Sovint sense matisos: Praga estava molt més prop de Moscou que de Viena.

I ara de sobte l'hem descoberta: l'*Europa Central,* que no és ni la nostra ni la dels altres (però que més aviat havia estat «nostra»), existeix, torna a tenir vida pròpia. I no és l'est ni l'oest, en l'estúpid sentit que fins ara valia: torna al protagonisme de la història sense haver estat sovietitzada —ni menys encara russificada—, i sense haver estat americanitzada. Torna, esperem, per tornar a ser allò que ara *abans:* una zona, de camins i de contactes, profundament oberta al creuament de les idees, profundament civil, profundament civilitzada. Uns països de gent permanentment aferrats als llibres i a la música, radicalment fidels a la pròpia pàtria i a la pròpia cultura, i devoradors obstinats de tota la cultura i les idees que el món pot oferir. I de cultura universal, d'idees noves i úniques, ells mateixos n'havien produït ja per donar i vendre.

Torna, esperem, aquell món que rodava entre Cracòvia i Leipzig, entre Berlín, Praga, Viena i Budapest, i que s'estirava, si voleu, fins a Varsòvia i Riga, fins a Zagreb i el mateix Trieste. Ple de jueus insignes —de Kafka i Freud, de Mahler i de Jakobson, sense els quals no s'entendria ni la literatura ni la psicologia ni la música ni la lingüística del nostre temps— i d'una gent increïblement digna i amable, rigorosa, resignada i, quan arriba el moment, imparable i heroica. No hi ha gent com aquesta en l'Europa d'occident: potser els holandesos, si no foren tan rics (potser els hongaresos o els txecs i els eslovacs són uns holandesos de continent endins). Són pobles que han compartit —i no només aquests quaranta anys— «l'experiència», com escriu un historiador anglès, «de petites nacions sotmeses a grans imperis, la tradició associada del compromís cívic per part de la *intelligentsia,* l'hàbit de la ironia que ve de viure en la derrota...» I que han superat una vegada i una altra la submissió, que han alçat el cap una vegada i una altra, que sempre han resistit a força de construir-se un regne de la cultura, un espai per a la consciència autònoma.

Així han sobreviscut els polonesos —hereus de revoltes sagnants i de repartiments repetits—, aplicant el principi de viure *com si:* intentant, cada un, viure *com si* visquera en un país lliure, «encara que avui el teu estudi siga la cel·la d'una presó». La mateixa cosa han fet els txecs, caiguts molts d'ells —els millors— en el «cercle dels condemnats» per parlar o pensar fora de l'ordre suposadament immòbil: un país on durant vint anys els professors de filosofia treballaven de cambrers, els científics de porters, els metges de fematers i els músics d'obrers de vila: no per elevar els oficis manuals, sinó per humiliar l'esperit. I una cosa semblant —preservar la llibertat de l'esperit— han hagut de fer els hongaresos, els eslovens i els croats. I potser també els alemanys de l'est, encara que aquests eren una altra cosa: eren prussians (ara, però, després de l'experiència compartida, ¡qui sap si han esdevingut també «europeus centrals»!), i qui no s'adaptava, s'escapava: ells tenien on anar, els altres no.

Jo recordaré sempre els carrers i les places, els tramvies i els autobusos, de Budapest i de Praga. Atrotinats, despintats, a l'altre extrem de l'opulència llampant dels seus veïns d'aquest costat. Però plens de gent llegint un llibre. Els aparadors de les botigues i els supermercats penosament buits, i els aparadors de les llibreries gloriosament plens (de llibres no prohibits, això sí). Potser per això s'han salvat, finalment: per la suprema llibertat de la intel·ligència, per la fidelitat al seu país, per la solidaritat i per la memòria històrica.

Potser aquesta gent de l'antiga i nova Europa Central han conservat, en l'adversitat i en la memòria activa, aquells valors més profundament *occidentals* que nosaltres, els de l'oest, els de l'imperi americà, no havíem sabut preservar. I ara els estan exportant gratis, com a exemple. Una Europa amb txecs i eslovacs, amb polonesos i hongaresos, amb eslovens i croats, podria ser, en efecte, una altra cosa.

En qüestió d'aigües, volem posar Mallorca al corrent.

L'aigua corrent ha passat d'esser un privilegi a constituir una necessitat per a la vida moderna. La construcció de ponts i aljubs fou la primera passa. La canalització de l'aigua, la segona. Avui els pobles de Mallorca han crescut i s'han desenvolupat, però molts d'ells encara no compten amb aigua canalitzada, ni tampoc amb una adequada xarxa de clavegueram.
Per a pal.liar aquestes deficiències, el Consell Insular de Mallorca ha posat en marxa un Pla de Sanejament i Abastiment, un pla d'aigües per a posar Mallorca al corrent.

PLA DE SANEJAMENT I ABASTIMENT D'AIGÜES A LA PART FORANA

Un pla per a millorar

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

EL LOCAL
OBERT A TOT EL PAÍS

El Banco de Crédito Local està obert als projectes, grans i petits, de totes les Comunitats Autònomes, Diputacions, Ajuntaments i empreses del sector públic local.

Per això donem crèdit a tot tipus d'obres de construcció i conservació de: camins i vies comarcals i veïnals; instal·lacions per a produccio i estalvi d'energia elèctrica; sistemes de proveïment d'aigües, enllumenat públic i clavegueram; mercats, parcs públics, centres escolars, serveis contra incendis i establiments de beneficència, sanitat i higiene; a més d'accions de difusió de la cultura i treballs de conservació de monuments i llocs turístics i històrics.

Som el Banc que finança obres per al benestar públic i ens sentim «locals» en tots els racons del país, perquè hi ha alguna cosa nostra en cada poble.

Banco de Crédito Local.

Financem benestar

Banco de Crédito Local
LA NOVA BANCA PÚBLICA
Avda. Diagonal, 622 - Tel.: 201 10 58 - 08021 Barcelona